

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Petr III

**Americká válka ve Vietnamu optikou
československé komunistické propagandy v
letech 1964-1989**

American war in Vietnam by through the lens of
the Czechoslovakian communist propaganda in
years 1964-1989

Poděkování

Mé poděkování patří zejména panu profesorovi PhDr. Šedivému, Csc. za jeho cenné rady a trpělivost při psaní práce a panu PhDr. Petru Bednaříkovi, Ph.D. za užitečné informace co se týče zdrojů dobového československého tisku, zejména Rudého Práva.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
Prohlašuji, že práce nebyla užita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby byla práce
zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 16.5.2024

Petr III

Abstrakt

Cílem práce je analyzovat interpretaci americké války ve Vietnamu komunistickou propagandou v Československu mezi lety 1964-1989. Práce pomocí textové analýzy zkoumá, jak komunistická propaganda skrze média, zejména tisk, informovala o válce ve Vietnamu, jaký obraz v době války vytvářela Spojeným státům a Vietnamské republice, jak vnímala Vietnamskou demokratickou republiku, roli Sovětského svazu v konfliktu a jak moc protěžovala protiválečné hnutí. Předposlední kapitola se zabývá obrazem války ve Vietnamu ve vybraných médiích během Pražského jara, kde se dostává i na určitou komparaci přístupu médií v tehdejší Československu. Poslední kapitola je určitou interpretací západní kinematografie o zmíněném tématu. Pro toto téma tvoří zdroj zejména filmové recenze, které vycházely v různých médiích, včetně Rudého Práva. Co se týče komunistické propagandy, tak v práci probíhá analýza zejména tiskovin, výjimku tvoří audiovizuální zpravodajství v podobě Československého filmového týdeníku. Práce je koncipována jako kvalitativní, nikoli kvantitativní analýza. Není účelem analyzovat a interpretovat každý článek z komunistických médií, nýbrž odpovědět na zmíněné výzkumné otázky a postihnout celkový obraz interpretace války ve Vietnamu komunistickou propagandou ve zmíněných letech.

Média v tehdejší Československu vidí ve Spojených státech víceméně stejného nepřítele, jak ho vytvořily po druhé světové válce a vidí válku ve Vietnamu do jisté míry jako zástupný konflikt Studené války. V tomto kontextu média vidí ve Vietnamské republice, tedy Jižním Vietnamu, Američany ovládané vazaly. Sovětský svaz je viděn v roli protikladu Spojeným státům, tedy jako záruka míru ve světě. I z hlediska silné kritiky Spojených států, se komunistická média výrazně zaměřují na protiválečné hnutí po celém světě. Tím se snaží demonstrovat mimo jiné, nejednotu Spojených států a nejednotu západního bloku. Komunistická média v tehdejší Československu berou konflikt ve Vietnamu jako odsouzení hodnou americkou agresí.

Abstract

The aim of the thesis is to analyse the interpretation of the American war in Vietnam by communist propaganda in Czechoslovakia between 1964-1989. Using textual analysis, the thesis examines how communist propaganda through the media, especially the press, reported on the Vietnam War, what image it created of the United States and the Republic of Vietnam during the war, how it perceived the Democratic Republic of Vietnam, the role of the Soviet Union in the conflict, and how much it promoted the anti-war movement. The penultimate chapter deals with the image of the Vietnam War in selected media during the Prague Spring, where it gets into some comparison of the media approach in the then Czechoslovakia. The last chapter is a certain interpretation of Western cinema on the mentioned topic. The main source for this topic is the film reviews that appeared in various media, including Rudé Právo. As far as communist propaganda is concerned, the thesis analyses mainly printed media, the exception being audiovisual news in the form of the Czechoslovak film weekly. The thesis is conceived as a qualitative, not quantitative analysis. The purpose is not to analyse and interpret every article from the communist media, but to answer the research questions mentioned above and to present the overall picture of the interpretation of the Vietnam War by communist propaganda in the years mentioned above.

The media in Czechoslovakia at the time saw the United States as more or less the same enemy as it had created after Second World War, and saw the Vietnam War as to some extent a proxy conflict for the Cold War. In this context, the media see the Republic of Vietnam, that is, South Vietnam, as American-dominated vassals. The Soviet Union is seen as the antithesis of the United States, i.e. as a guarantee of peace in the world. Even in terms of strong criticism of the United States, the communist media focuses heavily on the anti-war movement around the world. In doing so, they seek to demonstrate, among other things, the disunity of the United States and the disunity of the Western bloc. The communist media in what was then Czechoslovakia took the conflict in Vietnam as a condemnation worthy of American aggression.

Klíčová slova

Válka ve Vietnamu, propaganda v Československu, Spojené státy

Key words

War in Vietnam, propaganda in Czechoslovakia, United states of America

Obsah

1. Úvod	8
2. USA jako agresor	16
3. Severní Vietnam – oběť, zástupné bojiště, nebo spojenec?	40
4. Role Sovětského svazu	52
5. Náhled na Jižní Vietnam	60
6. Zájem o protiválečné hnutí	70
7. Mění se rétorika během Pražského jara?	78
8. Exkurz do kinematografie o vietnamské válce očima komunistických médií v ČSSR	87
9. Závěr	95
10. Prameny a literatura.....	99
11. Přílohy	102

1. Úvod

Válka ve Vietnamu se řadí pravděpodobně k tomu nejkontroverznějšimu, co zkoumání moderních dějin nabízí. Přirozeně se jí proto věnovaly a stále věnují odborné texty, které se na ni snaží pohlížet z různých úhlů. Za všechny lze zmínit například nedávno vydanou publikaci Maxe Hastingse *Vietnam 1945–1975: Podrobné dějiny tragické války*, o historii první i druhé války v Indočíně, která představuje válku ve Vietnamu, mimo jiné například i ze vzpomínek těch, kteří válku přežili.

V této práci bych se chtěl zaměřit pouze na americkou účast ve Vietnamu, a to konkrétně z pohledu Československa. Primárním cílem práce bude proto reflektovat instrumentalizaci a interpretaci americké války ve Vietnamu v tehdejší Československu a v jeho veřejném prostoru v letech 1964–1989. Pomocí textové analýzy se budu zabývat reflexí a interpretací války v tehdejšímu vybraném československém tisku a mediálním prostoru, například kinematografickém zpracování. Chtěl bych se pokusit o historickou a mediální analýzu jednotlivých komponentů vietnamské války. Mým cílem je zjistit, zda se zájem komunistů soustřeďoval více na prohru USA nebo vítězství Severního Vietnamu. Dalšími důležitými otázkami je ale i to, zda se na Severní Vietnam z vnějšku pohlíželo více na oběť nebo spojence a socialistického partnera, kterému je potřeba pomoci, jak se nahlíželo na Jižní Vietnam, jaká byla role role Sovětského svazu v konfliktu podle tehdejších médií ČSSR, jak moc bylo protežováno protiválečné hnutí v USA a po světě nebo zda se vnímání tématu a rétorika proměňovala během Pražského jara. Zodpovězením těchto výzkumných otázek bych chtěl docílit vytvoření uceleného obrazu vietnamské války v československém mediálním prostoru. Zároveň je ale důležité dodat, že je má práce analýzou kvantitativní, nikoliv kvalitativní, v práci nemám za cíl řešit reálný dopad na obyvatelstvo Československa. Tisk v komunistickém Československu, zejména Rudé právo o válce ve Vietnamu píše velmi často, není účelem mé práce citovat všechny vydané články. Jde o snahu odpovědět na zmíněné výzkumné otázky, které tvoří jednotlivé kapitoly práce analýzou a interpretací nejvýmluvnějších příspěvků v komunistických médiích v uvedeném časovém rozmezí. Časový úsek je vymezen rokem 1964, kdy se udál incident v Tonkinském zálivu a odstartoval přímé zapojení Američanů do konfliktu a rokem 1989, tedy rokem, kdy v Československu padl komunistický režim. Sledovaný úsek v této práci nekončí 27. lednem 1973, či 30. dubnem 1975, ale rokem 1989 z toho důvodu, že filmy o zmíněném konfliktu a ideologicky zabarvené recenze na ně vychází v ČSR logicky až do pádu režimu.

Pro tuto práci je důležité si také vymezit si důležité pojmy se kterými se v ní pracuje. Prvním z nich je „komunismus“. Jsem si vědom toho, že režim v Československu ve sledovaném období by se nedal nazvat komunismem v pravém slova smyslu, nicméně moc držela komunistická strana, a proto jsou v souvislosti s Československem užita označení jako „komunistická média“, či „komunistická propaganda“. Dalším termínem je „propaganda“, tak například pouhá konstatování v komunistických médiích nemusí nutně být nazývána propagandou, nicméně zde tento termín užívám, jelikož de facto vše, co média pod kontrolou komunistické strany vypouštějí ven, má za cíl ovlivnit československou veřejnost. Jedna z definic propagandy je podle Gartha S. Jowetta a Victorie O'Donnell zní: „*Propaganda je úmyslná, systematická snaha formovat vnímání, manipulovat poznávání a řídit chování za účelem dosažení odezvy odpovídající požadovanému záměru propagandisty.*“¹ Z uvedené citace, je možné určit, že již z definice slova „propaganda“ vychází, že při propagandě dochází k záměrnému zkreslení faktů či využití polopravd a lží s cílem manipulovat s myšlením a/nebo chováním recipienta². Propagátorem změněná či zcela vytvořená realita je však vždy předkládána jako pravdivá; adresát nemá vědět, že je manipulován³. V této souvislosti je možné si i názorně ukázat, kam až komunistická propaganda byla ochotna při podávání informací občanům zajít. Při analýze výzkumných otázek v této práci bychom často došli i k závěru, že se tvůrci propagandy v určitých momentech dopouští ať už neúplné interpretace, či vyložených dezinformací, těžko říci, zda vědomých, či nevědomých. Příklad se dá uvést u první velké bitvy mezi Američany a schválně uvedme Severním Vietnamem, tak zde Rudé právo píše: „*Soustavně neuznává (myšleno velení americké 1. aeromobilní divize, pozn. autora), že americká vojska se zde střetla s jednotkami jihovietnamských osvobozených sil, a rozšiřuje zprávy, že v tomto prostoru působí pravidelné jednotky ze Severního Vietnamu.*“⁴ Problém je v tom, že v údolí La Drang se s Američany skutečně střetly jednotky NVA, tedy pravidelné armády Vietnamské demokratické republiky, tedy Severního Vietnamu.⁵ Je pravdou, že hlavní ozbrojené síly Vietcongu (tedy NFO) nosily uniformy podobné uniformám NVA⁶ a pro okolí

¹ Bakalářská práce: Jan Blinka – *Plakát jako médium propagandy*, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2010 s. 7, (Gareth S. Jowett, Victoria O'Donnell, Propaganda and Persuasion.)

² Bakalářská práce: Jan Blinka – *Plakát jako médium propagandy*, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2010 s. 8

³ Bakalářská práce: Jan Blinka – *Plakát jako médium propagandy*, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2010 s. 8

⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 19.11.1965, 45-46(321), s. 3. ISSN 0032-6569

⁵ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 51-52

⁶ Gordon L. Rottman – *Viet Cong fighter, Warrior 116*, Computer Press (CP Books), 2007 Překlad: Jan Machula – *Bojovníci Vietcongu*, 2008, ISBN: 978-80-251-2082-8, s. 19

mohli být vojáci snadno zaměnitelní, nicméně v údolí La Drang podle všeho proti Američanům skutečně bojovali příslušníci NVA⁷. Pokud už jsme u armády Severního Vietnamu je třeba také předeslat, že v práci je užíváno i spojení Severní Vietnam jako záměna státu oficiálně jmenovaný Vietnamská demokratická republika. Stejně tak je užíváno pojmenování Jižní Vietnam jako pojmenování země, která nesla oficiální název Vietnamská republika.

Pro zkoumání interpretace vietnamské války v československém tisku bude sloužit primárně Rudé právo. Hlavní tiskový orgán strany se válce ve Vietnamu poměrně často věnoval ve svých článcích zahraniční sekce novin. Jako další zdroj zpravodajství je v práci užít Československý filmový týdeník. Co se týče námi zkoumaného tématu a jeho časového vymezení, jedná se v případě Československého filmového týdeníku o poněkud omezený zdroj informací, jelikož je v současnosti většina dílů z roku 1965 znepřístupněna a nejdále se dostaneme na stránkách České televize do konce roku 1973. Z toho logicky vyplývá, že nelze sledovat jeden z milníků americké účasti ve Vietnamu, a to bitvu v údolí La Drang, což byla první bitva války, kde se spolu přímo střetli Američané a Severovietnamci. A nemůžeme například zkoumat ani reakce na dobytí Saigonu severovietnamskými vojáky v dubnu 1975. Také je poměrně zajímavé, že se Čs. filmový týdeník v roce 1964 o incidentu v Tonkinském zálivu, tedy o spouštěči americké intervence ve vietnamské válce, přímo nezmiňuje. Tímto vším se analýza námi vymezeného časového rámce poněkud komplikuje. To, odkud týdeník samotné informace z Vietnamu bere, je složité rozklíčovat. V jednom z dílů z roku 1967 je zmíněno, že se jedná o záběry polského kameramana. Je tedy možné, že se mohly některé záběry a informace získávat i od kolegů z ostatních socialistických zemí, kteří se zrovna ve Vietnamu pohybovali. V roce 1968 je pak dokonce zmíněno, že záběry v Hanoji pořídili přímo autoři studia Československého filmového týdeníku.⁸ V tomto případě se ale dle příspěvku jednalo nejspíše o nárazovou akci. Co se týče Rudého práva, to se věnuje válce ve Vietnamu velmi často, de facto skoro v každém denním výtisku se alespoň jeden článek vyskytuje. Deník měl svého stálého zpravodaje v USA a je tedy možné, že informace o válce ve Vietnamu pocházejí od něj. To uvádí i samotný deník, který také užívá citace a články z amerických novin.⁹ Rudé právo ale pracovalo především s tiskovými agenturami, tedy ČTK a sovětské TASS, což čtenář velice snadno z rozpozná pomocí uvedených zkratk a někdy je i přímo předesláno, že se jedná o citaci například ze

⁷ Vyjádření amerického historika Billa Alissona (profesora historie na Georgia Southern University) - <https://www.youtube.com/watch?v=2kWuqq8pb7Q&t=500s> – stopáž 7:41-8:22

⁸ Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1197, stopáž 8:32-8:39

⁹ Písemné sdělení PhDr. Petra Bednaříka, Ph.D. z 21.4.2023 za které mu na tomto místě ještě jednou děkuji

sovětské TASS.¹⁰ Dokonce občas je přímo na začátku článku zmíněno „*Od našeho washingtonského zpravodaje*“.¹¹ Není ale pravděpodobné, že by Rudé právo mělo ve Vietnamu své novináře a zpravodaje.¹²

Periodika docela jiného žánru, které také tvoří zdroj informací pro tuto práci jsou Obrana lidu a Historie a vojenství. Po založení Obrany lidu, v jeho prvním vydaném čísle, 1. ledna 1947, se píše: „*Dnes předstupuje před veřejnost jednotný branný deník „Obrana lidu“. Branný deník je nositelem a pokračovatelem nejlepších tradic dřívějších armádních a branných časopisů, které měly veliký význam nejen v době války, nýbrž přispěly také za míru podstatnou měrou k budování naší nové brannosti.*”¹³ Již podle názvu deníku a po tomto jeho úvodním představení nejspíše nikoho nepřekvapí, že válce ve Vietnamu zde byla věnována nemalá pozornost. Za pozornost zde stojí až seriál příspěvků od Zábaje Pleskota, jenž cestoval po Severním Vietnamu. Stejně tak nepřekvapí míra zájmu o vietnamský konflikt v již zmíněném časopise Historie a vojenství, jehož obsah práce také analyzuje, a který vychází již od roku 1952 až do dnešních dnů. Nicméně k „*naprosté historické věrnosti a vědecké nestrannosti, založené na přesném vážení a ocenění historických faktů a jevů*” se časopis zavázal až po listopadu 1989.¹⁴

Poměrně dosti příspěvků se najde i v časopise Mladý svět. Rozšířenost příspěvků v tomto periodiku není až zvláštní, jelikož téma americké války ve Vietnamu silně rezonovalo skrze celou mladou generaci. Každopádně o časopise Mladý svět se ve společnosti pravděpodobně drží spíše představa jako o novinách s více progresivním způsobem psaní, ale i přesto se v případě války ve Vietnamu a v kritice Spojených států autoři nedrží zcela zpět a v některých ohledech až konzervativnější styl psaní je při nejmenším zajímavý. Poslední dobové periodikum, se kterým zde pracuji je časopis Reportér, který by měl tvořit jednu z důležitých součástí kapitoly o možné změně rétoriky v roce 1968, jelikož v jeho čele stál v roce 1968 pozdější chartista Stanislav Budín a mohlo by tedy skýtat zajímavé možnosti sledování v ohledu možné změny rétoriky v období Pražského jara. Periodikem, docela jiného žánru, se kterým již zde nepracuji, je humoristický časopis Dikobraz, který si zase bere na paškál Spojené státy a jejich intervenci ve Vietnamu pomocí kreslených karikatur, což není primární cílem práce. Ač se věnuji rozboru některých podobných obrázků například v Rudém Právu,

¹⁰ Písemné sdělení PhDr. Petra Bednaříka, Ph.D. z 21.4.2023

¹¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 10.8.1964, 44-45(221), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹² Písemné sdělení PhDr. Petra Bednaříka, Ph.D. z 21.4.2023

¹³ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Naše vojsko, 1.1.1947, 1(1), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁴ vhu.cz - základní informace o čtvrtletníku Historie a vojenství - <https://www.vhu.cz/veda/zakladni-informace-o-hav/>

nicméně samostatný zdroj tohoto typu jako je Dikobraz se zde neobjevuje, jelikož práce má za primární cíl analýzu textu, nikoli kreslené formy.

K tomu, jak prostředí Československé socialistické republiky vnímalo americkou válku ve Vietnamu, bezpochyby patří i kinematografie. Ne snad, že by tehdy vznikaly československé filmy o zmíněném konfliktu, ale v tehdejší Československu se rodily recenze, či jen jakási zamyšlení nad americkými filmy o americké účasti ve Vietnamu. Zde se práce opět opírá mimo jiné i o Rudé právo, na jehož stránkách se objevovaly, více či méně ideologicky zabarvené články o filmech jako Lovec jelenů (1978), nebo Četa (1986) a mnoha dalších. Co se týče příspěvků, které lze dle psané formy označit přímo za recenze, tak zde bylo čerpáno ze Zpravodaje československého filmu, který se jakožto přímo specializované filmové periodikum ve svých příspěvcích mnohdy omezuje jen na zmínění autorů, hereckého obsazení a stručný sloupek o filmu. Dále slouží po analýzu filmových recenzí Zpravodaj ÚPF, tedy Ústřední půjčovny filmů. Pokud mluvíme o filmu, nelze ze zdrojů pro práci tohoto typu vynechat Československý filmový týdeník, který v práci tvoří poměrně specifický typ zdroje. Československý filmový týdeník fungoval na konceptu, že ve dvanácti až třinácti minutových vstupech předkládal veřejnosti zpravodajství o dění doma i v zahraničí.

Jak již bylo nastíněno v úvodu práce, americká intervence ve Vietnamu patří k nejkontroverznějším úsekům moderních dějin v historii Spojených států, ale ohlas měla a diskuze o ní se vedly a vedou nejen v Americe, ale po celém světě. Klíčový důvod je jednoduchý: pokud totiž hovoříme o válce ve Vietnamu, nemůžeme opomenout fenomén novinářů de facto přímo na bojišti. Při studiu této války jako bychom viděli jisté prolínání vojenských a sociálních dějin jako do té doby u žádného jiného konfliktu. Vidíme, že i přes sílu a mobilitu, kterou Američané disponují, nemohou dovést válku do vítězného konce, už jen kvůli domácímu veřejnému mínění, které je válce čím dál méně nakloněno. A úsudek veřejného mínění více, či méně ovlivňují právě novináři, kteří z Vietnamu podávají aktuální zprávy o vývoji konfliktu.

Již v roce 1967, tedy pouhé dva roky po první bitvě Američanů a Severních Vietnamců v údolí La Drang, je již protiválečná nálada v Americe cítit. Odpůrci války s blížícími se volbami hledají vhodného kandidáta na prezidenta, který by se postavil Johnsonovi a podaří se přesvědčit senátora Euguena McCarthyho.¹⁵ Ze začátku se mu nedávají přílišné šance, ale po

¹⁵ Diplomová práce: Ondřej Beněš – *Vietnamská válka a její vliv na společnost a politickou scénu ve Spojených státech amerických*, Západočeská univerzita v Plzni, 2018, Filozofická fakulta, s. 49

Ofenzivě Tet získává v primárkách Demokratické strany v New Hampshire 42 % hlasů a končí druhý za Johnsonem.¹⁶ Ten se posléze rozhodne svůj úřad neobhajovat a na scénu přichází Robert F. Kennedy. V tuto chvíli se o nominaci Demokratické strany přetahují dva výše zmínění a Johnsonův viceprezident Hubert Humphrey. Kennedy po vlažném startu nabíral sílu a po několika vítězných primárkách si budoval slibnou pozici pro kandidaturu do Bílého domu, ale tu navždy přerval atentát z 5. června 1968.¹⁷ Kandidátem demokratů pro prezidentské volby se nakonec stane Hubert Humphrey, který v listopadu 1968 prohraje volby s republikánem Richardem Nixonem.

Pokud se vrátíme k veřejnému mínění a jeho postoji k válce, jedna z vůbec nejparadoxnějších situací, která vystihuje bezvýchodnost války pro USA, nastává během Ofenzivy Tet. Tu podnikli vojáci Severního Vietnamu a příslušníci Vietcongu 31. ledna 1968 útokem na nejvýznamnější jihovietnamská města, s cílem rozpoutat rozsáhlé povstání po celém Jižním Vietnamu, které by co nejdříve ukončilo celou válku. Momentálně tu nemám záměr vyjmenovávat všechna města, která se ocitla na mušce Severnímu Vietnamu, ale pokud se zaměříme na samotné hlavní město Saigon, tak mezi všemi cíli v něm byla, kromě stanice Národního rozhlasu, Paláce nezávislosti, či spojeného jihovietnamského generálního štábu, i americká ambasáda. Do zdi obepínající budovu udělali útočníci díru a boje v tu chvíli probíhaly na pozemku samotné ambasády Spojených států Amerických. I přesto, že se do rána podařilo příslušníky Vietcongu na pozemku ambasády zlikvidovat, vznikla ona situace: V 9:20 ráno dorazil do osvobozeného komplexu generál W. C. Westmoreland v čisté a vyžehlené uniformě a na zorganizované tiskové konferenci prohlašoval, že nepřítel nepronikl do budovy, a že spojenci přechází do ofenzivy.¹⁸ Bezpochyby se s tím, co bylo vyřčeno, dá souhlasit, ale v atmosféře událostí, veřejnost logicky vnímala vše s větší skepsí a jeden z reportérů Washington Post vzpomínal: *“Reportéři nemohli uvěřit svým uším - Westmoreland stál uprostřed trosk a říkal, že je všechno v pořádku.”*¹⁹

Celá Ofenziva Tet nakonec opravdu skončí drtivým vojenským vítězstvím Spojených států a jejich spojenců, ale jedná se o Pyrrhovo vítězství, jelikož se stane zároveň i politickým

¹⁶ James R. Arnold – *The Tet Offensive 1968: Turning point in Vietnam*, Osprey Publishing Ltd, 1990 s. 16
Překlad: Hynek Votoček – *Ofenziva Tet 1968: Zvrat ve Vietnamu*, Amercom SA, 2010, ISBN: 978-83-261-0385-8

¹⁷ Martin Kovář – *Prezidenti rozdělené Ameriky*, Info.cz, 2020, ISBN: 978-80-907780-1-6, s. 113-114

¹⁸ James R. Arnold – *The Tet Offensive 1968: Turning point in Vietnam*, Osprey Publishing Ltd, 1990
Překlad: Hynek Votoček – *Ofenziva Tet 1968: Zvrat ve Vietnamu*, Amercom SA, 2010, ISBN: 978-83-261-0385-8, s. 59-61

¹⁹ Tamtéž s. 61

vítězstvím Severního Vietnamu. Ofenzivou, započatou na svátek Tet, se jim totiž podařilo ještě více znechutit americkou veřejnost a ta se čím dál více staví proti válce ve Vietnamu. Velmi se v tomto ohledu angažuje mladá generace a hnutí Hippies, které v 60. letech uplynulého století zažívá opravdovou zlatou éru. Dále gradaci odporu proti válce symbolizují průzkumy veřejného mínění, kdy podle nich si v roce 1967 pouze 32 % dotázaných respondentů myslelo, že zapojení do konfliktu ve Vietnamu byla chyba, po ofenzivě Tet narostlo číslo na 50 %.²⁰ Tato nálada se nadále stupňuje i masovými protiválečnými protesty. Ten největší se odehraje 15. listopadu 1969, kdy ve Washingtonu demonstruje za ukončení války ve Vietnamu na půl milionu lidí.

Tou dobou již sedí v Bílém domě Richard Nixon. Ten byl zvolen mimo jiné i díky svým předvolebním slibům o “čestném míru ve Vietnamu”, o “zákonu a pořádku” (law and order). Volební výsledek svědčil o nespokojenosti občanů s Johnsonovou politikou.²¹ Na Nixonově zvolení je zajímavé, že to již byl neúspěšný kandidát na prezidenta z před osmi let a měl za sebou i porážku o post guvernéra Kalifornie s demokratickým kandidátem Patem Brownem.²² Může to být jeden z ukazatelů jakési proměny nálad v americké společnosti v atmosféře války ve Vietnamu.

Samotná Nixonova administrativa postupně spouští proces tzv. “vietnamizace” války a stahování amerických jednotek z Vietnamu. Příměří s komunisty ze severu Vietnamu, uzavřené až 27. ledna 1973, mělo být de facto mírovou smlouvou, ale jak již víme, nestalo se tak.²³ Nestalo se tak, pravděpodobně také kvůli aféře Watergate, která otřásla nejen Amerikou samotnou, ale i vážností jejího postavení ve světě. Komunisté mohli i v tomto ucítit svou šanci a mohli mít oprávněný pocit, že Američané se už do konfliktu nebudou mít chuť, ani sílu výrazněji zapojit. Saigon padl 30. dubna 1975 a Spojené státy z války ve Vietnamu vyšly s děsivou ztrátou více než 58 tisíc padlých vojáků, s nenaplněnými cíli a s výrazně poškozeným národním sebevědomím. Na tomto místě jde již pouze nějakým výstižným způsobem popsat americké pocity z vietnamské války. Ty pravděpodobně nejlépe vystihl doc. Jiří Hutečka ve své knize *Generál a jeho historikové*, věnující se mimo jiné i americké občanské válce: “A je

²⁰ Diplomová práce: Ondřej Beneš – *Vietnamská válka a její vliv na společnost a politickou scénu ve Spojených státech amerických*, Západočeská univerzita v Plzni, 2018, Filozofická fakulta, s. 49

²¹ Peter Schäffer – *Die Präsidenten der USA in Lebensbildern*, 1993

Překlad: Marie Goldmannová, Marie Pátková – *Prezidenti USA*, Mladá fronta, 1995, ISBN: 80-204-0499-6 s. 409

²² Martin Kovář – *Prezidenti rozdělené Ameriky*, Info.cz, 2020, ISBN: 978-80-907780-1-6, s. 120

²³ Peter Schäffer – *Die Präsidenten der USA in Lebensbildern*, 1993

Překlad: Marie Goldmannová, Marie Pátková – *Prezidenti USA*, Mladá fronta, 1995, ISBN: 80-204-0499-6 s. 413

*to Amerika, kdo vždy vítězí, protože Američané vždy bojují za správnou věc. ... Válka, v níž bojují Američané proti sobě, je implikací úvahy, že někteří Američané zde bojovali za špatnou věc. Podobnou deziluzí prošla americká společnost znovu o sto let později, když se její armáda vrátila poražena z Vietnamu.”*²⁴ Tato slova velmi dobře ilustrují náladu v americké společnosti, její pocity z této války a dost možná i důvod, proč je válka ve Vietnamu pro Spojené státy americké jedním z nejtraumatičtějších úseků dějin.

²⁴ Jiří Hutečka – *Generál a jeho historikové*, Univerzita Palackého, Olomouc, 2005, ISBN: 80-244-1089-3, s. 35

2. USA jako agresor

Jednou z hlavních otázek práce je jakým způsobem se komunistická média staví ke Spojeným státům a jakým způsobem referují se o jejich účasti v konfliktu. Náhled komunistické propagandy na USA (nejen) ve vietnamské válce se dá jednoduše shrnout citací Rudého Práva z 1. září 1964: „*Zradily USA za Trumanovy éry protihitlerovskou koalici a přesně proti jejím cílům postavily na nohy německý imperialismus:*“²⁵ Skrz tento pohled se komunistická propaganda zaměřuje na interpretaci USA po celou dobu války ve Vietnamu. Kritika Američanů se ohledně vietnamské války objevuje prakticky ve všem, jelikož to vše vychází již z podstaty vnímání Spojených států komunisty, což trefně interpretuje Denisa Nečasová: „*...že kapitalismus je principiálně špatný a zaostalý systém...jej nutně dříve, nebo později čeká zánik a porážka socialismem. Z logiky ideologické konstrukce svoji pozici výrazně posiluje východní blok v čele se Sovětským svazem a nastolení komunismu ve všech zemích světa je jen otázkou blízké budoucnosti.*“²⁶ Podle Denisy Nečasové byly Spojené státy zejména v 50. letech vnímány jako nejen následovatelé nacistů, byť mnohem agresivnější, ale že údajně stály za vzestupem nacistického Německa a za rozpoutáním druhé světové války.²⁷

Co se týče samotné války ve Vietnamu, bez přehánění lze říci, že Američané jsou interpretováni nejen jako agresori a chladnokrevné, amorální osoby, které berou Indočínu suše jako obchodní pole²⁸, což dokumentuje i zobrazení Američana v karikatuře s dolarem na vojenské čepici (viz. příloha 1), ale i jako žoldáci²⁹, porušovatelé válečných konvencí³⁰ a vrazi, a to nejen vietnamských vojáků, ale i dětí³¹. Zároveň Američany po celou dobu války komunistická propaganda interpretuje jako bezcitná individua, která vedou své operace v Jižním Vietnamu i přes vánoční svátky (viz. příloha 1). Mimo to, a to je obzvláště důležité pro pochopení propagandy vůči Američanům během vietnamské války, jsou Spojené státy interpretovány skrze citace Vietnamců, i jako někdo kdo zabíjí nejen Severovietnamce, ale přímo rozeštvává celý vietnamský lid jako takový, a to již dokonce v roce 1965: „*Kdyby tak už ti Američané odtáhli, aby se život zase vrátil do normálních kolejí*“ *Vietnam je jedna země,*

²⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1.9.1964, 44-45(243), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁶ Denisa Nečasová – *Obrazy nepřítele v Československu 1948-56*, NLN – Nakladatelství lidové noviny, 2020, ISBN: 978-80-7422-688-5, s. 178

²⁷ Tamtéž, s. 194

²⁸ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 09.09.1967, 26(36), s. 3. ISSN 0231-6218.

²⁹ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 21.10.1969, 28(12), s. [4]. ISSN 0231-6218.

³⁰ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 06.03.1970, 29(46), s. 3. ISSN 0231-6218.

³¹ *Mladý svět: týdeník.* Praha: Mladá fronta, 25.04.1972, 14(17), s. 3. ISSN 0323-2042.

a když to američtí agresori nechtějí uznat, je jim to třeba vtlouci do hlavy. Je to i naše věc. My k tomu musíme pomáhat vybudovat sever tak, aby byl povzbuzujícím příkladem pro jih.“³² Dále například Obrana lidu nazývá americké Rangery jako „specialisty v zabijáckém řemesle“³³ a v roce 1972 při ohlédnutí za válkou média píše o letech 1968 a 1969 jako o „období, kdy se Američané dopouštějí těch největších ukrutností a zločinů...Neštíteli se někteří američtí vojáci věci, které za druhé světové války nedokázali provádět snad ani nacističtí hrdlořezové.“³⁴ Komunistická propaganda dokonce poukazuje na to, že „Jen mazanější jsou američtí Goebelsové než předchůdce. V jejich arzenálu jsou politické, humanitní i náboženské argumenty, kterými ospravedlňují největší zločiny proti lidstvu.“³⁵ Američané jsou oproti nacistům tímto stavěni do pozic lhářů, kteří se neštítí své zločiny schovávat za argumenty o svobodě a demokracii. Jednoduše podle komunistické propagandy válka ve Vietnamu ohrožuje světový mír, což je struna, na kterou média v tehdejší Československu hraje velmi hlasitě během celého období války ve Vietnamu.

Jako další příklad, lze uvést osmý díl Československého filmového týdeníku v roce 1966. Zde tvůrci věnovali ze zhruba 11 minut obsahu, celé 2 a půl minuty událostem z Vietnamu. Nezdá se to jako mnoho, nicméně průměrná délka jednoho medailonku z Vietnamu bývala výrazně kratší a zabírala pod jednu minutu. Zajímavé je, že například Československý filmový týdeník vůbec nepřináší reportáž o událostech v Tonkinském zálivu, což je poměrně zajímavé z důvodu možnosti filmových záběrů, které by měly zcela jistě ještě větší potenciál zapůsobit na obyvatele v Československu. Nicméně Rudé právo ony události „neodbyvá“ a přináší ze čtyřstránkového výtisku rovnou celou stranu věnovanou událostem z Tonkinského zálivu a jednání OSN.³⁶ Incident v Tonkinském zálivu dodnes budí emoce. Jedna strana tvrdí, že americký torpédoborec USS Maddox byl tehdy napaden, druhá strana, že Američané první útok vyprovokovali a druhý si vymysleli. Nicméně, to, že první útok se skutečně stal a jako první stříleli Severovietnamci, jako by snad potvrzovalo i Rudé právo, nicméně je ale dodáváno, že se jednalo o obranu, a že útok tedy vyprovokovali Američané: „Hanojský rozhlas...prohlásil, že torpédoborec Maddox se nacházel v severovietnamských výsostných vodách a že hlídkové čluny ozbrojených sil VDR zasáhly na obranu neporušitelnosti hranic VDR a na obranu jejího

³² Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 23.1.1965, 45-46(22), s. 4. ISSN 0032-6569.

³³ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 12.06.1965, 24(24), s. 3. ISSN 0231-6218.

³⁴ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 20.06.1972, 14(25), s. 7. ISSN 0323-2042.

³⁵ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 23.07.1966, 25(30), s. 3. ISSN 0231-6218.

³⁶ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

lidu.³⁷ Samozřejmě ihned od počátku americké intervence ve Vietnamu jsou československým občanům předkládány i nepříznivé prognózy pro Spojené státy: *“Lippmann velmi realisticky vychází z toho, že USA nemohou válku v Jižním Vietnamu vyhrát a že jednoho dne budou muset stejně přistoupit na jednání.”*³⁸ Dokonce se média vyjadřují tak, že Američané mají být sice silní ve vzduchu a na moři, ale slabí na pevnině.³⁹ Ostatně celé téma Tonkinského zálivu a jeho vyšetřování je v Rudém právu hojně řešeno. V roli viníků jsou i nyní vykreslovány spíše Spojené státy, tohoto obrazu využila ale i dříve samotná komunistická média, která Američany označovala jako provokatéry.⁴⁰ Jejich slova o agresivním imperialismu USA se dají dobře ilustrovat na příkladu článku ze 13. srpna 1964, který začíná nadpisem „Hroutící se alibi“⁴¹. Od samého začátku války se zejména Rudé právo zaměřuje také na neustále rostoucí počty amerických vojáků ve Vietnamu.⁴² To komunistická média i karikují jako neblahý americký trend vietnamské války (viz. příloha 8). Hojně probírání dvou zmíněných témat na začátku války má pravděpodobně prostý důvod, a sice, že se ještě nedostává k přímým střetům Američanů a Severovietnamců a jedno dobře demonstruje narůstající americkou aktivitu v konfliktu a druhé je dokáže před československou veřejností vyobrazovat jako lháře, kteří si vymysleli záminku k agresivní válce. Pokud jsem zmiňoval šíření nepříznivých prognóz pro Spojené státy komunistickou propagandou, nelze opomenout to, že již v červenci 1965, tedy ještě před první bitvou mezi Američany a Severními Vietnamci, se objevují karikatury, které mají ukazovat slabou morálku amerických vojáků, kteří by nejraději ihned odjeli domů (viz. příloha 3).

Československý filmový týdeník však poprvé zmiňuje válku ve Vietnamu až zaměřením se na obnovení operace Rolling Thunder, tedy bombardování Severního Vietnamu: *“Po několikotýždenní přestávce Američania obnovili barbarské bombardovanie Vietnamské demokratické republiky....Pirátské nálety bez vyhlásenia vojny sú porušením mezinárodného práva a za to se budú musieť americký viníci zodpovedať.”*⁴³ Po této větě: *Nedbajú (myšleno*

³⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

³⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 10.8.1964, 44-45(221), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 10.8.1964, 44-45(221), s. 3. ISSN 0032-6569.

⁴⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 14.8.1964, 44-45(225), s. [4]. ISSN 0032-6569.

⁴¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 13.8.1964, 44-45(224), s. 3. ISSN 0032-6569.

⁴² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 11.8.1964, 44-45(222), s. [4]. ISSN 0032-6569.

⁴³ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1083, stopáž 2:55-3:22

Američané pozn. autora) na protesty z celého sveta a snažia sa systematicky ničiť výsledky dlhoročného pracovného usilia vietnamského ľudu“⁴⁴, by se dalo také konstatovat, že komunistická propaganda využívala ve svých reportážích i toho, že Severní Vietnam používal tzv. civilní deštníky, tedy schovávání potenciálních cílů do oblastí, které Američané bombardovat ani nechtěli, jelikož bylo vládou USA nařizováno civilní oběti omezit.⁴⁵ Spousta vojenské techniky tak byla téměř celou válku v bezpečí, kvůli soustředování doprostřed vesnic, či měst.⁴⁶ Skutečnost, že komunisté používali vesničany kolikrát jako živé štíty popisuje tvrdě Daniel Kamas ve své knize *Válka ve Vietnamu* a mluví o tomto jako o největším zločinu komunistů ve válce a připomíná, že tímto mohla komunistická propaganda poměrně snadno docílit prezentace „genocidy prováděné Američany na vietnamském lidu“.⁴⁷ Komunistická propaganda se na tomto místě dokonce snaží i nadsazovat severovietnamské pozice ve válce a ty americké naopak silně podceňovat a shazovat: *„Američania nasazuju najmodernjšiu vojnovú techniku, ale bojovníci Národného frontu osvobodenia sú neoporaziteľní. V celej krajine majú iniciatívu vo svojích rukách a americký i saigonský žoldniery nemajú pred nimi istotu ani v uliciach hlavného mesta.“*⁴⁸ Nicméně v roce 1966 naopak velitel americké pomoci Jižnímu Vietnamu, William C. Westmoreland, razil vysoce aktivní taktiku a podle něj neměl být komunistům dán čas na zotavení a převzetí iniciativy. Zároveň se Vietcong přímým střetům spíše vyhýbal, a to obzvláště po bitvě v La Drangu. Je tedy vidět, že i přes převahu USA v daný moment, šíří komunistická propaganda mezi občany o jejich situaci negativní prognózy. Můžeme dále vidět, že jeden z hlavních argumentů, který byl proti USA používán, byl ten, že Američané nejsou schopni Severnímu Vietnamu zabránit k pronikání na jih a tím, se snaží podkopat jejich autoritu, postavení a pozice ve válce. Ke zmíněné citaci je třeba se vrátit i v následujících kapitolách práce. Nicméně se dá ještě přiložit jeden příklad snahy komunistů před československou veřejností podkopat americké postavení: *“Jihovietnamská vládnúca klika, vytrvale podporovaná Američanmy, to nemá ľahké ani v Saigoně. Hladovky, samovraždy upalovaním, krvavé demonštrácie a prepady jednotkami Národného frontu osvobodenia, dokazujú vôľu vietnamského ľudu po zmeně vlády a ukončení bratrovražednej vojny.“*⁴⁹ Z prvních vět reportáže se dá vyčíst, že se média snaží obyvatelstvu v Československu de facto vnutit myšlenku, že Jihovietnamci a Američané jen těžko mohou válku vyhrát, a že i ulice

⁴⁴ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1083, stopáž 3:03-3:11

⁴⁵ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 61

⁴⁶ Tamtéž, s. 62

⁴⁷ Tamtéž, s. 79-80

⁴⁸ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1083, stopáž 3:32-3:54

⁴⁹ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1105, stopáž 0:31-0:52

Saigonu jsou těžce proti nim. Narativ, že Američané nemohou vyhrát se objevuje v komunistickém tisku již od samého počátku války. Obrana lidu již v polovině září 1964, zmiňuje „stále zřejmější beznaději vojenské perspektivy USA v celém dobrodružství“⁵⁰, či že dokonce „Osvobozenecká armáda Jižního Vietnamu, podporovaná veškerým lidem, přes úklady nepřátel se blíží k vítězství.“⁵¹ V komunistických médiích zaznívá, kromě kritiky amerického bombardování, také kritika údajného Johnsonova pokrytectví: „Prezident Johnson hovorí o mieri, pritom vynakladá denně na vyhazování Vietnamcov vyše 15 milionov dolárov. Neustále nálety na Severný Vietnam a barbarské bombardovanie okrajových čtvrtí Hanoja a Haiphongu, rozhorčujú všetkých mierumilovných ľudí sveta.“⁵² Komunistická média se věnují také tomu, kolik ztratí Američané ve Vietnamu utrpí a opět chce tímto dát Čechoslovákům na vědomí, že i přes materiální převahu se USA ve válce nedaří.⁵³

Nicméně i přesto, že válka ve Vietnamu nepatřila mezi stěžejní témata zmíněného Československého filmového týdeníku, jen málokdy komunisté propásli příležitost americkou intervencí kritizovat. K tomu lze dodat několik příkladů. Rozhodně si nemohli nechat ujít projev papeže Pavla VI. z ledna roku 1966: „V poslední době projevil papež mírovou iniciativu svými výzvami a poselstvími světovým mocnostem, Organizaci světových národů a neutrálním zemím, aby usilovaly o skončení války ve Vietnamu. Papež byl už jednou hluboce zklamán takzvanou mírovou iniciativou Spojených států, když po 37denní přestávce dal Johnson opět příkaz bombardovat Vietnamskou demokratickou republiku.“⁵⁴ Pokud bychom skočili až do roku 1967, tak zde týdeník propagandisticky využívá i útěk jihokorejského seržanta An Cha-Xua z Jižního Vietnamu do KLLDR: „Prokázal svým útekem z jihokorejské armády, která pomáhá Američanům vraždit jihovietnamské vlastence, skutečnou náladu v žoldněřských jednotkách, které krvácejí za imperialistické zájmy vlády Spojených států a Pentagonu.“⁵⁵ Další podobná narážka na vietnamskou válku je vidět v roce 1966 i v reportáži z jednání ministrů zahraničí Václava Davida a jeho švédského protějšku Torstena Nilssona. Je zde uvedeno, že „Na tiskové konferenci se zástupci zahraničního a našeho tisku, pan Nilsson zdůraznil shodu v názorech na mírové řešení sporných mezinárodních otázek...“⁵⁶ Působí logicky, že zrovna toto se z jednání zmíněných zemí zdůrazňuje, jelikož Švédské království

⁵⁰ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 19.09.1964, 23(38), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁵¹ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 12.12.1964, 23(51-52), s. 5. ISSN 0231-6218.

⁵² Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1105, stopáž 0:53-1:16

⁵³ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 21.08.1970, 29(165), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁵⁴ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1085, stopáž 1:45-2:10

⁵⁵ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1146, stopáž 2:09-2:52

⁵⁶ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1091, stopáž 1:37-1:46

bylo kritické k americké intervenci ve Vietnamu, zejména ústy tehdejšího ministra školství a později premiéra Olofa Palmeho.⁵⁷ Dokonce pokud přeskočíme až roku 1969, tak se komunistická propaganda baví i nad příběhem amerického letce původem z Itálie, který chtěl oslavit narozeniny v rodné Neapoli, a proto dezertoval z Vietnamu.⁵⁸ Dokonce i diplomatická jednáním viceprezidenta Spojených států Huberta Humphreyho a japonského premiéra Satóa, kde se měla řešit mimo jiné i válka ve Vietnamu, jsou v finále poněkud jednoduše odbyta a jsou ze strany týdeníku cítit pochybnosti i z možnosti mírových snah: *“...Bohužel jejich mírová jednání skrývají i jiné zájmy.”*⁵⁹ Pokud jsem hovořil o církvi a prezentace jejího postoje, komunistická média přináší informace i o duchovních, kteří naopak válku podporují. Kritika kardinála Spellmana za to, že přijel do Jižního Vietnamu podpořit americkou intervenci staví právě na tom, že je v tomto v rozporu s papežem Pavlem VI.⁶⁰, čímž pravděpodobně chce komunistická propaganda naznačit, že hlava církve stojí na „správné straně“ a Spellman není tak vysoká kapacita, a naopak zrazuje své poslání, když vlastně, jak o tom hovoří komunistická propaganda, přijel do Jižního Vietnamu žehnat vraždám⁶¹, což média ironicky karikují (viz. příloha 6).

Zajímavé jsou i další detaily, na kterých se snaží komunistická média udělat rozdíl mezi Američany a vojáky Vietcongu a NVA. *„Jihovietnamský loutkový diktátor generál Ky přislíbil americkým vojákům „ulehčit“ jejich úděl v džungli zřízením tzv. „pleasure camps“ neboli polních vojenských bordelů. Mají být rozmístěny v blízkosti operačních prostorů a o rozptýlení příslušníky US-Army se budou starat jihovietnamské barové slečny, dodávané pod lékařskou kontrolou ze Saigonu.”*⁶² I na základě podobných, možná až bizarních, detailů se média snaží i postavit Američany do role nemotivovaných a dost možná až „nechutných hejsků“ a postavit je do kontrastu k bojovníkům Vietcongu a vojákům NVA. Obrana lidu, z jehož stránek pochází zmíněný úryvek, se válce ve Vietnamu také věnuje, a to poměrně zajímavým tématům, která

⁵⁷ Bakalářská diplomová práce: Michaela Krečková – *Švédsko jako světová velmoc v zahraniční politice lidských práv – vybrané příklady angažovanosti Švédska v zahraniční politice lidských práv od 2. světové války do současnosti* – Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav dějin germanistiky, nordistiky a nederlandistiky, s. 23

⁵⁸ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1279, stopáž 7:37-8:15

⁵⁹ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1079, stopáž 8:07-8:27

⁶⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1.1.1967, 47-48(1), s. 11. ISSN 0032-6569.

⁶¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1.1.1967, 47-48(1), s. 11. ISSN 0032-6569.

⁶² *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 30.10.1965, 24(44), s. [1]. ISSN 0231-6218.

by stála za hlubší výzkum. Jako příklad lze uvést články o psychologické válce Američanů, šířících svou propagandu ve Vietnamu.⁶³

Za povšimnutí stojí i to, že komunistická média se snaží americkou autoritu podryvat a zesměšňovat osobou francouzského prezidenta Charlese De Gaullea. Kupříkladu ve filmovém týdeníku jsou téměř až posměchem k Američanům prezentovány jeho činy, které zahrnují například francouzský výstup z NATO⁶⁴, kterým De Gaulle vyhrožoval, či jeho cesta do Latinské Ameriky, která pro USA působila poněkud provokativně.⁶⁵ Propaganda v Československu si ho oblíbila mimo jiné i právě díky jeho názorům na konflikt ve Vietnamu. *“Riešiť vietnamský konflikt rokováním budú možné až sa Špojené štáty zaviazú stihnúť z južného Vietnamu svoje vojsko”*⁶⁶, takto se De Gaulle vyjádřil při návštěvě Kambodži. Osoba prezidenta De Gaullea, který jakožto lídr jedné z nejzásadnějších západních zemí se otevřeně staví proti USA a NATO, je pro komunisty v Československu bezpochyby vděčným tématem. Koneckonců jeho postoj nemohlo Rudé právo vynechat ani při celostránkovém příspěvku o Tonkinském zálivu: *„...president De Gaulle...zdůraznil, že je nemožné dosáhnout vojenského vyřešení v Jižním Vietnamu.”*⁶⁷ Nicméně nejednalo se pouze o osobu tehdejšího francouzského prezidenta, ale i o další hlasy z Francie. Jedná se o zemi, jejíž názory byly velmi často citovány, jelikož často zastávaly protiamerické, minimálně protiválečné postoje: *„Zástupce Francie R. Seydoux řekl, že podle názoru Francie neexistuje za současných okolností možnost jiného řešení než politického, a to znamená svolat konferenci zainteresovaných zemí, která by zajistila mírové vyřešení této otázky.”*⁶⁸

Jak již bylo zmíněno, tak nepřekvapí, že jsou Američané hojně kritizováni za rozsáhlé bombardování Severního Vietnamu. Nicméně i pokud se rozhodnou zastavit bombardování Severního Vietnamu, v Československu je to vykládáno spíše jako kalkul, než nic jiného: *“Zastavení náletů na Vietnamskou demokratickou republiku, vyhlášené prezidentem Johnsonem, vyvolalo v celém světě naději na konec války. Prezident Ho-Či-Min vyjádřil přesvědčení, že je to především úspěch všech sil bojujících za národní osvobození vietnamského lidu. Ze strany americké, jak se zdá, to bylo rozhodnutí vedené především ohledy na volební*

⁶³ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 26.08.1967, 26(34), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁶⁴ Československý filmový týdeník r. 1966, díl č. 1091, stopáž 1:57-2:25

Je zde přímo řečeno, že *“znamená to především likvidaci zařízení armády Spojených států”*

⁶⁵ Československý filmový týdeník, r. 1964, díl č. 1013, stopáž 9:34-10:15

⁶⁶ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1112, stopáž 1:11-1:22

⁶⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

⁶⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [4]. ISSN 0032-6569.

boj o získání křesla prezidenta Spojených států.”⁶⁹ Podobné příklady dobře ilustrují to, že komunistická propaganda ani v případě, když Američané udělají vlastně to, co po nich propaganda chce, tak Američany kritizovat nepřestávají a každý jejich krok interpretují negativně. Zajímavé je též jakým způsobem komunistická média referují o americkém bombardování z různých úhlů: *”Sem (Na Hanoj, poznámka autora) ...dnes už nelétají americká bombardovací letadla. Dnes obě válčící strany zkoumají přijatelné místo pro navázání mírových kontaktů. Prezident Johnson nesouhlasí například s Varšavou, kde má Vietnamská demokratická republika diplomatické zastoupení. Spojené státy jmenovali 14 jiných míst, kde mají zastoupení spojenci Američanů ve vietnamském konfliktu. Tato místa však zase nevyhovují Severnímu Vietnamu. Vypadá to jako by návrhy Spojených států byly vlastně podmínkami. Jak se srovnává s prohlášením prezidenta Johnsona jednat kdykoliv a kdekoliv?”*⁷⁰ Objektivně lze říci, že vidíme na první pohled dvojí metr. Propaganda přistupuje i k problematice výběru místa pro mírové rozhovory, jako k určitému mocenskému boji a pravděpodobně se snaží vyvolat dojem, že Spojené státy jako agresor si ještě diktují podmínky. Naproti tomu Severní Vietnam za odmítání amerických návrhů kritizován není, což opět koresponduje s modelem, který se snaží celou válku komunistická média vytvořit. A sice, že Severní Vietnam je obětí agrese, a i zde má právo ona si vybrat místo mírových jednání. Obdobně komunistická propaganda hovoří i o období ofenzivy Tet. Na něm je velmi zajímavé příměří, které mělo být v souvislosti se svátkem Tet dodržováno, a které Jižní Vietnam měl porušit započítím ofenzivy. V komunistických médiích je tato problematika postavena velmi jednostranně a sice, že Američané příměří nedodržují a Vietcong a NVA se maximálně brání: *“Ze zpráv západních agentur o vývoji bojové situace v Jižním Vietnamu vyplývá, že vlastenci dodržují klid zbraní, který vyhlásili hodinu po půlnoci v noci na sobotu. Toto jednostranné zastavení boje má trvat až do pátku. Nicméně síly NFO jsou nuceny bránit se tam, kde Američané a saigonská vojska pokračují v útocích.”*⁷¹ Ještě je dodáno, že *„necelých 24 hodin poté, co vlastenci zastavili boj, zatočila americká námořní pěchota na postavení NFO severně od Khe-sanhu“*.⁷² Vidíme, že i přesto, že to byl Severní Vietnam, který zaútočil na Khe-Sanh se propaganda snaží postavit USA do role narušitelů míru a permanentních agresorů, kteří se nezastaví před ničím. Naopak po samotném rozpoutání Ofenzivy Tet se nic o porušení klidu zbraní ze strany Severního

⁶⁹ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1226, stopáž 8:27-9:08

⁷⁰ Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1197, stopáž 8:32-9:23

⁷¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 30.1.1968, 48-49(29), s. 7.

⁷² Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 30.1.1968, 48-49(29), s. 7.

Vietnamu nedočteme, a naopak se dozvíme, že „cílem akce je potrestat agresory za jednostranné zrušení jejich vlastního příměří v pěti provinciích první taktické oblasti jižně od demilitarizovaného pásma a za nálety letadel z danangské základny na jihovietnamské území. Američtí agresori projevili naprostý nedostatek úcty k tradičnímu lunárnímu novoročnímu svátku vietnamského lidu.“⁷³

Věc, která samozřejmě významně rezonuje v komunistických médiích je masakr v My Lai. Československý filmový týdeník informuje o událostech v My Lai takto: “Vypalování vietnamských vesnic podezřelých z pomoci partyzánům, to není výstřelek, to je metoda boje amerických vojsk. Kapitán Medina, svým vojákům vydal rozkaz k zabíjení ve vesnici My Lai. Toto je jiná vietnamská vesnice (na záběrech, poznámka autora). Ale jako v My Lai stejná záměrně organizovaná vyhlazovací akce. Záběry mučení a vraždění jsou tak kruté, že je nelze uveřejnit. A to nazývají Američané válkou, která má vietnamskému lidu přinést svobodu a mír.”⁷⁴ Jak vidíme, je naznačeno, že takových ”My Lai” je pácháno rukou Američanů mnoho a není to poprvé, ani naposledy. Dá se například uvést příspěvek s výmluvným nadpisem „Další masakry ve Vietnamu“⁷⁵, či narativ komunistické propagandy o tom, „že nešlo o nahodilé zvěřské jednání několika zdivočelých vojáků, nýbrž o systém a důsledek systému, o následky toho, co má mnohem hlubší kořeny, tj. následky politiky washingtonského bílého domu.“⁷⁶ Komunistická propaganda dokonce hovoří o tom, že „Jižní Vietnam je jedna velká vesnice My Lai a odpovědnost za to bude muset nést americký imperialismus“.⁷⁷ Spojené státy jsou také vyzívány k dodržování ženevských úmluv⁷⁸, na což je ze strany komunistických médií kladen velký důraz. Mimo jiné i proto, že sám Severní Vietnam výrazně dává najevo upřednostňování řešení problému v kontextu ženevských úmluv než na půdě OSN.⁷⁹ Vysvětlením je, že se jednání mají účastnit pouze státy, kteří se ženevské konference o Vietnamu účastnily.⁸⁰ To může být samozřejmě i tím, že v OSN měli a mají Spojené státy

⁷³ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 31.1.1968, 48-49(30), s. 7. ISSN 0032-6569

⁷⁴ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1287, stopáž 4:24-4:59

⁷⁵ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 02.12.1969, 28(41 [40]), s. 2. ISSN 0231-6218.

⁷⁶ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 09.01.1970, 29(6), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁷⁷ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 17.3.1971, 30(53), s. [4]. ISSN 0231-6218.

⁷⁸ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [1]. ISSN 0032-6569.

⁷⁹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 11.8.1964, 44-45(222), s. [4]. ISSN 0032-6569.

⁸⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 11.8.1964, 44-45(222), s. [4]. ISSN 0032-6569.

právo veta a podobné záležitosti se tedy obtížně řeší. Ony výzvy k dodržování ženevských úmluv se objevují již v prvních dnech, kdy jsou Američané zapojeni do konfliktu.

Pokud je hovořeno o My Lai, je to téma, které úzce souvisí i s novináři s USA, a dá se tedy na tomto místě zmínit i určitý „boj“ mezi vládou Spojených států a americkým tiskem. Z něj komunistická propaganda také těží a snaží se na něm ukázat americkou nejednotu a také to, že proti vládě USA je v její politice i tisk, a nejen protestující občané. Velmi dobře toto úsilí ilustruje článek vydaný v periodiku Obrana lidu s nadpisem „*Bílý dům proti pravdě*“. ⁸¹ Ten je z roku 1970, kdy protiválečné nálady v USA dosahují vrcholu, respektive o rok dříve se odehrála největší z protiválečných demonstrací v amerických dějinách. Článek hovoří o tom, že se oficiální americká média snaží shodit ze stolu šot CBS, „*ve němž jihovietnamský poddůstojník v přítomnosti amerického poradce zabil a zohavil nožem nepřátelského zajatce, bezmocně ležícího na zemi. Bílý dům dal najevo, že zpráva není pravdivá*“. ⁸² I prezentace podobných záležitostí může ještě více autoritu vlády USA a její politiky podkopat a snížit její důvěryhodnost.

Bez povšimnutí komunistické propagandy nezůstaly ani operace americké armády v Kambodži. Ty jsou v komunistických médiích poměrně často rozebírány. Například následujícím způsobem: „*Po svržení představitele kambodžské královské neutralistické vlády prince Norodoma Sihanuka proamerickou skupinou Lon Nola vypukly v Kambodži srážky mezi přívrženci obou režimů. Do země vtrhla americká a jihovietnamská vojska. Začal krvavý teror proti přívržencům neutralistické vlády a vietnamským usedlíkům. V Pekingu byla vytvořena kambodžská královská vláda národní jednoty v čele s princem Sihanukem, která organizuje boj proti Lon Nolově režimu a americké intervenci. Československý lid podporuje spravedlivý boj lidu Kambodže za nezávislost*“. ⁸³ Z popisu v týdeníku to mimo jiné vypadá jakoby americké a jihovietnamské jednotky vtrhly do Kambodži a vraždili civilisty na každém kroku. Nicméně zájem týdeníku o americké a jihovietnamské operace v Kambodži je opravdu značný. Hned přespříští epizoda československého filmového týdeníku jim věnuje přes dvě minuty z celého dvanáctiminutového dílu: „*...Bojuje se v oblasti kambodžských hranic na obou březích řeky Mekong. Do akce na podpory Lon Nolovi kliky bylo už nasazeno 14 000 amerických a 40 000 saigonských vojáků s moderní technikou. Ruiny a popel pobořených měst a vesnic, tisíce zabitých nevinných lidí zůstávají všude kudy prošli američtí agresori*“. ⁸⁴ Pokud opět skočíme

⁸¹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 23.05.1970, 29(101), s. 1. ISSN 0231-6218.

⁸² *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 23.05.1970, 29(101), s. 1. ISSN 0231-6218.

⁸³ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1305, stopáž 7:11-8:26

⁸⁴ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1307, stopáž 3:04-4:14

pouze o dvě epizody dále v čase, je zde věnováno americké intervenci v Kambodži více než dvě a půl minuty z cca jedenáctiminutové epizody: *”V Kambodže pokračují represálie proti tisícům vietnamských usedlíků. Lon Nolovi vojáci násilně vysídlují celé vesnice ze strachu, aby obyvatelé nepomáhali tvořící se národně osvobozené armádě. Zapalují domy, ničí majetek rolníkům, ženy a děti nemilosrdně vyhánějí z domovů...Po rozhodnutí prezidenta Nixona rozšířit válku v Indočíně demonstrovali studenti desítek univerzit ve Spojených státech proti jeho politice, kterou nazývají zločinem...Proti studentům zasáhla policie a národní garda s ostře nabitými zbraněmi...Padaly výstřely, byli ranění a tady v Kentu i mrtví. Dva chlapci a dvě dívky. Válka proti lidu Indočíny ohrožuje životy samotných Američanů i doma, na ulicích vlastních měst.”*⁸⁵ Z úryvku vidíme, že se zde propaganda věnuje i americkým protestujícím proti zmíněné intervenci v Kambodži. Je to další ze série příspěvků, který opět hraje na strunu nejednotných Spojených států. Zároveň jde o snahu demonstrovat zásahy amerických úřadů proti protestujícím jako nepřiměřené a válku v Indočíně jako něco, co přerůstá i hranice asijských zemí. Zájem komunistické propagandy o americké a jihovietnamské operace v Kambodži je tedy skutečně značný. A jak již bylo řečeno, nejen filmový týdeník, ale i Obrana lidu přináší příspěvky s nadpisy jako *„Prudké boje v Kambodži“*⁸⁶, či *„Hazardování amerického prezidenta“*.⁸⁷ Zmíněný velký zájem o operace USA a Jižního Vietnamu v Kambodži si můžeme vyložit jako další příležitost kritizovat něco, čemu komunisté říkali *„americký imperialismus“*. Ten se dá daleko lépe interpretovat a kritizovat, pokud se ukazují reportáže o operacích Američanů v dalších a dalších zemích. Proto i rok 1971 začíná značně ostrými reportážemi o rozšíření bojů do sousedního Laosu: *“...Americko-saigonská invaze zahájena počátkem února, nenašla však Laos nepřipravený...Předseda ústředního výboru Vlastenecké fronty Laosu princ Suphánuvong prohlásil, že laoský lid neustane ve spravedlivém boji. Po dnech optimistických předpovědí saigonsko-američtí velitelé nyní neradi přiznávají, že operace v Laosu nepostupují podle plánu.”*⁸⁸ Příspěvky tohoto typu pokračují v narativu, že i přes veškeré americké prostředky se jim boje nedaří. Bojům v Laosu se týdeník věnuje ihned i v následujícím díle: *”Plameny agresivní války v Jihovýchodní Asii se v posledních týdnech přenesly i do Kambodže a Laosu a zachvátily už všechny země Indočíny. Vietnamizace konfliktu v Laosu však stále nepřináší předpokládané úspěchy. Postup intervenčních saigonských jednotek byl laoskými vlastenci zastaven a nepomáhá ani barbarské bombardování měst a*

⁸⁵ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1309, stopáž 1:20-3:43

⁸⁶ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 29.04.1970, 29(83), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁸⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 06.05.1970, 29(87), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁸⁸ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1346, stopáž 2:42-3:26

vesnic americkým letectvem. Jak se zdá, jsou Spojené státy připraveny vyslat na laoskou frontu vlastní pozemní jednotky, aby zabránily krachu celé intervenční operace.”⁸⁹ Zde se dostáváme k fenoménu kritiky vietnamizace války, který je v komunistických médiích značně rozšířen. K tomu se dostane ale zejména kapitola o americké politice. Je pravdou, že operace v Laosu měly výrazně jiný vývoj než boje ve Vietnamu. Dobře to ilustruje citace jednoho z pilotů vrtulníků: *”Ve Vietnamu jsme nepřítelů lovili my. Ale v Laosu, člověče, to oni lovili nás.”*⁹⁰ Komunistická propaganda se z toho snažila samozřejmě náležitě těžit.

V následujícím medailonku se komunistická média vrací ke kritice Spojených států i během reportáže o mírových rozhovorech v Paříži: *”Navzdory mírovým rozhovorům se ve Vietnamu dále válčilo. Američtí letci stále bombardovali jižní části území Vietnamské demokratické republiky. V Jižním Vietnamu pokračovaly bojové akce. Válečné školy narůstaly. Města i vesnice byly barbarsky pustošeny.*⁹¹... 8. května americký prezident podniká další neslýchaný krok. Dává zaminovat všechny přístupové cesty k severovietnamským přístavům. Bombardování je stále ničivější...přestože pařížská jednání neustále pokračovala.“⁹² Podobným způsobem se velmi často píše o jednáních týkající se války ve Vietnamu. Tedy, zmínky o jednáních doplňuje výrazná kritika pokračujících operací Spojených států. Nalezneme tu také zmínku o tajných rozhovorech Henryho Kissingera a Le Duc Tha: *”V říjnu začaly v Paříži tajné sondážní rozhovory. Její hlavní aktéři Henry Kissinger, zvláštní poradce amerického prezidenta a Le Duc Tho, severovietnamský vyjednaváč. 8. října předložila Vietnamská demokratická republika návrh dohody o zastavení války a obnovení míru. 22. října se jednající strany shodli na konečném znění a 31. října měl být dokument podepsán. Místo toho, pro údajné nesrovnalosti v konečném znění textu, začaly znovu nálety.”*⁹³

Co je vlastně velice zajímavé je to, že Američané podle jednoho z vyjádření komunistického média Obrana lidu z roku 1968, válku ve Vietnamu neprohráli.⁹⁴ Pouze jsou ve složité situaci a jejich přiznání bezvýhodnosti jejich účasti ve válce se rovná porážce psychologické.⁹⁵ Jako důležitou událost se v tomto smyslu považuje svolení Američanů k tomu, aby byly k jednáním přizváni zástupci Národní fronty osvobození.⁹⁶ Tím totiž Spojené státy legitimizovaly

⁸⁹ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1347, stopáž 4:10-4:49

⁹⁰ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 157

⁹¹ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1460, stopáž 1:15-1:33

⁹² Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1460, stopáž 4:23-5:00

⁹³ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1460, stopáž 5:54-6:28

⁹⁴ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 23.11.1968, 27(46), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁹⁵ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 23.11.1968, 27(46), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁹⁶ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 23.11.1968, 27(46), s. 3. ISSN 0231-6218.

partyzány z Vietcongu jako plnoprávnou stranu vietnamského konfliktu. Co se týče mírových jednání, z karikatury (viz. příloha 12) je nejlépe vidět jako komunistická propaganda chtěla, aby je lidé v Československu viděli – Když se těchto jednání účastní Spojené státy, mír „pláče“ a není možné ho dosáhnout.

Na samém počátku kapitoly jsem pracoval i s knihou Denisy Nečasové o obrazech nepřítele v Československu zejména v 50. letech. Rozhodně se dá soudit, že se obraz Spojených států jako nepřítele pro tehdejší propagandu od 50. let nijak neliší a pokud, tak možná je ještě negativnější. USA jsou stále vnímány jako globální nepřítel míru a socialismu. Jejich negativní obraz je v komunistickém tisku rozdmýcháván tím, jak militantní politiku vedou už od svého vzniku: „*Od svého vzniku v roce 1776 vedly USA osm zahraničních válek, čtyřletou občanskou válku, 37 válek proti indiánům (americká učebnicová cifra) a mnohokrát vojensky zasahovaly v cizích zemích, aniž by to pro vlastní potřebu zvaly válkou: dvakrát v Číně, jedenáctkrát v Latinské Americe, jednou v Rusku, dvakrát na Filipínách, a k tomu přistupuje dlouhá řada agresivních akcí po druhé světové válce, od Řecka až po Dominikánu a Vietnam.*“⁹⁷ Komunistická propaganda během 60. let tímto stále upevňovala obraz USA, který započala budovat po druhé světové válce před svými občany tvořit. Obraz USA jako militantní, imperialistické síle, která terorizuje svět. Dokonce na konci roku 1969 vyšel článek s nadpisem „*Sartre: USA ve Vietnamu – Obdoba hitlerismu.*“⁹⁸ V samotném článku pak komunistická propaganda otiskla názory Jeana Paula Sartreho, který srovnával zabíjejí Vietnamců rukama Američanů k zabíjení židů Hitlerem.⁹⁹

Pod palbou kritiky jsou pak zejména lidé, kteří Spojené státy vedou. Občané USA jsou pro komunistickou propagandu často stranou, co se negativní kritiky týče a je o nich leckdy psáno jako o určitém segmentu odtrženým od vládnoucích elit. To je pro období války ve Vietnamu logické, jelikož se množí protiválečné demonstrace a je díky této válce možné od sebe občany a vládnoucí elity ještě lépe oddělit. Proč by z úst komunistické propagandy v Československu měly mít Spojené státy ještě negativnější obraz, než měly v 50. letech? Válka ve Vietnamu je velmi kontroverzní téma, již tehdy byla, možná ještě znatelněji a zůstává traumatem i pro samotné Američany. Válka ve Vietnamu přinesla pro mnoho lidí i určitý převrat toho, že jednotky Spojených států jsou civilizovaná armáda, která by nebyla určitých věcí schopna.

⁹⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 22.04.1967, 26(16), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁹⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 13.12.1969, 28(50 [49]), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁹⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 13.12.1969, 28(50 [49]), s. 3. ISSN 0231-6218.

Vietnamská válka z toho přinesla určité vystřízlivění a komunistická propaganda z toho těží. Najednou je, skrz válku ve Vietnamu, možno Spojené státy vyobrazovat nejen jako imperialisty, ale i jako bezcitné vrahy, podporující nedemokratický, vojenský režim v Jižním Vietnamu. Nicméně to je jen další pole a level, jak USA kritizovat. Vesměš zůstávají Spojené státy americké stejně utvořeným nepřítelem jako byl stanoven již v 50. letech, což komunistická propaganda defacto sama deklaruje: „*Přes dvacet let vykonávají Spojené státy úlohu četníka světového kapitalismu a ochránce všech zpátečnických režimů na zeměkouli.*“¹⁰⁰ A i přesto, že tisk přiznává, že USA snižuje stavy armády¹⁰¹, zdůrazňuje, že „*...takové nepodstatné snižování stavu armády v době mezikontinentálních raket nehraje žádnou významnou roli. Je to jen prázdné gesto, které nemůže nikoho zmást. USA neopouští své pozice zůstávají světovým četníkem dál, dále jsou imperialistickou velmocí, která v ničem neslevila ze své touhy být pánem celého světa.*“¹⁰² Spojené státy jsou v interpretaci komunistické propagandy pořád stejná imperialistická „chobotnice“, která se snaží dosáhnout co největší moci po světě (viz. příloha 14).

¹⁰⁰ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 4.4.1970, 29(14), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁰¹ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 4.4.1970, 29(14), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁰² *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 4.4.1970, 29(14), s. 3. ISSN 0231-6218.

2.1 Zájem o americké politické prostředí

Pokud hovoříme o válce ve Vietnamu a jejím vnímání, nelze vynechat také celkový náhled na americké politické prostředí. V Rudém právu se americkým politickým vyjádřením věnují poměrně často a nejedná se pouze o ty nejdůležitější muže jako Johnson, McNamara, Rusk, či později Nixon, ale i řadových amerických politiků, kteří nesouhlasili s válkou: *“Ve sněmovně reprezentantů se zdržel hlasování C. Powell a v senátu hlasovali proti poskytnutí plných mocí demokratičtí senátoři W. Morse a A. Gruening. Oba ve svých obsáhlých projevech zdůrazňovali, že „návrh usnesení dává Johnsonovi plnou moc vést válku“ a že „Vietnam nestojí za životy amerických vojáků.“*¹⁰³ To mohou média v Československu využívat podobně jako protiválečné protesty v USA. Tedy jako, že nesouhlas s válkou se ozývá i ze samotné Ameriky, ale samozřejmě demonstrace samotných amerických politiků, kteří s válkou nesouhlasí, je „větší sousto“ a něco více než „jen“ demonstrace obyčejných obyvatel. Velmi dobře tuto tezi ilustruje docentka Denisa Nečasová ve své práci *Obrazy nepřítele v Československu 1948-56*: *„...jsou konstruovány dvě rozdílné vrstvy obyvatelstva... Na jedné straně stojí „americký lid“ ...Širší optikou všichni lidé mimo ekonomickou a politickou elitu země. Američané náležející k této skupině nebývají zahrnuti do agresivních nepřátelství. Druhou skupinu tvoří bohatá a vykořisťovatelská třída kapitalistů profitující z práce amerického lidu...Představíme-li si Wall Street, t.j. finanční oligarchii USA, jako ohromného pavouka, který tká gigantickou pavučinu, pak vedou vlákna jak do amerického kongresu, tak Bílého domu, jak do různých ministerstev Washingtonu, tak do redakcí buržoasních novin, jak do kanceláří největších informačních agentur, tak do správ rozhlasových společností a do ředitelů největších filmových studií.“*¹⁰⁴ Spojené státy tedy prý představovaly pohádkově bohatou zemi, ale výdobytků blahobytu si užívala jen malá skupina jedinců.¹⁰⁵ Mám nyní na mysli tezi o dvou rozdílných vrstvách obyvatelstva, jak je chápe komunistická propaganda. Tedy, že pokud už se postaví proti válce někdo z oné „vykořisťovatelské třídy se sídlem ve Wall Streetu“, je to něco výjimečnějšího a pozoruhodnějšího než „jen“ demonstrace „běžných“ Američanů¹⁰⁶. Ti samozřejmě také nejsou kritiky zcela ušetřeni. Koneckonců ale narativ o oddělení oněch dvou vrstev amerického obyvatelstva, razí i Ho Či Min, jehož slova cituje právě

¹⁰³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹⁰⁴ Denisa Nečasová – *Obrazy nepřítele v Československu 1948-56*, NLN – Nakladatelství lidové noviny, 2020, ISBN: 978-80-7422-688-5, s. 175-176

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 177

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 176

Rudé právo: „...*Jsme silní podporou všech mírumilovných národů celého světa, tedy i amerického lidu. Zatímco vláda Spojených států přenáší válku na naše území, vyzývám já upřímně americký lid a národy celého světa, aby spojily své úsilí, aby byla zastavena zločinná agrese proti naší zemi a zachráněn mír.*“¹⁰⁷ Při výčtu problému Američanů ve válce ve Vietnamu se zmiňuje na předních místech problémy doma, tedy protesty proti válce. Na předneseném úryvku vidíme, že od samého počátku střetnutí mezi USA a VDR se Severní Vietnam všemožně snažil proti vládě Spojených států poštvat jeho vlastní obyvatelstvo. Každopádně zde je ještě nutné zajímavé dodat skutečnost, že tvůrci Rudého práva na jednu stranu vidí, nebo si možná myslí, že ze začátku války tvrdší rétorika přeci jen může i nahánět politické hlasy, jak vidíme tím, že citují amerického politického komentátora Drummonda: „...*události posledních dnů odstranily problém Vietnamu jako sporný bod předvolební kampaně...protože prezident Johnson za cenu životů kdesi daleko v Asii ukázal ráznost, jejíž nedostatek mu vytýkal Goldwater.*“¹⁰⁸ Režimní média tedy pouští do éteru mezi československé obyvatele myšlenku, že ono to zase nemusí být s tím rozdělením elity USA x obyvatelé USA tak přesné, protože je možné, že by Goldwater ve volbách mohl uspět více, pokud by byl Johnson stále, co se Vietnamu týče, zdrženlivější. Goldwatera by totiž šli na základě jeho ofenzivnější rétoriky, volit občané, kteří s ním onu rétoriku musí sdílet. Podobný koncept komunistická propaganda uplatňuje spíše zřídka, nicméně v rámci objektivy je třeba zmínit, že zcela prosta ho není. Například v roce 1972 píše Mladý svět, že Nixon spoléhá „na „*svou*“, *měšťáckou, fašizující Ameriku*“.¹⁰⁹ Je nicméně důležité ve zmíněném úryvku slovo „*měšťáckou*“. Komunistická média sice zdánlivě obyvatelstvo USA kritizují a nazývají ho „*fašizujícím*“, ale de facto jen pokračují ve stejné lince, kterou jsem zmiňoval. A sice, že na tomto místě jsou kritizováni bohatší „*měšťácké*“ třídy obyvatel a řekl bych, že ty jsou spíše stavěni na úroveň amerických vládnoucích vrstvy a oné „*vykořisťovatelské třídy se sídlem ve Wall Streetu*“.

Ještě, než se pustím do reflexe toho, jak komunistická propaganda prezentovala americké politické dění je třeba předestřít, jak bylo hovořeno o samotném fungování americké demokracie: „*Teoreticky můžete volit koho chcete, prakticky pak toho, koho Vám vyberou straničtí bosové, kdo před Vás vyleze z onoho demokratického stroje.*“¹¹⁰ Je tímto de facto

¹⁰⁷ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹⁰⁸ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 10.8.1964, 44-45(221), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹⁰⁹ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 25.04.1972, 14(17), s. 23. ISSN 0323-2042.

¹¹⁰ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 29.03.1968, 10(13), s. 3. ISSN 0323-2042.

tímto kritizován způsob a průběh voleb ve Spojených státech a zpochybňovány volby, které podle tohoto názoru nejsou až tak demokratické, jak se může zdát. A není to ojedinělý příspěvek tohoto typu. V časopise Mladý svět je zase československé mládeži předkládán rozhovor s americkými mladými o tom, že sice demonstrovat mohou, ale musí mít demonstraci povolenou.¹¹¹ Že sice časopisy mohou ve škole psát s jakýmkoli obsahem, ale musí mít souhlas školy.¹¹² Že sice mohou studovat ve svém rodném statě zdarma, ale prestižní univerzity jsou placené.¹¹³ Je tedy před československými občany komunistickou propagandou i explicitně zpochybňována nejen funkčnost, ale i samotná existence americké demokracie.

Vlastně vůbec poprvé, když je v námi sledovaném období válka ve Vietnamu zmíněna v dalším médiu – československém filmovém týdeníku se jedná politiku v USA. Jedná se o příspěvek o tehdy blížících se prezidentských volbách v USA. V roce 1964 se totiž spolu mají utkat, jak již bylo předestřeno, úřadující prezident Lyndon B. Johnson a republikánský senátor Barry Goldwater.¹¹⁴ Onen díl byl odvysílán v říjnu 1964 a je tedy možné, že zmíněnými “agresivními reakcemi vlády Spojených států proti VDR” je myšlen i incident v Tonkinském zálivu ze 2. a 4. srpna, respektive reakce USA na něj Tonkinskou rezolucí 7. srpna 1964. Prezidentské volby byly zcela logicky nejsledovanějšími událostmi komunistických médií. A jak jsme viděli, nezůstávalo se jen u prostého referování o výsledcích. Týdeník přibližoval kandidáty i před volbami a vyjadřoval, ať už více, či méně, svůj postoj k výsledkům voleb. To se dá dobře demonstrovat na výsledcích právě zmíněných voleb v roce 1964 mezi Johnsonem a Goldwaterem. *“Ani pohlazení Abrahama Lincolna nepomohlo...Goldwaterovi získat většinu hlasů v prezidentských volbách...Pro staronového prezidenta Lyndona Johnsona hlasovalo přes 42 milionů Američanů. Jeho zvolení uvítal pokrokový svět, i když si uvědomuje, že Johnsonův program mírového soužití je zatížen zostřenou imperialistickou politikou v Latinské Americe, v Asii i v Africe.”*¹¹⁵ Citace celého příspěvku ukazuje, že tehdejší režim v Československu přivítal, že prohrál republikán Goldwater, ale že vítězi voleb Johnsonovi jeho mírové plány příliš nevěří a participace na válce ve Vietnamu je pro ně neomluvitelná. To, že spatřují komunistická média lepší variantu v podobě zvolení Johnsona, i přes „jeho“ Tonkinskou revoluci, není příliš překvapivé. Jak uvidíme dále, socialistické země měli přeci jen o něco blíže k Demokratické straně a republikánský senátor Goldwater i podle slov

¹¹¹ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 05.09.1972, 14(36), s. 9. ISSN 0323-2042.

¹¹² *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 05.09.1972, 14(36), s. 9. ISSN 0323-2042.

¹¹³ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 05.09.1972, 14(36), s. 9. ISSN 0323-2042.

¹¹⁴ Československý filmový týdeník, r. 1964, díl č. 1003, stopáž 6:32-6:47

¹¹⁵ Československý filmový týdeník, díl č. 1016, stopáž 6:15-6:53

Johnsona „souhlasil s rozhodnutím použít americké ozbrojené síly k útoku proti dělovým člunům a některým podpůrným zařízením v severním Vietnamu, odkud byly nepřátelské akce podniknuty.“¹¹⁶ A mimo jiné ho přímo kriticky zmiňují například takto: „...demagogická kritika vedená Goldwaterem, že prý Demokráté dost tvrdě nehájí americké zájmy“¹¹⁷, a že „schvaluje agresivní akce amerických ozbrojených sil proti VDR.“¹¹⁸ Co je ale mírně překvapující, že Rudé právo mnohokrát nezmiňuje Johnsona vůbec kriticky, ba právě naopak, jsou případy kdy zmiňuje, že západ souhlasí s jeho názory¹¹⁹ citují jeho kritiku Goldwatera ohledně otázky údajného nasazení jaderných zbraní ve Vietnamu. „...Johnson na tiskové konferenci...kategoricky popřel tvrzení senátora Goldwatera, že dal vojenskému velitelství v Tichém oceánu, aby použilo při nedávném incidentu v Tonkinském zálivu jakýchkoli zbraní, včetně jaderných. Prezident Johnson charakterizoval jako nezbytné a nutné prohlášení státního tajemníka Ruska a ministra obrany McNamary, že Goldwaterova interpretace presidentových příkazů je neoprávněná a nezodpovědná.“¹²⁰ Takže stávající hlavě USA, dávají média v ČSSR prostor defacto ke svojí obhajobě a vysvětlení před československou veřejností. Také Rudé právo tvrdí, že k pokynům k akci v Tonkinském zálivu mohl být Johnson dotlačen právě lidmi jako Goldwater, jehož očerňování se zejména Rudé právo věnuje. Pokud jsem zmínil jméno ministra obrany McNamary, nelze se nezmínit, že v době jeho odchodu z funkce komunistická média zastávají názor, že McNamarův odchod uvítají váleční štváči, jelikož on sám začínal být k americké intervenci kritický a tedy nepohodlný (viz. příloha 9). Zmíněný deník se věnoval volbám v roce 1964 velmi intenzivně a senátora Goldwatera podrobovalo pravidelně ostré kritice. Během volební kampaně poměrně často zmiňován jako někdo, kdo souhlasí s americkou agresí, ještě „tlačí na pilu“¹²¹ a je věnován poměrně rozsáhlý článek jeho malé popularitě i v západní Evropě.¹²² To Rudé právo demonstruje i zmínkou o jeho plánu uplatňovat v zahraniční politice „z pozice síly“.¹²³ Takže v tomto ohledu nemohli odpůrci

¹¹⁶ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹¹⁷ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹¹⁸ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹¹⁹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 14.8.1964, 44-45(225), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹²⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 16.8.1964, 44-45(227), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹²¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹²² Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 14.8.1964, 44-45(225), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹²³ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 13.8.1964, 44-45(224), s. [4]. ISSN 0032-6569.

americké intervence ve Vietnamu hledat alternativu u Republikánské partaje. Jako by tuto skutečnost vlastně i média se čtenáři sdílela: „*Někteří republikánští poslanci sice kritizovali Johnsonův postup v Jihovýchodní Asii, ale nakonec hlasovali pro poskytnutí patřičných pravomocí.*“¹²⁴ Právě naopak, jak je již zmíněno v úvodu práce, odpůrci války hledali „své“ kandidáty mezi demokraty, jako například později Eugena McCarthyho, či později Roberta F. Kennedyho. Koneckonců se k tomu podobně i Rudé právo samo vyjadřuje: „*ale mezi dvěma základními zahraničně politickými trendy soudobého kapitalistického světa. Prvý začíná brát reality na vědomí – byť váhavě a s výhradami – druhý sveřepě setrvává na starých pozicích studené války, při ignorování tak stěžejních faktů, jako je existující poměr sil mezi socialistickými a kapitalistickými zeměmi a vývoj jaderné a raketové zbraně.*“¹²⁵ Neznamená to ovšem nějakou vyloženou náklonost k Lyndonu B. Johnsonovi, neboť i on je podrobován kritice, a to i vizuálně, když je velmi často, nejspíše vzhledem ke svému texaskému původu, zobrazován jako kovboj (viz. příloha 5 a 7).

Je ale poměrně zajímavé, jak se komunistická média staví k předchůdci L. B. Johnsona, k J. F. Kennedymu, a právě k jeho bratrovi Robertovi. Ještě v roce 1964 přinesl týdeník reportáž o vyšetřování vraždy Johna F. Kennedyho a závěry ke kterým došla Warrenova komise a tedy, že jediným vrahem tehdejšího prezidenta USA byl Lee Harvey Oswald.¹²⁶ Zároveň, ale Rudé právo prezentuje teorii, že dallaská policie mohla být zapletena do Kennedyho vraždy.¹²⁷ A v roce 1966 vyjadřuje týdeník skoro až náklonost bývalému prezidentovi Spojených států. V reportáži se zmiňuje nový památník věnovaný J.F.K. v Jeruzalémě. K jeho otevření se v reportáži uvádí: „*Vzpomínala sa reálna politika bývalého prezidenta, hovorilo sa o jeho odkaze, pamiatke. Dnešní americký prezident (myšleno L.B.Johnson, poznámka autora) už dávno sešel z cesty svého předchůdce a dal se jiným směrem. Nedávno však otevřel výstavu moderního umění ve Washingtonu.... Chybela diela z tejto krajiny. (myšleno Vietnam, poznámka autora) A právě tu sa rozhoduje akú tvár bude mať tato část sveta v budúcich rokoch, desaťročiach. Do Vietnamu prichádzajú ďalšie a ďalšie americké jednotky. Počet vojakov dosiahol už číslo 300 000.*“¹²⁸ Je cítit, že komunistická média zde vyjadřují skoro až respekt ke Kennedymu a po jeho smrti komunistická média hovoří o tom, že až jeho nástupci se řadí

¹²⁴ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹²⁵ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 14.8.1964, 44-45(225), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹²⁶ Československý filmový týdeník, r. 1964, díl č. 1013, stopáž 10:43-11:24

¹²⁷ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 22.8.1964, 44-45(233), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹²⁸ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1113, stopáž 0:33-1:58

k lidem, kteří ctí jinou, mezi řádky čtème „horší“ zahraniční politiku než on: „Právě to, co se stalo a děje potom ukázalo, že nešlo o jediného člověka, ale že s Kennedyho smrtí se prostrílely do čela americké politiky skupiny, jejichž názory na světovou politiku nejsou totožné s názory zesnulého.“¹²⁹ Je ale pravdou, že již za jeho administrativy narostly počty amerických poradců ve Vietnamu až na 16 tisíc, roku 1956 se nechal slyšet, že Jižní Vietnam pro něj představuje „základní kámen svobodného světa v jihovýchodní Asii“ a roku 1961 podepsal rozkaz k zahájení speciálních operací v oblasti DMZ kolem 17. rovnoběžky s cílem zastrašit potencionální severovietnamské útočníky.¹³⁰ Ale na druhou stranu JFK byl za zmenšení zmíněného počtu poradců a byl, co se Vietnamu týče, spíše váhavý.¹³¹ Sám často mluvil o nutnosti oboustranného konsensu a držel pomoc USA na bázi logistických a výcvikových úkolů, nikoli bojových operací.¹³² Také je třeba zmínit, že John F. Kennedy, jako bývalý voják a jako někdo, kdo neměl úplně dobrou zkušenost s armádními špičkami při „zátoce Sviní“, by se možná nezamotal do vietnamské války, tak jako jeho nástupce. Je ale možné, že zde může sehrávat roli i osoba jeho bratra. Robert Kennedy byl muž, který vystupoval proti rasové segregaci, kterou týdeník v reportážích často kritizoval, válce ve Vietnamu a v neposlední řadě si neseděli s Johnsonem, který byl ze strany komunistické propagandy terčem kritiky. Je totiž možné, že svět tak trochu zklamal. Ze začátku Johnson nebyl totiž úplně po hlavě se vrhající do vietnamského konfliktu: *”Nechceme aby naši američtí chlapi, obstarávali to, co by měli dělat asijské hoši....nepůjdeme do neuvážených akcí, které by riskovaly životy milionů, zasáhly velkou část Asie a zcela jistě ohrozily světový mír”*.¹³³ Na druhou stranu je ale faktem, že zrušení rasových rozdílů podepsal právě Johnson, o čemž se v týdeníku nedozvíme.¹³⁴ Každopádně jistý příklon k „Bobbymu“, může hrát roli i v určitém respektu k Johnu Fitzgeraldovi. O smrti Roberta F. Kennedyho v roce 1968 týdeník také referuje: *”Den po vražedném útoku zemřel jeden z nejvýznamnějších kandidátů na úřad prezidenta Spojených států, Robert Francis Kennedy.... Naděje nespokojené Ameriky, muž, který se v krátké době stal kandidátů mladých, barevných a chudých, vůdčí osobnost vyslovující se pro ukončení vietnamské války. Ve spojitosti s atentátem se vzpomíná na zvláštní osud, který stíhá rodinu Kennedyů....Byl právě tím politikem, který se chtěl znovu pokusit o novou, realističtější koncepci vnitřní i zahraniční politiky Spojených států, která by odpovídala jejich světovému*

¹²⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 16.07.1966, 25(29), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹³⁰ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 17

¹³¹ Robert Dallek – *Nedokončený život. John F. Kennedy 1917-1963*, Argo, 2006, s. 565-566

¹³² Tamtéž, s. 563

¹³³ Bakalářská práce: Rudolf Rudyšar – *Lyndon B. Johnson jako politická osobnost* – Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Ústav mezinárodních studií, Praha 2012, s. 30

¹³⁴ Tamtéž, s. 37-38

významu. V tom je celá jeho tragédie a možná i motiv vražedného útoku.¹³⁵ V tragédii, která zná lidská paměť, vítězí i ve smrti ten, kdo bojoval za porozumění a snášenlivost mezi lidmi. V tragédii současné Ameriky, kde se v metodách politického boje prosadila střelná zbraň, jsme však poznali ve jméně Johna i Roberta Kennedyů smrt bez vítězství. Poznání tím otřesnější, že jména obou bratří byla symbolem budoucnosti Spojených států.¹³⁶

Komplexně je ale americká politika interpretována jako ve světě krajně neoblíbená, včetně jejich nejvyšších představitelů. Média v Československu se toto nesnaží demonstrovat jen na protiválečných demonstracích z celého světa, ale například je veřejnosti ukázána i Johnsonova cesta po Novém Zélandu, Austrálii, Filipínách, Jižním Vietnamu, Malajsii a Jižní Koreji jako cesta plná odporu proti americkému prezidentovi, který se údajně snaží *”ke svému boku úžeji připoutat asijské a tichomořské účastníky americké agrese ve Vietnamu. Ne všude ho však vítali jako světové mírotvorce. Protijohnsonovské demonstrace stály život a krev a ukázali, že hostitelské vlády nemluví za celé národy.”*¹³⁷

Je také otázka, zda komunistická média vůbec nějakým kandidátům stranila. Jak je možno vidět výše, média u voleb v roce 1964 zmiňovala, že Johnsonovo zvolení uvítal pokrokový svět, ale zároveň byl i kritizován během války ve Vietnamu. Nicméně o výsledku voleb v roce 1968, kde se rozhodl Johnson nekandidovat, je sice hovořeno tak, jako by si komunisté přáli spíše zvolení demokratů, ale jak již bylo zmíněno, není to jako před čtyřmi lety: *”Rozhodnutí zastavit nálety na Severní Vietnam zřejmě přišlo pozdě. Mělo pomoci demokratickému kandidátovi Humphreyhmu. Humphrey však těsně neprošel. Novým prezidentem Spojených států byl zvolen Richard Nixon. Jeho vyhlídky na úspěch vzrostly po srpnových událostech u nás, kdy se rozcházel s názory Bílého domu. Nixon není stoupencem rovnováhy sil ve světě. Žádá naopak jasnou vojenskou převahu Spojených států. Míru ve světě to asi neprospěje.”*¹³⁸ Komunisté nicméně, i přes pád Johnsonovy administrativy, úplně z Nixonova zvolení „nejásali“, spíše naopak. Lze pouze zopakovat, že média v Československu spíše stranila Demokratické straně, což vzhledem k modernímu ukotvení dvou největších politických stran Spojených států, není jistě překvapení. Je to poznat i na tom jakou pozornost věnoval například tehdejší tisk

¹³⁵ Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1204, stopáž 0:31-2:09

¹³⁶ Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1205, stopáž 11:23-12:42

¹³⁷ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1120, stopáž 2:31-3:09

¹³⁸ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1226, stopáž 9:09-11:00

v Československu i sjezdům¹³⁹ a programu¹⁴⁰ Demokratické strany v poměrně rozsáhlých příspěvcích. Nebo například již před volbami v roce 1964 je Hubert Humphrey viděn jako skoro až pozitivní postava: „*Senátor Humphrey z Minnesoty patří k nečetné skupině amerických politiků, kteří se dosud vyznačovali relativně rozumným pojetím, zejména v problémům zahraniční politiky, zaujímal dosud principiální postoj v otázce občanských práv, přičítá se mu „kennedyovský“ pohled na hlavní vnitropolitické problémy a má dobré vztahy s odborovými kruhy. Nelze se ovšem domnívat, že... je oprostěn od dogmat, která určují přístup americké oficiální politiky k řadě světových problémů.*“¹⁴¹ Opět vidíme, že jméno Kennedy se snažila propaganda interpretovat jako v rámci možností pozitivní. A i přesto, že se pořád jedná o Američany, kteří jsou pro ně symbol imperialismu, pokud je politik z demokratické strany a zajímá se do určité míry o určitá témata na která komunisté slyší, je opět vnímán v rámci možností pozitivně. Samozřejmě přístup k Humhreyemu postupně chladl skrz to, že se jako člen Johnsonovy administrativy podílel na americké intervenci ve Vietnamu a v roce 1968 již jeho prohru ve volbách neinterpretují, i přes negativní reakce na zvolení Nixona, nijak více emotivně, alespoň co se Československého filmového týdeníku týče. Na konci dne jsou ale obě strany příslušníky nepřátelské velmoci a nejsou ve vnímání obou až takové rozdíly: „*Demokraté či republikáni představovali tytéž reprezentanty nepřátelských Spojených států, rozdíly mezi nimi a jejich vzájemné vztahy byly z hlediska soupeření dvou společensko-politických soustav považovány za nepodstatné.*“¹⁴² Denisa Nečasová se ve své práci sice zabývá spíše padesátými roky, nicméně v šedesátých letech se možná o něco více zaměřuje komunistický tisk na Demokraty pouze z důvodů války ve Vietnamu, jelikož si je vědom o něco pacifističtějších názorů demokratické strany, ale stále se nedá mluvit o vyloženém stranění. A to už jen z toho důvodu, že v roce 1972 je dokonce dáván prezidentu Nixonovi za příklad bývalý prezident Dwight D. Eisenhower v tom, jak se zachoval před volbami a po nich ve věci korejské války.¹⁴³ Samotná osoba prezidenta Richarda Nixona je v komunistických médiích jedna z nejkritizovanějších z postav americké politiky během období války ve

¹³⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 24.8.1964, 44-45(235), s. 3. ISSN 0032-6569. a *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 25.8.1964, 44-45(236), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹⁴⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 27.8.1964, 44-45(238), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹⁴¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 29.8.1964, 44-45(240), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹⁴² Denisa Nečasová – *Obrazy nepřítelů v Československu 1948-56*, NLN – Nakladatelství lidové noviny, 2020, ISBN: 978-80-7422-688-5, s. 193

¹⁴³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 20.1.1972, 52-53(16), s. 7. ISSN 0032-6569.

Vietnamu. Je na něj později v určitých chvílích nahlíženo možná ještě negativněji než na Johnsona, který Ameriku vedl z počátku přímého nasazení amerických vojáků v konfliktu: „*Vždyť jeho předchůdce zastavil politicky a vojensky neúčinné nálety na VDR a zahájil pařížské rozhovory. Svět tedy očekával, že Nixon ukončí americké indočínské dobrodružství...Nixonovy řeči o míru, o stažení amerických jednotek zřejmě měly jiný podtext. Chtěl i v budoucnu mít „po americku“: V Saigonu s proamerických loutkovým režimem a upevněné americké panství v sousedním Laosu a Kambodži.*“¹⁴⁴ Johnson, ač stál v čele USA na počátku války a operaci Rolling Thunder¹⁴⁵ začal je nakonec zmíněn jako někdo, kdo chtěl alespoň válku zakončit, naproti tomu Nixon je prezentován de facto jako lhář: „*Pokračuje nevyhlášená válka, kterou Johnson přerušil a Nixon rozhodl obnovit.*“¹⁴⁶ Kritice je podrobována i jeho politika tzv. „vietnamizace“ války, která je interpretována nejen jako nefunkční: „*Vietnamizace je možná pro USA lákavá jako heslo. Ale vietnamská realita je jiná.*“¹⁴⁷ Ale, že ji vlastně Američanům ani nelze věřit, a že se jedná spíše o „internacionalizaci“¹⁴⁸, a že vietnamizace znamená udržet u moci nenáviděný saigonský režim.¹⁴⁹ Ruku v ruce s tím komunistická propaganda Nixona vykresluje jako někoho, kdo hlásal, bude dělat válku ve Vietnamu jinak než jeho předchůdce, a přitom se do konfliktu zapletl úplně stejně jako Johnson (viz. příloha 13).

Po samotné válce jsou Spojené státy v komunistických médiích prezentovány jako od skandálu ke skandálům chodící a chátrající kolos.¹⁵⁰ „*Sotva utichl rozruch kolem aféry Watergate, rozvířil americký tisk další aféru spojenou s Ústřední zpravodajskou službou známou pod zkratkou CIA. Novinář Seymour M. Hersh, který před lety jako první demaskoval Pentagon a americké vojáky a ukázal jejich roli ve vyhlazení vietnamských Lidic – vesničky My Lai – vypustil další bombu. V New York Times obvinil CIA z nezákonného špiclování amerických občanů, z odposlouchání jejich telefonů, vloupání a vydírání.*“¹⁵¹ Jako kdybychom při zmíněném výčtu problémů USA, cítili snahu komunistických médií co nejvíce v československé společnosti rozšířit a zakořenit pocit, že Spojené státy vyšli z 60. let skandály prolezlé a poražené. Celá

¹⁴⁴ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 18.01.1972, 14(3), s. 23. ISSN 0323-2042.

¹⁴⁵ Bombardování Vietnamské demokratické republiky

¹⁴⁶ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 25.04.1972, 14(17), s. 23. ISSN 0323-2042.

¹⁴⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 7.3.1970, 29(10), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁴⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 15.04.1970, 29(73), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁴⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 27.06.1970, 29(126), s. 4. ISSN 0231-6218.

¹⁵⁰ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 05.02.1975, 17(7), s. [25]. ISSN 0323-2042.

¹⁵¹ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 05.02.1975, 17(7), s. [25]. ISSN 0323-2042.

americká intervence ve Vietnamu se podle komunistické propagandy projevuje „jako zhoubný nádor americké politiky“.¹⁵²

¹⁵² *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 11.4.1970, 29(15), s. 3. ISSN 0231-6218.

3. Severní Vietnam – oběť, zástupné bojiště, nebo spojenec?

Pokud chceme analyzovat druhou stranu konfliktu, jak ji prezentují komunistická média, je skoro na místě se zamyslet, zda hovořit pouze o Vietnamské demokratické republice, jak zněl její oficiální název, nebo o celém Vietnamu: „*Znovu promluvily zbraně, znovu se budou vršit zločiny amerických agresorů proti nimž nad zemí, na zemi i pod zemí bojuje celá vietnamská zem.*“¹⁵³ Komunistický tisk, jak uvidíme v dalších kapitolách totiž klade důraz na jednotu celého Vietnamu. Nicméně pokud se skutečně zaměříme na samotný sever země a zkoumaní toho, jak válku ve Vietnamu interpretovala dobová československá média, je stěžejní otázkou, zda byl Severní Vietnam spíše vnímán jako oběť Spojených států, jako „socialistický spojenec“, bojující za svobodu, či jakési zástupné bojiště během let studené války. Jednoduše řečeno, zda média zajímá pouze, že USA prohrává, či jim jde i o samotný Vietnam. Na zodpovězení otázky, zda byl Vietnam pouze zástupné bojiště i pro SSSR bych se zaměřil v kapitole o tom, jak k celé válce přistupoval Sovětský svaz, jakožto jeden z vůdců jednoho z bloků během Studené války. Nicméně samotné Československo řadilo Vietnam (nejdříve Severní a poté celé sjednocený) na vysokou úroveň co se rozvojových aktivit v Asii týče¹⁵⁴, ba dokonce za přímo prioritní asijskou zemi, se kterou udržovalo nadstandartní vztahy.¹⁵⁵ Co se týče hledání odpovědi na otázky z úvodu kapitoly, je na místě dodat, že země jako Vietnam nebyla sto uzavírat s ČSSR oboustranně výhodné obchodní vazby a takřka bezvýhradně pouze přijímala přicházející pomoc.¹⁵⁶ Můžeme ještě dodat, že i například takové Polsko, či Maďarsko stavělo Vietnam vedle Mongolska, KLR, Laosu a Kambodži na prioritní úroveň ideologicky spřízněných států.¹⁵⁷ Skrz tuto problematiku se dá vlastně k otázce, zda je Vietnam spojenec, oběť, či zástupné bojiště studené války, dodat ještě jeden otazník. Ten úzce souvisí s posledním z jmenovaných pojmů a zní, zda není, v tomto případě zejména, Severní Vietnam pouze socialistickým státem a sférou vlivu, kterou nechce východní blok ztratit. Nedá se mluvit o Severním Vietnamu přímo jako o satelitu SSSR, nicméně mluvím zde zejména o snaze udržet

¹⁵³ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 18.02.1967, 26(7), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁵⁴ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 80

¹⁵⁵ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 84

¹⁵⁶ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 80

¹⁵⁷ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 68

u moci socialistický režim ve třetím světě a dokázat tedy větší úspěšnost svého ideologického konceptu a nedopustit tím vlastně dílčí porážku na poli studené války.

Na úvod se dá předeslat, že komunistická média zdůrazňují, že ČSSR byla mezi prvními, kdo VDR uznala, nebo například hrdě hovoří o přijímání Vietnamců na studium.¹⁵⁸ Nicméně na samotnou otázku zmíněnou v nadpisu kapitoly se odpovídá velice složitě. Nejpregnantnější popis by byl, že se jedná o kombinaci všeho, nicméně nejvíce by seděl průměr zástupného bojiště, a to už tím, že komunistický tisk například staví na podpoře Severního Vietnamu celou Varšavskou smlouvou oproti paktu NATO, a to již od samého počátku války, v roce 1965.¹⁵⁹ Také zdůrazňováním prvenství mez státy, kteří Severní Vietnam uznaly, může být znakem demonstrace toho, že je Vietnamská demokratická republika socialistickým státem a zemí, kterou socialistický blok nehodlá ztratit. Dále se dá například zmínit jeden z příspěvků, který už je v práci zmíněn: *„Američania nasazuju najmodernějšíu vojnovú techniku, ale bojovníci Národného frontu osvobodenia sú neoporaziteľní. V celej krajině majú iniciatívu vo svojích rukách a americký i saigonský žoldniery nemajú pred nimi istotu ani v uliciach hlavného mesta.“*¹⁶⁰ Reportáž má dvě roviny, jednak jde o zvýraznění toho, jak moc jsou Američané ve válce bezradní, ale zároveň jde o vyzdvižení bojovníků Vietcongu. A jak je již zmíněno, pravděpodobně i dosti přehnané vyzdvižení, jelikož v tu dobu (r. 1966) se o Vietcongu rozhodně nedá říci, že by měli situaci v celé zemi ve svých rukách. Pokud půjdeme po první otázce, zda média v ČSSR zajímá i Vietnam jako spojenec, tak bezpochyby zájem o něj československé propagandě upřít nelze. Například Rudé Právo, při blahopřání VDR k výročí jejího založení, jemuž věnovalo poměrně dlouhý příspěvek, zmiňuje dobré vzájemné vztahy obou zemí: *„Vážime si vzájemných přátelských vztahů a spolupráce s Vietnamskou demokratickou republikou...“*¹⁶¹ a nazývají ho *„bratrským vietnamským lidem.“*¹⁶² Zájem o samotný Severní Vietnam sice lze vykládat i jako součást kritiky USA, ale dává smysl i z hlediska toho, že v tehdejší Československu byla již tehdy určitá vietnamská komunita a byl k ní z pohledu obyvatel ČSSR vytvořen určitý vztah. I na to dost možná propaganda hraje a zvýrazňování utrpení samotného Vietnamu může být i z vědomí, že lidé v ČSSR mají k Vietnamu poměrně blízko a jde o stát, ze kterého mají i spoluobčany. Proto se propaganda

¹⁵⁸ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 1.5.1973, 15(18), s. [25]. ISSN 0323-2042.

¹⁵⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 08.05.1965, 24(19), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁶⁰ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1083, stopáž 3:32-3:54

¹⁶¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 2.9.1964, 44-45(244), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹⁶² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 2.9.1964, 44-45(244), s. 3. ISSN 0032-6569.

snají tyto vztahy ještě více prohlubovat podobnými příspěvky: „*Musíme to připomenout i proto, abychom poznali velikost vietnamského lidu, který odolal v dešti bomb, raket a napalmu „made in USA“ ... Vietnamskému lidu a jeho armádě patří náš obdiv.*“¹⁶³

Na začátek lze asi ještě předeslat, že od samého začátku války média v tehdejší době nechtěla a snad ani nemohla přiznávat skutečné plány Severního Vietnamu a tak se kritika USA stávala daleko snazší: „*Naprosto neopodstatněně Johnson tvrdil, že VDR „ohrožuje“ div ne všechny země jihovýchodní Asie a chystá se uchvátit Jižní Vietnam a Laos.*“¹⁶⁴ Jak vidíme, zmíněná věta bagatelizuje plány Severního Vietnamu, respektive je ani nepřiznává a naopak se ho snaží stavět do role „nevinné oběti imperialismu“ Spojených států. Na druhou stranu se ale v Rudém právu objevuje příspěvek, který dává najevo přání o sjednocení země: „*Podporujeme všechny kroky, které povedou k mírovému sjednocení Vietnamu a vytvoření jednotného demokratického státu.*“¹⁶⁵ Ke sjednocení se koneckonců obě země zavázali již dlouho před konfliktem, nicméně tato věta spíše působí jako snažit se dobře vypadat a neuhnout z narativu o míru. Proto ono prosazování mírového sjednocení, ale podpora partyzánů z Vietcongu pokračuje a o způsobu, jak vedou válku se píše jen pozitivně, respektive pokud by se mělo jednat o válečné zločiny, se proti němu nevystupuje a není vůbec zmiňován.

Dobová československá média každopádně kladou i důraz na to, že „*...Je jasné, že ľud Južného Vietnamu, Konga a iných krajín, si musí vyriešiť svoje problémy bez cudzej intervencie.*“¹⁶⁶ Na podobných reportážích je nicméně složité rozklíčovat, zda se spíše jedná o kritiku Spojených států a stavění je do role „zlých“, či zda jde o skutečný zájem o Vietnam jako takový. Vždy to pravděpodobně sklouzne ke konstatování, že, co se samotných bojů týče, jde nejspíše o obojí a navzájem se tyto dvě roviny prolínají, i když z rétoriky je znát, že přece jen kritika USA se zdá více zvýrazněná a obvykle ukázáním jejich nezdarů reportáže začínají. „*...Aj najťažšie americké nálety prerušujú iba na krátko súčasné životné tempo ťažko skúšané krajiny... Okrem polí, musí sa každá dedina starat aj o sieť zákopov a úkrytov. Vo chvíli nebezpečia sú všeci vojakmi, každý pozná svoje miesto. Aj obyčajná karabína je hrozbou pro nepriateľa, ktorý zo vzduchu útočí na rolníka. Len čo nebezpečie pomínie, život ide ďalej. Učiteľ bol pred chvíľou dělostrelcom, teraz je zasa učiteľom. V nebezpečí americkej agresie odvaha a vytrvalosť v práci*

¹⁶³ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 04.01.1969, 28(1), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁶⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹⁶⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹⁶⁶ Československý filmový týdeník, r. 1964, díl č. 1011, stopáž 5:14-5:24

a boji spájajú všeten vietnamský ľud.”¹⁶⁷ Z citace československého filmového týdeníku je mimo jiné znát, že komunistická propaganda se zde snaží vytvořit dojem bezbřehé jednoty vietnamských obyvatel proti Spojeným státům a vládě v Jižním Vietnamu. A můžeme dodat i další z příkladů zmíněných reportáží: *“...Dnem i noci stojí na stráži obránci připraveni odrazit útoky severoamerických leteckých pirátů. Ve stínu kulometů, děl a raket musí již však život a práce dál, i ve školách. Děti se učí, ale mezi lavicemi mají prokopaný vchod do protileteckých krytů. Je to podivná doba, v níž školáci musí být neustále ve střehu, kdy zazní letecký poplach. Je to podivná a hrůzná doba, v níž na vietnamské děti padají americké letecké bomby a napalm.*”¹⁶⁸ Zvolení podobného stylu rétoriky v reportážích je pro propagandu logické. Pokud by se pouze zmiňovaly americké vojenské operace a československé veřejnosti by bylo předkládáno pouze jak se (ne)daří jim, nemělo by to takový potenciál zacílit na obyvatele jako v momentě, kdy je obratem po amerických operacích vyobrazeno i to, jak dopadají na samotný Vietnam, tedy jak na jejich bojovníky, tak na běžné obyvatele včetně dětí. A i na opačnou stranu, pokud by byly reportáže a příspěvky pouze o dopadech na Vietnam a o tom, jak se daří jejich bojovníkům, nebyly by tím zvýrazněny neúspěchy „po zuby ozbrojených Američanů proti vietnamským vlastencům.“ Tento kontrast je obecně pro komunistickou propagandu velmi důležitý, jak jsme mohli vidět již v několika reportážích zmíněných v práci, či ještě více přímým způsobem: *“...Síly národného frontu osvobodenia v neschodnej oblasti močiar v deltě reky Mekong sú nepostihnuteľné....Skvelá taktika vietnamských vlastencov si v ničom nežadá s technikou vojnové mašinerie Američanov.*”¹⁶⁹ I zde ale nalezneme samostatné reportáže, které se více zaměřují na samotné obyvatele Severního Vietnamu: *“Už pre druhú generáciu vietnamských dievčat a žien je doba mladosti obdobím vojny a prípravy na obranu vlasti. Ku všetkým ženským povinnostiam s výchovou detí a v domácnosti pribudli ďalšie: práce v dielňach, továrňach a všade tam, kde musí nahradiť mužov. So zábermi poľského kameramana si pripomeňme koľko obetavosti a hrdinstva musí dnes vietnamské ženy ukázať. Žijú, milujú, pracujú, bojujú. Majú odvahu vytrvať a veriť v konečné víťazstvo.*”¹⁷⁰ Podobné reportáže jsou opět možné interpretovat právě jako již zmíněný zájem o vietnamské obyvatele, ale zároveň ukazování USA jako necitlivých pirátů, jejichž agresivita doléhá i na ženskou část obyvatelstva.

¹⁶⁷ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1172, stopáž 6:42-7:44

¹⁶⁸ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1123, stopáž 0:32-1:29

¹⁶⁹ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1131, stopáž 4:26-5:15

¹⁷⁰ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1139, stopáž 3:47-4:36

Zejména s blížícím se koncem války se média v Československu čím dál více soustředí na samotný Vietnam a život v něm. A to ať už obsáhlými články o výročích VDR¹⁷¹, či reportáže o tom, jak se ve Vietnamu během války žije: *“...Neustále letecké útoky Američanů dokázaly sice rozbombardovat severovietnamská města, ale život v nich neochromily. Do podzemí se přestěhovali továrny, školy i obchody. V podzemí pracuje a bydlí i vedoucí tohoto obchodního domu. Také vesnická škola na 17. stupni zeměpisné šířky vězí z poloviny v zemi. A přece se v ní vietnamské děti pilně učí. Ani jim nevzali americké bombardéry všechn úsměv a zpěv.”*¹⁷² Jak již zde bylo zmíněno, propaganda v ČSSR se zaměřuje i na samotný Vietnam a běžný den jeho obyvatele a mixuje to vše se zmínkami o tom co provádějí Spojené státy, pomocí čehož samozřejmě mnohem lépe dokáže vykreslovat Američany jako necitlivé válečné zločince. Protože jak jinak lze podobnou charakteristiku vylíčit lépe než například pomocí záběrů na vietnamské děti, které se musí před americkým bombardováním schovávat do podzemí. Ve stejném duchu pokračuje týdeník i v další reportáži z Indočíny: *“...16. marca uplynuly tri roky od masakru v dědinke My Lai. Pre poručíka Calleyho žiada prokurátor trest smrti. Ale v Indočíně sa bojuje ďalej. Za posledné dva roky prišlo o život viac ako pol miliona civilných obyvateľov. Tieto deti v Severnom Laose vidia slnko len zriedkavo. Ich život, tak jako život celého mestečka, závisí od toho ako šikovne dokážu naisť úkryt pred náletmi. Žijú v jaskyňách. Tu premístili továrne, tu ztlacia noviny. Tu sa museli vzdať denného svetla, pretože je vojna.”*¹⁷³ Není samozřejmě překvapivé, že týdeník neinformuje o žádném z velkých masakrů, které má na svědomí Vietcong, či NVA, jako například Masakr v Dak Son z roku 1967.¹⁷⁴ Zmíněné reportáže a články si lze opět vyložit, jednak jako určitý zájem o Severní Vietnam, ale také jako kritiku Američanů, což nás opět vede k zamyšlení, co vlastně komunistická média zajímá více. Opět by pravděpodobně vyvstala myšlenka onoho zástupného bojiště studené války, či země sféry socialismu, kterou nechtějí komunisté ztratit, jako nejsnadnější definice toho, co vlastně komunisté tímto typem žurnalistiky sledují.

Dosti podobným způsobem je informováno o důležitém milníku války, a sice o otevření výstavy Vietnam bojující a zejména o Pařížských dohodách z 27. ledna 1973: *“...Československo stálo v těžkých letech boje vietnamského lidu po jeho boku a pomáhalo mu se všemi socialistickými zeměmi v čele se Sovětským svazem k vítězství ideově i materiálně. Americký imperialismus napadl národy Indočíny plnou brutalitou. Svrhl na ně triapůlkrát víc*

¹⁷¹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 02.09.1970, 29(173), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁷² Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1321, stopáž 3:02-4:46

¹⁷³ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1350, stopáž 2:46-3:55

¹⁷⁴ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 8-9

*pum než za celou druhou světovou válku v Evropě. Na jihu Vietnamu zahynulo milion 150 tisíc lidí a trojnásobek obyvatel bylo zraněno. Američané ztratili 56 tisíc vojáků a měli přes 300 tisíc raněných. Téměř devítiletá útočná válka dospěla v těchto dnech ke krachu. Američané spolu se Saigonci byli přinuceni podepsat mírovou dohodu. Vietnamský lid a s ním všechny síly světa, které mu pomáhaly, zvítězil.*¹⁷⁵ Ze zmíněné reportáže je cítit, kromě zdůraznění porážky USA, i zdůraznění spojení se Severním Vietnamem.

Nicméně jako něco, co se dá klasifikovat již jako přímý zájem o Vietnam, je to, že se například Československý filmový týdeník poměrně často věnuje i diplomatickým vztahům Československa a Severního Vietnamu, což není pouhá náhoda, jelikož Československo bylo pro Severní Vietnam poměrně věrným partnerem¹⁷⁶. Jako příklad se dá uvést mimo jiné i přímo návštěva politického vedení Vietcongu a delegace Vietnamské strany pracujících na přelomu května a června 1966.¹⁷⁷ Nadále se týdeník věnuje i diplomatickým vztahům s Vietnamem. Například následující příspěvek je věnován vietnamské delegaci v Hradci Králové: *“Do závodů Vítězného února v Hradci Králové zavítaly delegace Vietnamské strany pracujících a národní fronty osvobození Jižního Vietnamu...Vedoucími delegací byli náměstek předsedy vlády Vietnamské demokratické republiky Le Than Nguyen a člen prezidia Ústředního výboru Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu Nguyen Van Hieu. Srdečnost, s jakou byli představitelé Vietnamu přijati, svědčí o přátelství a solidaritě pracujících závodu s bojem vietnamského lidu.*¹⁷⁸ A v zářijových dnech roku 1971 přináší tvůrci týdeníku více než dvou minutou reportáž z návštěvy vietnamské parlamentní delegace v ČSSR: *“Na pozvání federálního shromáždění přijela k nám delegace Národního shromáždění Vietnamské demokratické republiky. Setkání našich a vietnamských národů přispívá k ještě hlubšímu vzájemnému poznání a k utužení vztahů mezi oběma socialistickými státy.... Na Pražském hradě přivítal vietnamské hosty prezident republiky Ludvík Svoboda. V rozhovoru byla zdůrazněna upřímná touha našich a vietnamských národů po spravedlivém míru, za který vietnamští soudruzi už více než čtvrt století odhodlaně bojují. Při příležitosti návštěvy...byla v pražském kině U Hradeb slavnostní premiéra vietnamských filmů Slečna ze Saigonu a Vzpomínáme na strýčka Ho...”*¹⁷⁹ Všechny tyto zmínky o návštěvách, ale symbolickým významem přebije návštěva velvyslance Vietnamské demokratické republiky v ČSSR Nguyen Huu Ngo u

¹⁷⁵ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1447, stopáž 1:24-2:30

¹⁷⁶ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 84

¹⁷⁷ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1098, stopáž 0:31-0:55

¹⁷⁸ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1361, stopáž 0:31-1:20

¹⁷⁹ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1374, stopáž 3:34-5:49

samotného prezidenta Ludvíka Svobody v prosinci roku 1969, který zdůraznil, „že československý lid si vysoce váží porozumění a přátelství vietnamského lidu a vynaloží veškeré úsilí k jejich dalšímu prohloubení.“¹⁸⁰ Za tímto vším může být samozřejmě i demonstrace československé pomoci a sympatií Severnímu Vietnamu. Stejně jako následující reportáže, které opět demonstrují sympatie k Vietnamu a jeho obyvatelům: *“Aj napriek neustálému zápasu o svoju existenciu zaznamenali vo Vietnamskej demokratickej republike veľké hospodárske úspechy. Pozrite sa s nami do Hon Gai, ktorý, sa môže pochváliť najväťšími povrchovými uhoľnými baňami, malebným rybárskym prístavom a hlavne čárokrásnou krajinou. Keď v demokratickom Vietname, ktorý začiatkom septembra oslávil 25. výročie svojho trvania, zavládne mier, budú tieto oblasti slúžiť k rekreačnym účelom.”*¹⁸¹ A ve stejném duchu hovoří i medailonek dotýkající se dětí, a to konkrétně dárek českých dětí pro Vietnam: *“Jen děti se tak podivuhodným způsobem rozhodnou a dárek k Vánocům prostě namalují....Všechny ty půvabné malůvky a kresbičky dětí z devítiletky v Praze Na Smetance, nebo zase hračky, knížky, sešity a třeba i pár ušetřených korun ze školy v Praze na Balabence a z mnoha jiných po celé republice dostanou děti tam někde daleko až ve Vietnamu.”*¹⁸² Samozřejmě pomoc od československých dětí je něco, co také komunistická média využívají k obměkčení obyvatelstva.

Československý filmový týdeník přináší další a další projevy solidarity se Severním Vietnamem. Díl z počátku dubna 1971 nám ukazuje medailonek z pražského Vinohradského divadla, které zahrálo ve prospěch bojujícího Vietnamu: *“...představení Gorkého Měšťáků mělo toho večera kromě uměleckého zážitku ještě další význam. Výtěžek vinohradští věnovali na afroasijský fond solidarity ve prospěch bojujícího Vietnamu...Světlá Amortová, Jiřina Bohdalová, Oldřich Musil, Vladimír Šmeral a Jaromír Hanzlík. Těm všem po představení poděkoval velvyslanec Vietnamské demokratické republiky.”*¹⁸³ Presentace pomoci a výrazů solidarity s Vietnamem patřila k důležité součásti komunistické propagandy spojené s válkou ve Vietnamu. Samozřejmě i ukázka, toho, že se do podobných akcí zapojují i hvězdy divadelních a televizních prken měli pravděpodobně obyvatelé Československa více vybudit k podpoře Severního Vietnamu. K obdobnému jsou vyzívání občané prostřednictvím Rudého práva, ale již od počátku konfliktu: *“Českoslovenští pracující znovu zdůrazňují svou solidaritu*

¹⁸⁰ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 17.12.1969, 28(52 [51]), s. [1]. ISSN 0231-6218.

¹⁸¹ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1324, stopáž 2:56-4:05

¹⁸² Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1336, stopáž 0:31-1:34

¹⁸³ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1355, stopáž 5:03-6:48

s vietnamským lidem. “¹⁸⁴ Nejhlubší sympatie a pocity bratrské solidarity vlády a lidu ČSSR jsou v těchto chvílích na straně lidu a vlády VDR. “¹⁸⁵ Podobných zpráv je nepřehledné množství a není zcela určité účelem je všechny vypisovat, nicméně na pár z nich je velice dobře vidět to, na co komunistická propaganda klade důraz při informování o Severním Vietnamu. To, co mělo zcela jistě ještě více utvrzovat československé občany v podpoře komunistického Severního Vietnamu bylo prezentování toho, jak saigonský režim zachází s lidmi podezřelými ze spolupráce s komunisty: „*Vojenský soud v Jižním Vietnamu odsoudil poslance Tran-ngoc-Chau k 10 letům nucených prací za údajné kontakty s komunisty. Jeho odsouzení požadoval sám jihovietnamský prezident Thieu.*“¹⁸⁶

Je vhodné zmínit i to, že kromě bojů, jednání, demonstrací, či samotné situaci obyvatelstva ve Vietnamu, komunistická propaganda prezentuje také přímou pomoc československého obyvatelstva Severnímu Vietnamu. A to jak přímo od civilních obyvatel, například dárcovství krve¹⁸⁷, léků¹⁸⁸, či pomoc od továren v Československu: “*V závodě na kuličková ložiska ve slovenském Kysuckém Novém městě přivítali hosty z Vietnamské demokratické republiky. V březnu tohoto roku jsme totiž s jejími zástupci podepsali smlouvu o dodávce závodu na kuličková ložiska s roční kapacitou 300 milionů kusů. Kromě komplexního projektu a strojového zařízení pošleme do Vietnamu k zavedení výroby i 12 specialistů a ve stejném čase u nás vyškolíme 18 vietnamských pracovníků.*”¹⁸⁹ To samozřejmě ještě více prohlubuje tezi, že média v Československu vskutku zajímá i samotný Severní Vietnam jako spojenec. Jako určitá pomoc VDR, alespoň diplomatická, se dá koneckonců chápat i veřejné zastání¹⁹⁰, kterého se VDR dostává ze strany Československa na půdě OSN v New Yorku od čs. delegáta J. Hájka, který americkou agresi na začátku americké intervence několikrát ostře odsoudil.¹⁹¹ Zrovna tak

¹⁸⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹⁸⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹⁸⁶ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 06.03.1970, 29(46), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁸⁷ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 16.12.1970, 29(248), s. 2. ISSN 0231-6218.

¹⁸⁸ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 18.11.1970, 29(228), s. 3. ISSN 0231-6218.

¹⁸⁹ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1263, stopáž 3:01-4:04

¹⁹⁰ Samozřejmě nebylo jediné. Podobných projevů zastání se VDR se zejména v Rudém Právu objevuje více a z různých míst (pozn. autora)

¹⁹¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [1]. ISSN 0032-6569. a *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

Rudé právo i otisklo poděkování VDR za ono zastání¹⁹², což dále dokazuje jistou provázanost diplomatických vztahů obou zemí.

Komunistický tisk se zaměřuje i na reakce VDR na americkou intervenci, například na incident v Tonkinském zálivu, který k zapojení Američanů do války vede. Hned při této příležitosti je jejich vyjádření věnován celý samostatný sloupek. Zde krátký úryvek: „*Vrchní velitelství Vietnamské lidové armády vydalo ve středu odpoledne také komuniké, v němž oznamuje, že americká trysková letadla bombardovala téhož dne odpoledne řadu míst na území VDR.*“¹⁹³ A stejně tak se Rudé právo zmiňuje i o protestech ministra zahraničí VDR proti tomu, že Laos poskytuje Američanům útočiště pro operace namířené proti VDR.¹⁹⁴ To vše určitě minimálně vyvolává dojem určitého zájmu československých médií o samotný Vietnam, jelikož komuniké VDR se věnuje československý tisk mnohokrát. Den poté Rudé právo píše: „*...prohlášení vlády VDR, které otiskujeme v plném znění.*“¹⁹⁵ To, že média v Československu citují prohlášení samotné VDR je bezpochyby něco na čem lze demonstrovat zájem československých dobových médií o Severní Vietnam více než jen jako o oběť jejich nepřítelů. Samozřejmě lze podobná vyjádření interpretovat pouze jako demonstraci kritiky USA ústy jiných zemí a tím další rozměr jejich kritiky, zvláště pokud jedinou zvýrazněnou částí článku je „*...použili američtí agresori...letadel...k bombardování a ostřelování dvou míst...mezi Vietnamem a Laosem.*“¹⁹⁶ Tedy ve zkratce, odstavec zvýrazňující americké činy. Celkově zvýrazněné části příspěvků v Rudém právu se týkají zejména Američanů a rozmístování jejich jednotek, minimálně ze začátku intervence. To je dobře vidět zejména v druhém výtisku Rudého práva od Tonkinského zálivu.¹⁹⁷ Nicméně i tak by argument, že podobná vyjádření jsou pouhou demonstrací kritiky USA ústy jiných zemí, spíše dával hlubší smysl v případě například Francie, či jiných zemí, které nespádají do bloku socialistických zemí a je tedy zajímavější, pokud nesouhlasí s USA. Nicméně u Severního Vietnamu, zvláště když je napaden,

¹⁹² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 11.8.1964, 44-45(222), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹⁹³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹⁹⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

¹⁹⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹⁹⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [1]. ISSN 0032-6569.

¹⁹⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

je přirozené, že bude USA kritizovat, a fakt že tehdejší československá média tato vyjádření obyvatelům předkládají má jistě i jiné cíle, než jen prosté „nadávání“ na USA.

Co lze brát za určitý důkaz toho, že médiím v Československu šlo i Vietnam jako zemi, či socialistického spojence, a nejen o kritiku USA, je to, že reportáže o Vietnamu nemizí ani po samotné válce a následující úryvek je poměrně výmluvný: „*Je správné, že se vracíme k Vietnamu, k jeho mládeži. Stále ještě potřebují pomoc. Škody, které válka působila, jsou nedozírné, a přitom nejde vždy jen o škody hmotné.*“¹⁹⁸ Je samozřejmě možné to interpretovat i jako informování veřejnosti o utrpení země, ke které nemají tak daleko, jelikož mezi Čechoslováky tou dobou již byl určitý vztah k vietnamskému lidu. Obyvatelé Vietnamu se v tu dobu již hojně v Československu objevovali. Vidíme i reportáže, které přímo Vietnam ukazují jako probouzející se zemi po dlouhé válce: „*Asi žiadna krajina sa neraduje z tohtoročnej jari tak, ako Vietnam. Po dvanáctročnej hanebnej americkej vojny si ťažko skúšaná krajina konečne vydýchla. No její ľud ešte dlho bude musieť vytvrvať, v odhodlanie a heroisme, ktorým sa preslavil v boji za slobodu a nezávislosť. Čaká ho obnova celej krajiny. Deti už bez obáv môžu vybehnúť na ulicu. Študenti odložili zbraně a vrátili sa do škôl...*“¹⁹⁹ *Konečne ticho a sústredené učenie. Opět pokojné vyučovacie hodiny vo Vietname. No stopy vojny ešte zostali. Po vyučovanie majú tu deti vážne hry. Treba stavať, opravovať, budovať...*“²⁰⁰ Stejně tak vyznívá i příspěvek o vietnamských dětech, kteří přišli ve válce o své rodiče: „*Před rokem napsal americký týdeník Time: Až konečně přijde den příměří ve Vietnamu, nikdo z Američanů jej nenazve Dnem vítězství. A nikdo jej ani nebude oslavovat. To by totiž svědčilo o čistém svědomí... Za 32 let bojů o osvobození jsou ve Vietnamské demokratické republice tisíce dětí, které nemají nikoho z rodičů, sourozenců, nebo příbuzných.*“²⁰¹

Podepsání dohody v Paříži je pak v týdeníku popsáno následovně: „*...Počet padlých obyvatel Indočíny se odhaduje na 1,5 až 2 miliony obyvatel. Spojené státy připouštějí, že třetina zraněných a usmrcených v této válce byly děti do 13 let. Válka však také ukázala, že země jejíž lid je odhodlán nekapitulovat, je nepřemožitelná. 27. ledna 1973 byly v Paříži podepsány dohody o míru ve Vietnamu. Dohody, které jsou velkou nadějí pro lid tak těžce zkoušené země.*“²⁰² To, že stát, výrazně vojensky slabší než USA, s podporou SSSR a socialistického bloku přečkal válku do amerického odchodu z konfliktu je něco, co komunistická propaganda

¹⁹⁸ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 5.6.1974, 16(24), s. 4. ISSN 0323-2042.

¹⁹⁹ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1468, stopáž 5:17-6:12

²⁰⁰ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1480, stopáž 8:19-8:51

²⁰¹ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1476, stopáž 1:17-2:00

²⁰² Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1449, stopáž 0:31-1:49

hlasitě zdůrazňovala. Pro komunistickou propagandu se jedná o ideální obraz "malého státu, který se vzepřel imperialistické Americe."

Reportáže, které se věnují samotnému Vietnamu jsou ty, které se zaměřují na to, jak země vypadá po válce. Ty se objevují napříč médii²⁰³ a věnují se mimo jiné obnovám měst, mostů²⁰⁴ apod. Můžeme konstatovat, že se tedy nejedná o náhodu. Je tedy vidět, že propaganda nechtěla pouze stereotypně nadávat na Spojené státy, ale zajímala se i o Vietnam jako zemi a socialistického spojence. Takových reportáží se najde například v Čs. filmovém týdeníku pět, což není malé číslo, pokud ještě přičteme, že v jednom případě je věnován Vietnamu po válce celý díl. První z příspěvků mluví o zničených čtvrtích Hanoje: "*V některých čtvrtích Hanoje...si lidé ještě pamatují jména ulic, které tady kdysi stávaly. Dnes po válce je však téměř nemožné najít známé ulice v těchto desivých sutinách...Také přístav Haiphong byl těžce zasažen. Stopy po leteckých útocích, zejména z prosince minulého roku jsou všude v jeho okolí. V zaminovaném přístavu uvázlo na řadu měsíců mnoho lodí. Mezi nimi i polská nákladní loď Józef Conrad, zasažena leteckými pumami.*"²⁰⁵ Podobný příspěvek z Vietnamu může být sice brán jako spíš útok na Spojené státy a primárně jako výčitky jim než jako skutečný zájem o Vietnam. Stejně tak by se dala interpretovat následující reportáž, která nese paradoxně název Jaro v Hanoji: První Jaro po tolikaleté válce: "*Jaro v Hanoji. První mírové jaro po tolikaleté válce. Ministr obrany Spojených států amerických Richardson se 3. dubna zmínil o tom, že bombardování Vietnamu by mohlo být obnoveno a do Jižního Vietnamu znovu vyslána vojska. Jihovietnamský prezident Thieu se sice později před novináři snažil zmírnit toto otřesné prohlášení, ale skutečný mír v indočínské oblasti, jak se zdá, je stále ještě ohrožen.*"²⁰⁶ Jak vidíme, i přesto, že propaganda jeví zájem i o samotný Vietnam a nejen o „nadávání“ na Spojené státy, i tak je na místě se zamýšlet, zda nejsou některé zprávy o Vietnamu spíše jen další "skrytou" kritikou USA. Přeci jen v posledně zmíněné reportáži propaganda evidentně cílí na to, že Amerika údajně nemá mít dost a stále by se chtěla do Vietnamu vracet. Podobným tématům se komunistická propaganda věnuje i v jiných médiích. V roce 1973 Obrana lidu vydává článek s nadpisem „*Nové nebezpečí v Indočíně*“²⁰⁷ a v němž jsou Američané a Jihovietnamci vykreslováni jako někdo kdo stále představuje riziko pro mír uzavřený v zimě

²⁰³ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 13.3.1973, 15(11), s. 14. ISSN 0323-2042. a *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 13.3.1973, 15(11), s. 15. ISSN 0323-2042.

²⁰⁴ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 20.3.1973, 15(12), s. 25. ISSN 0323-2042.

²⁰⁵ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1450, stopáž 4:29-5:51

²⁰⁶ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1457, stopáž 0:31-1:16

²⁰⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 5.5.1973, 32(18), s. 3. ISSN 0231-6218.

téhož roku.²⁰⁸ A to nejen pro mír ve Vietnamu. V roce 1971 jsou Američané dokonce kritizováni, určitou parafrází řečeno, že „špinavá válka ve Vietnamu a Laosu, zákeřné přepadení Kambodže...v sobě skrývají neustálou hrozbu rozpoutání světové války.“²⁰⁹

Přes všechna zamyšlení, zda jsou některé příspěvky v komunistických médiích možné vyložit jako důkaz spojenectví se Severním Vietnamem, se vždy nabízí otázka, zda většina z nich nemá fungovat zároveň jako určitá kritika Spojených států, a tedy vytváření onoho zástupného bojiště studené války. Myslím, že touto definicí bychom byli nejbližší, protože i sama komunistická média řadí válku ve Vietnamu „války na obranu socialismu.“²¹⁰ Reportáže o diplomatických vztazích obou zemí se dá pravděpodobně nejlépe postihnout jako snaha upevňovat socialistický režim v dané zemi v Asii. V případě Severního Vietnamu se jedná i spor o to, která ze super velmocí dovede ve třetím světě lépe uplatnit svou koncepci vidění světa a která z nich je tedy úspěšnější a lépe aplikovatelná v praxi.

²⁰⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 5.5.1973, 32(18), s. 3. ISSN 0231-6218.

²⁰⁹ *Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR*. Praha: Naše vojsko, 11.1971, 1971(5), s. 722. ISSN 0018-2583.

²¹⁰ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 13.11.1970, 29(225), s. 4. ISSN 0231-6218.

4. Role Sovětského svazu

Tehdejší média v Československu přináší velmi často i příspěvky o SSSR a o tom, jak reaguje na válku ve Vietnamu, či jak Severnímu Vietnamu pomáhá. I to zcela jistě stojí za pozornost. Tato kapitola může být dalším argumentem ke zmíněné otázce, zda je Severní Vietnam brán jako oběť, jako suverénní spojenec, či jako zástupné bojiště v letech studené války? Jako poslední jmenované se dá koneckonců demonstrace pomoci a solidarity od tehdejšího Československa a Sovětského svazu chápat. O Severním Vietnamu je v komunistických médiích uváděno, že by ani bez pomoci ostatních socialistických zemí nezvládl účinně proti Spojným státům vzdorovat a musel by „*bojovat prakticky holýma rukama*“²¹¹ a „*Pomoc socialistických zemí má proto pro boj vietnamského národa zcela zásadní význam.*“²¹² Jako taková pomoc, ale spíše diplomatická se dá chápat i to, že se v Rudém právu hojně vyskytují protestní nóty jednotlivých států sympatizujících s VDR. Ať již se jedná o zmíněnou Indii, Pákistán, NDR, ale i jiné země²¹³, které náleží do sovětské sféry vlivu, a které by někdo mohl, z určitého úhlu pohledu, z něčeho takového podezírat. Dá se takto interpretovat i například citace Nikity Chruščova v Rudém Právu: „*Národy mladých svrchovaných států stále důrazněji prohlašují, že jen cestou socialismu a nikoli kapitalismu mohou rychle odstranit důsledky koloniálního otroctví. Imperialisté se samozřejmě nemohou s touto věcí smířit a nikdy se s ní nebudou chtít smířit. Proto...se nezastaví se ani před ozbrojeným útokem.*“²¹⁴ Pod tímto je vidět, že již nejde o pouhou demonstraci sovětské solidarity, nýbrž celkovou propagaci socialismu, jako jediného správného společenského uspořádání.

Na tomto místě je nutné si alespoň nastínit, jak vůbec Sovětský svaz přistupoval k tzv. třetímu světu a zejména k Vietnamu. Vlastně vůbec počátek soupeření Sovětského svazu a Spojených států ve třetím světě je soubojem o to, který ideologický koncept je „lepší“²¹⁵. Již jen z této teze lze usoudit, že se jedná spíše o ono zástupné bojiště obou supervelmocí, skrz které spolu bojují o tamní vliv. Mnohdy se ani nedá mluvit o přímo komunistických stranách v nejrůznějších zemích třetího světa, které by byly již od počátku řízeny Moskvou, ale spíše o nejrůznějších

²¹¹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 13.04.1968, 27(15), s. 3. ISSN 0231-6218.

²¹² *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 13.04.1968, 27(15), s. 3. ISSN 0231-6218.

²¹³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²¹⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 17.8.1964, 44-45(228), s. 3. ISSN 0032-6569.

²¹⁵ Jan Koura, Mikuláš Pešta – *Československo a studená válka v Africe, přístupy interpretace a roviny zkoumání*, Univerzity Karlovy PROGRES Q09: Historie – Klíč k pochopení globalizovaného světa, s. 3

levicových antikoloniálních skupinách, které postupně získávaly podporu Sovětského svazu²¹⁶. Důležitým pojmem ve vztahu Sovětský svaz a třetí svět byla organizace, která nesla název: Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Prostředky RVHP směřovaly do zemí socialistického tábora, či na podporu „spřátelených“ režimů v rozvojovém světě²¹⁷. Hlavním cílem bylo utužit postavení východního bloku, přičemž konkrétní priority a charakter pomoci závisel jak na zájmech Sovětského svazu, jenž určoval hlavní ideologickou a zahraničněpolitickou linii celého bloku, tak na možnostech, které každý stát měl²¹⁸. Pokud hovoříme přímo o Vietnamské demokratické republice, Sovětský svaz ji řadil do druhé skupiny prioritních zemí, které považoval za socialistické, a tedy ideologicky spřízněné²¹⁹. Je bez zajímavosti dodat, že klíčová složka „rozvojové“ spolupráce východního bloku je vojenský materiál a výcvik, jelikož jak píše Magdaléna Leichtová a Linda Piknerová ve své knize *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války: „Rozvoj bez socialismu nebyl možný a socialismus bylo nutné si v mnoha případech vybojovat.“*²²⁰ Z toho je patrné, že samozřejmě jeden z motivů pro spolupráci SSSR a třetího světa byla tvorba a udržování globální mocenské rovnováhy, která by mohla přejít i do mocenské převahy.²²¹ Z toho samozřejmě plynula i ekonomická spolupráce a snaha o šíření socialismu do dalších zemí.²²² Teorii o tom, že studená válka ve třetím světě byla určité pole pro vzájemné poměřování ideologických konceptů koneckonců potvrzuje svým přístupem i komunistický tisk: „*Z těchto čtyř ve dvou (zemích: Kamnodža, Laos, Vietnamská demokratická republika a Vietnamská republika, pozn. autora) – Ve Vietnamské demokratické republice a v Kambodži existuje konsolidovaný politický život, rozvíjí se hospodářský výstavba, zvyšuje se kulturní úroveň. Je to právě v těch zemích, které nepřipustily vměšování amerického imperialismu. Ve druhých dvou, Laosu a jižním Vietnamu, kde se Spojeným státům podařilo vnutit svou vojenskou intervenci, panuje hluboký politický rozvrat a dlouhodobá občanská válka. Divný výsledek „civilizačního poslání“ největší mocnosti tzv. „svobodného světa“, který nám ukazuje toto*

²¹⁶ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 31

²¹⁷ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 67

²¹⁸ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 67

²¹⁹ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 74

²²⁰ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 98

²²¹ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 43

²²² Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 43

jednoduché a plastické porovnání. ²²³ Dokonce jsou v tomto duchu porovnávány i KLDR a Jižní Korea. O Severní Koreji komunistický tisk píše, že „10 let po válce s americkými imperialisty vykazuje Korejská lidově demokratická republika vykazuje roční přírůstek průmyslové výroby ve výši 34 %...KLDR se stala v Asii průmyslovou zemí,“ ²²⁴ zatímco podle něj „zcela opačný obraz poskytují působení jihokorejské zaprodané kliky reakčního předáka Pak Čong-Hi, která v podmínkách faktické americké okupace přivedla Jižní Koreu na pokraj zkázy.“ ²²⁵

V komunistických médiích se vyskytuje i velká spousta nejrůznějších prohlášení, které by se daly užívat jako přímá charakteristika toho, jaký obraz o Sovětském svazu během války ve Vietnamu se snažila komunistická propaganda v Československu vytvořit. „*Můžeme s potěšením konstatovat, že přátelství a spolupráce mezi sovětským lidem a Vietnamskou demokratickou republikou se upevňují a rozvíjejí. Každá socialistická země buduje socialismus samostatně s přihlédnutím ke svým konkrétním a národním zvláštnostem. Jejich přátelství a všestranná spolupráce, vzájemná pomoc nejenom urychlují rozvoj každého jednotlivého socialistického státu, ale navíc zajišťují rychlý růst sil a moci celého socialistického tábora, rozhodujícího faktoru ve vývoji lidstva směrem k míru a společenskému pokroku. Sovětský lid, naše strana i sovětská vláda učiní vše, co je v jejich silách, aby se přátelství mezi socialistickými státy prohlubovalo, aby jednota socialistického tábora byla den ze dne pevnější.*“ ²²⁶ Z uvedeného článku vyzařuje i onen koncept vietnamské války jako zástupného konfliktu. Jak bylo možno vidět při rozebrání vztahu SSSR k zemím třetího světa, tak v onom třetím světě jde ve studené válce zejména o zdůrazňování funkčnosti ideologického konceptu instalovaného v těchto zemích. Tento typ propagandy v citovaném příspěvku vidíme velmi názorně.

Role Sovětského svazu a vůbec všech socialistických zemí je každopádně v komunistických médiích prezentována ve dvou rovinách. Diplomatické a praktické. Více se média věnují v ČSSR pomoci diplomatické, což vidíme na to, že například citace sovětských novin, či prohlášení SSSR jsou častější než demonstrace hmatatelné a hmotné pomoci. V obou je ale Sovětský svaz instalován v reportážích týdeníku jako „velký bratr“, který se zastává Severního Vietnamu, jak to jen jde: „*Rokovanie s predsedom rady ministrov Kosyginom sa týkalo okrem*

²²³ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 06.02.1965, 24(6), s. 3. ISSN 0231-6218.

²²⁴ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 21.08.1965, 24(34), s. 3. ISSN 0231-6218.

²²⁵ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 21.08.1965, 24(34), s. 3. ISSN 0231-6218.

²²⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.2.1965, 45-46(37), s. 3. ISSN 0032-6569.

hospodářské spolupráce a evropských problémů, najme situace vo Vietname. V tejto otázke sa však názory Wilsona, ktorý podporuje americkú agresiu, s názory sovětských predstaviteľov zásadne rozchádzajú.²²⁷ Zmiňuje se tu tedy jednání Sovětů s Indií, či s britským ministerským předsedou Haroldem Wilsonem. Naznačuje se názorová shoda mezi ministerskou předsedkyní Indirou Ghándhiovou a sovětskou vládou mimo jiné také na zahraničně-politických otázkách, z čehož lze vyvozovat, že se může jednat i o konflikt ve Vietnamu, naopak v tomto ohledu týdeník přibližuje výrazný názorový rozchod Britů a Sovětů. A o diplomatické podpoře tvůrci týdeníku informují i prostřednictvím reportáže o návštěvě delegace VDR v Moskvě: *”Moskvu a předsedu rady ministrů Sovětského svazu Alexeje Kosygina navštívil Xuan Thuy, tajemník Ústředního výboru strany pracujících Vietnamu, ministr a vedoucí vietnamské delegace na čtyřstranných rozhovorech v Paříži. Při jednání soudruh Kosygin znovu zdůraznil, že Sovětský svaz rozhodně podporuje návrhy Vietnamské demokratické republiky, které jsou reálným základem pro vyřešení vietnamského problému. Stejně stanovisko zastávali sověští představitelé při sovětsko-amerických rozhovorech.”*²²⁸ Ze zprávy je patrné, že se snaží propaganda, do jisté míry, zvýrazňovat roli SSSR jako ”ochránce” VDR, který jim i při rozhovorech s americkým prezidentem Nixonem neustále vyjadřuje diplomatickou podporu. Jisté je, že Severní Vietnam měl i v Sovětském svazu poměrně věrného partnera a toto je jen potvrzením této skutečnosti.²²⁹ Totéž se dá říci již o několikrát zde zmíněném vydání Rudého práva o událostech v Tonkinském zálivu: *”Ministr zahraničních věcí VDR Xuan-Thuy zaslal ve středu ministru zahraničních věcí SSSR Gromykovovi nótu, v níž prohlásil, že vláda VDR plně podporuje sovětský návrh na svolání konference 14 států, jenž by projednala, jak zajistit přísné dodržování ženevských dohod o Laosu.”*²³⁰ Je připojena i zmínka o souhlasu indické vlády. Sovětský svaz je těmito příspěvky stavěn do role mírotvůrce, okolo kterého se točí mírové a diplomatické snažení, tedy vyslovený protipól USA, jak ho média v tehdejší Československu vyobrazují: *„Sovětský svaz a socialistické země...si kladou jako prvořadý úkol dosažení politické regulace všech otázek týkajících se Evropy, Blízkého východu a Asie. Staly se iniciátory celosvětové kampaně solidarity s bojujícím Vietnamem...“* *”Boj za mír“*, řekl generální tajemník ÚV KSSS L. I. Brežněv *„je pro nás i nyní úkol, naplněný hlubokým třídním a revolučním obsahem, protože bojovat za mír – znamená izolovat nejvýbojnější a*

²²⁷ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1106, stopáž 1:18-2:16

²²⁸ Československý filmový týdeník, r. 1972, díl č. 1413, stopáž 2:19-2:59

²²⁹ Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 84

²³⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

nejagresivnější kruhy imperialistické buržoazie, obrátit proti nim veřejné mínění a zmařit jejich protilidové plány.“²³¹ Koneckonců tento, pro tehdejší média, kontrast, výborně posloužila slovní přestřelka mezi Sověty a Američany na půdě OSN, která je obsáhle a barvitě na půl stránky vyličená. Opět je v ní připomenuto, že „Sovětská vláda odsuzuje bombardování VDR a žádá, aby Spojené státy okamžitě zastavily svoje agresivní akce v Tonkinském zálivu. Jestliže tak neučiní, ponese samy odpovědnost za události, které by mohly následovat.“²³² A ihned v následujícím vydání je ihned věnován další článek citaci ze sovětského tisku, jmenovitě Izvestije: „Za oceánem nyní z plných plic vytrubují, že prý jejich akce proti VDR jsou „vynucené“ a dokonce „obranné.“²³³ Samozřejmě ale není účelem práce interpretovat každý jednotlivý článek z čs. tisku, kde jsou citována sovětská média, či interpretována zastávání Sovětského svazu ve prospěch Vietnamské demokratické republiky. Podobných příspěvků je opravdu nepřehledné množství a zejména je tento fenomén připomínán z počátku amerického zapojení do konfliktu. Původ této skutečnosti můžeme hledat v tom, že se jedná o novou událost, ke které je možné se neustále dokola vyjadřovat, řešit ji ze všech stran a natírat Spojené státy na černo. Co se diplomacie týče, komunistická média v Československu sledovali i zahraniční cesty členů politbyra ÚV, konkrétně zde předsedy prezidia Nejvyššího sovětu SSSR: „Nikolaj Viktorovič Podgornij...byl na návštěvě ve Vietnamské demokratické republice. Nadšené přijetí soudruha Podgorného nejlépe vyjadřovalo vděčnost vietnamského lidu za hospodářskou a vojenskou pomoc Sovětského svazu, kterou poskytuje Vietnamu v jeho boji proti agresorům.“²³⁴ Zmíněný československý filmový týdeník přibližuje i krátkou zmínku o tom jak americké a jihovietnamské operace v Kambodži odsuzují pracující sovětských závodů: „Pracující sovětských závodů rozhodně odsuzují americký a jihovietnamský vpád do Kambodže. Prohlašují, že jediná cesta, jak ochránit životy amerických vojáků ve Vietnamu, je úplné stažení amerických vojsk z celé Indočíny.“²³⁵ Vidíme tedy i demonstraci určitého zájmu o osud Vietnamu i od sovětského lidu, nejen jejich elit.

Jak již bylo avizováno, roli SSSR ve vietnamském konfliktu se média věnují i v rovině praktické. V říjnu 1966 přibližuje výcvik severovietnamských pilotů v Sovětském svazu. Přes čínské území i později proudilo do Severního Vietnamu mnoho ruských pilotů a techniků, kteří

²³¹ *Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR*. Praha: Naše vojsko, 1974, 1974(2), s. 121. ISSN 0018-2583.

²³² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²³³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²³⁴ *Československý filmový týdeník*, r. 1971, díl č. 1382, stopáž 0:57-1:19

²³⁵ *Československý filmový týdeník*, r. 1970, díl č. 1309, stopáž 3:44-4:01

učili Vietnamce obsluhovat nové stroje, s čímž souvisí i fakt, že Američané měli kolikrát zakázáno bombardovat určitá místa, jelikož zde bylo podezření z výskytu Sovětů a v případě jejich zasažení by hrozilo mezinárodní napětí.²³⁶ V Československém filmovém týdeníku je zmíněno: *”Sovětský svaz všestranně pomáhá vietnamskému lidu odrážat americkou agresii. A nie len slovami a revolučnými heslami...Za pomoci skúsených sovětských letcov si mladí vlastenci bojujúceho Vietnamu osvojujú pilotáž nadzvukových prepadových stíhačiek. V jednotě a všestrannej pomoci našich krajin má Vietnamská demokratické republiky shoľahlivé zázemí pre svoju obranu proti americkým útočníkom.”*²³⁷ Demonstrace podobné pomoci Sovětským svazem má interpretovat Sověty jako hlavní hybnou sílu všestranné socialistické pomoci Severnímu Vietnamu

Na samém konci války je pak opět připomenuta pomoc socialistického bloku a protiválečné hnutí mimo jiné i v USA: *”Po celou dobu hrdinného boje vietnamského lidu stály na jeho straně socialistické země. Kritika americké účasti na válce ve Vietnamu se šířila i v samotných Spojených státech.”*²³⁸ *...Statisíce lidí v nejrůznějších zemích západní Evropy i v samotných Spojených státech dávali hlasitě a nebojárně najevo svůj odpor k americké válce a své sympatie k vietnamskému lidu.”*²³⁹ *“...Československo stálo v těžkých letech boje vietnamského lidu po jeho boku a pomáhalo mu se všemi socialistickými zeměmi v čele se Sovětským svazem k vítězství ideově i materiálně. Americký imperialismus napadl národy Indočíny plnou brutalitou. Svrhl na ně triapůlkrát víc pum než za celou druhou světovou válku v Evropě. Na jihu Vietnamu zahynulo milion 150 tisíc lidí a trojnásobek obyvatel bylo zraněno. Američané ztratili 56 tisíc vojáků a měli přes 300 tisíc raněných. Téměř devítiletá útočná válka dospěla v těchto dnech ke krachu. Američané spolu se Saigoncí byli přinuceni podepsat mírovou dohodu. Vietnamský lid a s ním všechny síly světa, které mu pomáhaly, zvítězil.”*²⁴⁰ Na to kladl důraz i při 49. výročí VŘSR předseda Národního shromáždění Bohuslav Laštovička, když se v mezinárodní politice věnoval zejména *”americké agresi ve Vietnamu a nutnosti jednoty všech socialistických států.”*²⁴¹ Mimo jiné si lze všimnout, že zpráva o konci války má demonstrovat před československou veřejností kolektivní vítězství socialistického bloku, v čele se Sovětským svazem, nad západním světem a Spojenými státy.

²³⁶ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 36, 56

²³⁷ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1120, stopáž 1:41-2:29

²³⁸ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1460, stopáž 1:51-2:15

²³⁹ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1460, stopáž 5:20-5:31

²⁴⁰ Československý filmový týdeník, r. 1973, díl č. 1447, stopáž 1:24-2:30

²⁴¹ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1120, stopáž 1:08-1:16

Postoje samotného Sovětského svazu a jeho tisku jsou prezentovány i v tisku. Například v Rudém právu jsou citována celá vyjádření agentury TASS, či Pravdy nejen k incidentu v Tonkinském zálivu: „V těchto dnech válečné námořnictvo USA na rozkaz prezidenta Johnsona zvýšilo v Tonkinském zálivu počet svých válečných lodí, které takzvaně „hlídkují“ u pobřeží Vietnamské demokratické republiky...Velitelům bojových letounů a lodí byl vydán rozkaz, aby podnikli útok na jakékoli síly, „které je napadnou“, a zničili je. Dne 4. srpna americké válečné námořní síly potopily dva torpédové čluny, jež patřily, podle zpráv ministerstva obrany USA, Vietnamské demokratické republice, a americké letectvo porušilo vzdušný prostor VDR a zaútočilo na její pobřežní cíle. Proč se americké bojové lodě a letouny objevili v Tonkinském zálivu, mnoho tisíc kilometrů od břehů USA?...Naprostá neoprávněná přítomnost námořních a leteckých ozbrojených sil v této oblasti a navíc ještě „hlídkování“ u cizích břehů nemůže být samo o sobě označováno za nic jiného než za otevřeně nepřátelský krok proti státům v této oblasti...Sovětské úřední kruhy jednoznačně odsuzují agresivní akce USA v Tonkinském zálivu, jež nebezpečně vyhrocují i tak napjatou situaci v jihovýchodní Asii.“²⁴² Podobné postoje Sovětského svazu k událostem ve Vietnamu mají samozřejmě zvýraznit roli SSSR jako vůdce protiamerického světa, který se staví za „oběti USA“. Zároveň média v ČSSR používají citace sovětských médií pravděpodobně k podněcování odporu proti USA a jejich intervenci ve Vietnamu a bezpochyby se i tím snaží zvýraznit roli SSSR: „Povinností všech, jimž je drahý mír – a těch je dnes mnoho – je bděle sledovat jakékoli agresivní plány a spojit síly, aby v mezinárodním životě zvítězila mírumilovná politika.“²⁴³ I přesto, že jsem v kapitole zmiňoval i ostatní státy spolupracující se Sovětským svazem na pomoci Severnímu Vietnamu, tak Sověti a jejich pomoc byla stále brána jako ta nejdůležitější: „Naopak se potvrdilo, že hrdinný vietnamský lid, za všestranné podpory socialistických zemí a především Sovětského svazu, je s to odrážet ve své obranné válce imperialistickou agresi.“²⁴⁴ Sovětský svaz je vlastně tímto vším jednoduše stavěn jako pozitivní protipól Spojených státům a jen málo co demonstruje tento postoj komunistické propagandy jako karikatura využívání raket. Zatímco Spojené státy užívají raket k válce, v tomto případě k ničení Severního Vietnamu, Sovětský svaz je využívá k vědě a výzkumu, tedy k letům do vesmíru (viz. příloha 2).

²⁴² Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [1]. ISSN 0032-6569.

²⁴³ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 13.8.1964, 44-45(224), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁴⁴ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 13.11.1970, 29(225), s. 4. ISSN 0231-6218.

Kapitola o roli SSSR v probírané problematice se dá shrnout citací z projevu Nikity Chruščova, paradoxně ze samého americké intervence, která se objevila v Rudém Právu: „*Sovětský svaz nechce válku a podniká vše, aby se jí zabránilo. Vnutí-li však imperialisté socialistickým zemím válku, národy Sovětského svazu splní svou povinnost, dokáží uhájit vlast a jiné socialistické země. Sovětský svaz má tak velkou bojovou sílu, že dnes můžeme v klidu pracovat a budovat.*“²⁴⁵ Jedná se o úryvek, který charakterizuje to, jak jaký obraz Sovětského svazu v kontextu vietnamské války se dobová československá média snažila předat obyvatelstvu.

²⁴⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. [1]. ISSN 0032-6569.

5. Náhled na Jižní Vietnam

Zde je zajímavé analyzovat, jak moc komunistická média v Československu vůbec zmiňují Jižní Vietnam a jeho vládu a jakým způsobem o nich mluví. Zda jsou pro ně vůbec plnohodnotným účastníkem konfliktu, či jen neschopnými s USA za zády. Také je zajímavý jev oslovování jednotlivých stran v konfliktu. Zejména je nasnadě se podívat na oslovování Jižního Vietnamu, tedy jak ho propaganda v Československu vůbec jmenuje a označuje.

V této problematice je důležité vytvoření tzv. Prozatímní revoluční vlády Vietnamské republiky. Ta byla ustanovena komunisty zhruba v polovině roku 1969 a byla postupně uznána Sovětským svazem a dalšími zeměmi socialistického bloku.²⁴⁶ Od té doby se v tehdejší Československu spíše jako vláda Jižního Vietnamu nazývá tato, nikoli ta v čele s prezidentem Nguyenem Van Thieuem a premiérem Nguyenem Cao Kym. *”Jihovietnamská delegace, vedená ministrem prozatímní vlády Tram Bu Kiemem, navštívila během svého pobytu u nás TOS Hostivař...“*²⁴⁷ či zde: *“Po setkání s předsedou federální vlády přijala ministryně zahraničních věcí prozatímní revoluční vlády Jihovietnamské republiky Nguyen Thi Binh, také předsedkyně Sněmovny lidu doktorka Soňa Pennigerová. Ministryně zahraničních věcí poděkovala za podporu, kterou Jihovietnamské republice poskytuje Československo. Boj jihovietnamských vlastenců je obranou proti agresí a má zajistit mír její zemi. Naše republika patřila k prvním zemím, které uznaly prozatímní revoluční vládu a první zastupitelský úřad, který její vláda zřídila je v Praze”*²⁴⁸ Můžeme zde vidět, že propaganda komunistů v Československu se snaží, mimo jiné, vytvořit dojem, že Jižní Vietnam a jeho obyvatel se vlastně s USA a oficiální vládou v Saigonu neztotožňují a Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu, tedy Vietcong, bojuje za všechny Jihovietnamce. Ony vnitřní rozpory v Jižním Vietnamu je v komunistických médiích velice živým tématem. Již od počátků války je československé veřejnosti předkládán Jižní Vietnam jako nestabilní a nejednotný stát plný sporů a jihovietnamské jednotky jsou podle komunistického tisku *„spolehlivé jak sníh na jaře.“*²⁴⁹ Celkově již v prvních dnech americké intervence jako by propaganda v Československu jasně oddělovala vedení Jižního Vietnamu a jeho obyvatele: *„Žádáme...okamžité skončení agresivní války USA a jejich jihovietnamských loutek proti*

²⁴⁶ Bakalářská práce: Ondřej Podlucky – *Válka ve Vietnamu jako zástupný konflikt studené války* – CEVRO INSTITUT O.P.S., Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Praha 2012 s. 50

²⁴⁷ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1281, stopáž 2:49-3:31

²⁴⁸ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1309, stopáž 4:02-4:49

²⁴⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 27.08.1966, 25(35), s. 3. ISSN 0231-6218.

hrdinnému jihovietnamskému lidu. “²⁵⁰ Plně podporujeme boj vietnamského lidu a mládeže proti imperialismu, za národní svobodu a nezávislost Jižního Vietnamu, za světový mír. “²⁵¹ Od této rétoriky už komunistická média neustoupí a v roce 1969 dokonce budou tvrdit, že většina obyvatel Jižního Vietnamu žádá odchod amerických vojsk: ... “*dokud se bude americká vláda vzpírat návrhům, které vyjadřují zájmy a přání drtivé většiny jihovietnamského obyvatelstva.* “²⁵² Asi nejvýrazněji tuto rétoriku používá J. Hájek na půdě OSN v New Yorku, což Rudé Právo také otisklo: „*Pravda o posláni Spojených států v Jižním Vietnamu je taková, že vyhazováním miliard dolarů, udržováním tisíců amerických hochů v úloze nenáviděných cizích žoldnérů a obětováním stovek jejich životů podporují a udržují v zájmu své prestiže a proti vůli lidu Jižního Vietnamu moc hrstky surových a úplatných individuí, která by byla lidem vyhnána, kdyby nebylo americké vojenské pomoci, a kterou stejně jednou lid vyžene navzdory této pomoci.* “²⁵³ Rudé právo dokonce prezentuje americkou intervenci jako „*nevyhlášenou válku proti vietnamskému lidu*“²⁵⁴, ba dokonce přímo jako válku vůči Jižnímu Vietnamu a jeho lidu: „*...v americké agresí proti Jižnímu Vietnamu...* “²⁵⁵, či „*v boji, který dnes vede jihovietnamský lid proti americkým okupantům a saigonskému režimu.* “²⁵⁶ Komunistický tisk píše velmi explicitně, jak se snaží strany konfliktu vytyčit: „*Úmyslně nepíší o VDR a Jižním Vietnamu, poněvadž jde ve skutečnosti o celý Vietnam, jehož zdravé jádro jednotně bojuje proti těm, jimž problémy asijského kontinentu dopřávají stále méně klidného spánku.* “²⁵⁷ Jinými slovy, jádrem Vietnamu jsou myšleni lidé ze severu Vietnamu, příslušníci Vietcongu a s nimi sympatizující obyvatelé Jižního Vietnamu. Těmi, „*jimž problémy asijského kontinentu dopřávají stále méně klidného spánku*“, jsou myšleni Američané a členové vlády v Saigonu, kteří mají mít čím dál větší strach z „*jednoty vietnamského lidu*“.

²⁵⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. [1]. ISSN 0032-6569., Pravděpodobně je zde myšlena Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu – tedy Vietcong, který byl složen z Jihovietnamců, nesouhlasící s poměry v Jižním Vietnamu (pozn. autora)

²⁵¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. [1]. ISSN 0032-6569.

²⁵² Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 20.6.1969, 49-50(143), s. 7. ISSN 0032-6569.

²⁵³ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁵⁴ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 17.8.1964, 44-45(228), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁵⁵ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 1.4.1965, 45-46(90), s. [1]. ISSN 0032-6569.

²⁵⁶ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 30.11.1968, 27(47-48), s. 3. ISSN 0231-6218.

²⁵⁷ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 25.09.1965, 24(39), s. [3]. ISSN 0231-6218.

Podobná rétorika je vidět i na reportáži o volbách v Jižním Vietnamu, kde jako by týdeník jihovietnamské občany přímo litoval: *“...Lid si měl zvolit nového prezidenta. Jak mohl svého práva využít, vidíte na snímcích. Jihovietnamský lid si tedy ve vzorné spolupráci s policií a vojskem, svobodně zvolil za prezidenta opět generála Thieu.”*²⁵⁸ Jedná se velice krátký příspěvek, nicméně to, kam míří, je jasné. Tedy, že jihovietnamský lid nemá možnosti si svobodně a demokraticky zvolit své zástupce a jihovietnamskou vládu je tedy nutno udržovat pouze zbraněmi, násilím a přítomností Spojených států, které jsou prezentovány mimo jiné jako někdo, kdo se podílí na výběru vládnoucích lidí v Jižním Vietnamu: *“USA se podílely na změně vlády v Jižním Vietnamu...V informovaných kruzích Washingtonu je však veřejným tajemstvím, že vládním přesunům v jihovietnamské vojenské juntě předcházely několikadenní porady s americkými činiteli v Saigonu, a že role Američanů na těchto poradách byla rozhodující.”*²⁵⁹ Je to samozřejmě zároveň jeden z klíčových argumentů o míru ve Vietnamu. Přítomnost USA v konfliktu = jediné možné udržení „saigonského režimu“ v Jižním Vietnamu, a tedy nemožnost míru. Takováto prezentace vietnamského konfliktu je klíčová proto, aby občany Československa přesvědčila, že jediným problémem války ve Vietnamu jsou Spojené státy.

Zkrátka pro komunistická média v Československu jsou příslušníci Vietcongu „jihovietnamští vlastenci“: *Len několik kilometrů od Saigonu zničili při náhlom útoku jihovietnamský vlastenci velkou část amerického prisunového skladiště. Šest američanov bylo zabitých, dvaja zranění a štyria sú nezvestní.”*²⁶⁰ Nebo se také objevují názvy jako „jihovietnamské lidové síly“²⁶¹, či jen „lidové síly“²⁶² Mimo to je Vietcong prezentován jako jediný představitel všeho jihovietnamského lidu: *“Ztotožňujeme se plně se spravedlivými stanovisky vlády VDR a NFO Jižního Vietnamu – jediné skutečné představitelky jihovietnamského lidu...”*²⁶³ *Nejinak bude delegace přijata i u nás, jako skutečný reprezentant a oprávněný mluvčí statečného jihovietnamského lidu“*²⁶⁴

²⁵⁸ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1387, stopáž 6:21-7:09

²⁵⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 18.8.1964, 44-45(229), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁶⁰ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1115, stopáž 9:13-9:41

²⁶¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 30.10.1972, 52-53(256), s. 2. ISSN 0032-6569.

²⁶² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 20.8.1964, 44-45(231), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁶³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.9.1967, 47-48(266), s. [1]. ISSN 0032-6569.

²⁶⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 17.11.1969, 49-50(270), s. [1]. ISSN 0032-6569.

Vláda Jižního Vietnamu, tedy Vietnamské republiky je ovšem nazývána spíše saigonskou, či saigonským režimem. Pokud hovoříme o Československém filmovém týdeníku, do vytvoření již zmíněné „revoluční vlády“ je sice o ní mluveno jako o jihovietnamské, ale málokdy zazní přímo slovo vláda, stále jde spíše o pejorativní označování: *“Jihovietnamská vládnúca klika, vytrvale podporovaná Američanmy, to nemá ľahké ani v Saigoně. Hladovky, samovraždy upalovaním, krvavé demonštrácie a prepady jednotkami Národného frontu osvobodenia, dokazujú vôľu vietnamského ľudu po zmeně vlády a ukončení bratrovražednej vojny.”*²⁶⁵ Opět tu mimo jiné vidíme zmíněný trend v rétorice. A sice, že i obyvatelé Jižního Vietnamu jsou proti své vládě a jako by se komunistická propaganda v Československu snažila vytvořit dojem absolutní vietnamské jednoty. Samozřejmě ono titulování Jižního Vietnamu spíše pomocí jeho hlavního města a mluvení o jejich vládě jako o loutkách, není nic ryze jihovietnamského, co se československé propagandy týče. Podobně občas zmíní vládu Jižní Koreje a Tchaj-wanu, jehož velvyslanec je pojmenován jako „čankajškovský“.²⁶⁶ Pro pochopení rolí USA a Jižního Vietnamu v komunistické propagandě o vietnamské válce je důležité uvést příklad kritických vyjádření na adresu Spojených států o verbování dalších zemí do vietnamské války: *„Vláda VDR vydala v sobotu protestní prohlášení proti americkým plánům vysílat do Jižního Vietnamu vojska různých států pro boj proti jihovietnamským partyzánům. V prohlášení se zdůrazňuje, že 26. ledna vláda Jižní Koreje na nátlak USA se rozhodla vyslat do Jižního Vietnamu 2000 jihokorejských vojáků. Nyní USA hledají možnosti, jak zapojit spojence do války v Jižním Vietnamu a donutit země, které na nich závisejí, aby vyslaly do Jižního Vietnamu vojenské kontingenty.”*²⁶⁷ Podobná vyjádření říkají, že všichni spojenci USA jsou jen americké loutky a Spojené státy jsou původcem všeho. Na vyjádřeních tohoto typu je znát, že komunistická média berou válku ve Vietnamu skutečně i jako určitý zástupný konflikt studené války, a tedy jako příležitost ke kritice svého nepřítele vytyčeného po druhé světové válce. Spojené státy jsou tímto vnímány jako někdo, kdo de facto rozeštvává jednotný Vietnam proti sobě. Tento postoj komunistické propagandy je znatelný i z poslední reportáže o válce ve Vietnamu s nadpisem: *„Saigonský režim se zhroutil, jeho armády kapitulovali. Jižní Vietnam svobodný”*²⁶⁸ a s podnadpisem: *„USA evakuovaly na poslední chvíli představitele jihovietnamských*

²⁶⁵ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1105, stopáž 0:31-0:52

²⁶⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 2.9.1964, 44-45(244), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁶⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 31.1.1965, 45-46(30), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁶⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1.5.1975, 55-56(102), s. [1]. ISSN 0032-6569.

kolaborantů. ²⁶⁹ Z tohoto argumentu vidíme, že spolupráce, či příklon k USA interpretovala komunistická propaganda jako kolaboraci a provinění se proti zájmům jednotného Vietnamu.

Jak již bylo zmíněno, kupříkladu Československý filmový týdeník po roce 1969 už na vládu sídlící v Saigonu nahlíží jen velmi málo jako na vládu jihovietnamskou. To ale neznamená, že by před ustanovením zmíněné „revoluční vlády“ nebyla například jihovietnamská vojska titulována s pejorativními označeními: *”Američania nasazuju najmodernjšiu vojnovú techniku, ale bojovníci Národného frontu osvobodenia sú neoporaziteľní. V celej krajine majú iniciativu vo svojích rukách a americký i saigonský žoldniery nemajú pred nimi istotu ani v uliciach hlavného mesta.”*²⁷⁰ Na tomto místě je ale důležité dodat, že i přesto, že ještě neexistovala ona „revoluční vláda“, tak existoval Vietcong a to byli pro komunistickou propagandu jihovietnamští bojovníci a vlastenecké síly²⁷¹ „*Podle údajů saigonského režimu ztratily jihovietnamské vládní síly útočící na pozice vlasteneckých sil Jižního Vietnamu při dvou ozbrojených srážkách s lidovými silami odporu za sobotu a neděli 8. a 9. srpna 72 mužů.*“²⁷² Mluvit tedy o vojácích oficiální jihovietnamské armády pouze jako o Jihovietnamcích, bez alespoň nějakého dovětku, by od nich mohlo být poměrně matoucí, jelikož to pro ně byli nepřátelé. Samozřejmě se ale nejedná o exaktní vědu a Jižní Vietnam bývá titulován i bez pejorativních označení: *„Zpráva jihovietnamských úřadů...oznámila, že ve středu podnikly lidové síly čtyři silné útoky v různých částech země. Vládní vojska ztratila na mrtvých a raněných celkem 108 mužů.”*²⁷³ Jedná se ale spíše o ojedinělejší případ označování. Minimálně označení jako saigonský režim je častější. Pokud bychom chtěli opřít zmíněné pojmenovávání vlády, vojsk a dalších úřadů Jižního Vietnamu kvantitativním výzkumem, dostali bychom se od 6.8.1964²⁷⁴ do 1.5.1975²⁷⁵ k následujícím číslům, která jsou vidět následujícím v grafu:

²⁶⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1.5.1975, 55-56(102), s. [1]. ISSN 0032-6569.

²⁷⁰ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1083, stopáž 3:32-3:54

²⁷¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 13.8.1964, 44-45(224), s. [4]. ISSN 0032-6569.

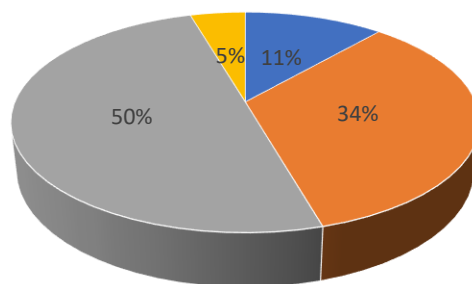
²⁷² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 11.8.1964, 44-45(222), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁷³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁷⁴ První příspěvek v Rudém právu o incidentu v Tonkinském zálivu

²⁷⁵ Den po pádu Saigonu

Pojmenovávání Jižního Vietnamu v Rudém právu (6.8.1964-1.5.1975)

- Označení jihovietnamská, jihovietnamský, jihovietnamské apod.
- Označení jihovietnamská, jihovietnamský, jihovietnamské apod. s pejorativními dovětky
- Označení saigonská, saigonský, saigonské apod. a pejorativní výrazy
- Označení jihovietnamská, jihovietnamský, jihovienamské apod. (po 8.6.1969)

Označení všeho z Jižního Vietnamu jako jihovietnamské tvoří jen asi 16 % případů, zatímco slova jako např. saigonské, či různá pejorativní označení (např. jihovietnamské a dovětky typu „junta“, „loutky“ apod.) jsou užita v 84 %, kdy je o Jihovietnamských v rámci války hovořeno. Zároveň jsou pro porovnání oddělena označení jihu Vietnamu názvy „jihovietnamský“ apod. po 8.6.1969, což je datum ustanovení Prozatímní revoluční vlády Jižního Vietnamu. Od té doby vidíme, že, ačkoli se nacházíme zhruba v polovině války, je vše z Jižního Vietnamu označováno jako jihovietnamské opravdu velmi málo v porovnání s první polovinou války. Důležité je dodat, že zmíněná čísla samozřejmě jsou velmi orientační a nedá se hovořit o stoprocentní přesnosti, například z důvodu omezeného přístupu ke všem zdrojům a velkého množství tisku ve zmíněném období. Ve zmíněných číslech jsou zahrnuta pouze jmenování vlády, vojsk, operací, základů a podobných záležitostí Jižního Vietnamu, nikoliv jeho obyvatel, či státního území jako takového. Zároveň je těžké posuzovat některá označení jako například „vojenská junta“. Zmíněné slovní spojení by si někdo mohl vyložit jako pejorativní, jelikož jde o označení vlády Jižního Vietnamu za vojenský režim. V tomto případě je ale těžké to takto vnímat, jelikož je otázka, zda toto označení považovat za nepravdivé, či vyloženě překrouceně propagandistické, jelikož faktem je, že přes Ngo Din Diema se následující vláda dostala vojenským pučem a Duong Van Minh, Nguyen Khanh, či později Nguyen Cao Ky a Nguyen Van Thieu byli všechno vojenští velitelé, či generálové. Někdo by mohl namítnout, že i slova jako „saigonský“ není přece pejorativní a tento výzkum tím pádem ztrácí smysl, nicméně pokud zjistíme jeho vydatnější používání ústy komunistických médií, dá se do určité

míry soudit, že média v ČSSR používala toto pojmenování jako demonstraci určitého opovržení vládou Vietnamské republiky, a že jí berou jen jako Saigon a pár lidí v něm, nikoli jako, že zastupuje Jižní Vietnam, jehož obyvatele naopak mnohdy heroizuje a po vzniku tzv. Revoluční vlády Jižního Vietnamu jen ji berou jako tu vládu, která Jižní Vietnam zastupuje. Samozřejmě i pokud nebude brát označení „saigonský“ jako pejorativní, nemění to nic na tom, že užíváním tohoto pojmenování je praktické oddělení vedení ze Saigonu od zbytku Jižního Vietnamu. To komunistická propaganda i sama de facto přiznává: „*Vláda v Saigoně stále zůstávala stále saigonskou vládou a bála se vystrčit nos i na periferii tohoto města.*“²⁷⁶ Je to velmi dobře vidět i v roce 1973, kdy se schyluje k mírovým jednáním a jsou tu vedle sebe uvedeni „*představitelé delegací VDR, prozatímní revoluční vlády a saigonského režimu.*“²⁷⁷ Ještě je třeba dodat, že ve výzkumu je pracováno například i s pojmem „volby“²⁷⁸ pokud je uveden v uvozovkách, jinak samozřejmě nikoli, či se slovním spojením jako „volební fraška“²⁷⁹ jako s pejorativním označením Jižního Vietnamu a politického dění v něm. Jednou se dokonce objevuje označení Jihovietnamců jako „saigonských fašistů“²⁸⁰, či „Jihovietnamští esesmani“²⁸¹. Pokud už sahají média k podobným označením, otevírá se jim defacto prostor k tomu, aby USA opravdu stavěli do pozice někoho, kdo vlastně bojuje bok po boku s fašisty, které podporuje. A to je logicky pouhých zhruba 20 let po druhé světové válce asi to nejhorší, jak svého nepřítele můžete titulovat. Zajímavé též je, jak je Jižní Vietnam striktně oddělován chováním od Severního Vietnamu, i co se týče přístupu k zajatcům: „*Pak tito muži (američtí letci, pozn. autora) vracejí se domů. Podle vlastních amerických zpráv jsou dobře živeni, zdraví. Ze saigonských věznic a koncentráků se lidé tak rychle nevracejí. Hovoří se o masových vraždách zajatců, o jejich deportaci na neznámá místa. Ti, kteří byli propuštěni jsou vyhublí hladem zmučení trýzněním, nemocní úplavici.*“²⁸²

Propagandistická média tedy vidí vše jihovietnamské (pokud tedy hovoříme o Vietnamské republice se sídlem v Saigonu) spíše jako saigonské: „*Předseda saigonské vlády generál*

²⁷⁶ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 29.04.1967, 26(17), s. 3. ISSN 0231-6218.

²⁷⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 27.1.1973, 53-54(23), s. [1]. ISSN 0032-6569.

²⁷⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 2.9.1967, 47-48(242), s. 7. ISSN 0032-6569.

²⁷⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 5.9.1967, 47-48(245), s. 7. ISSN 0032-6569.

²⁸⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 10.8.1964, 44-45(221), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁸¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.2.1967, 47-48(37), s. 2. ISSN 0032-6569.

²⁸² *Mladý svět: týdeník.* Praha: Mladá fronta, 20.3.1973, 15(12), s. 25. ISSN 0323-2042.

*Nguyen Khanh vyhlásil v Jižním Vietnamu mimořádný stav. Saigonský režim chce využít napětí vyvolaného americkými imperialisty k zostření boje proti všem vlasteneckým silám v zemi.*²⁸³ Neznamená to, že by se snad slova jako „jihovietnamské“ v souvislosti s Vietnamskou republikou vůbec nezmiňovaly, nicméně v momentě, kdy se objeví v souvislosti s nimi slova Jižní Vietnam, není to vždy použito jako přímá definice, či název pro stát s hlavním městem v Saigonu: „*Vrchní velitelství vietnamské lidové armády ostře protestuje před veřejným míněním doma i v zahraničí proti provokacím imperialismu USA a jeho loutek v Jižním Vietnamu*“;²⁸⁴ či: „*Spojené státy činí další opatření v Saigonu, kde...připravují tzv. společné velení USA a jihovietnamské loutkové vlády.*“²⁸⁵ Vidíme, že slova „Jižní Vietnam“ jsou i v souvislosti vládou sídlící v Saigonu používány, ale mnohokrát jen jako dovětek k nálepce jako „loutková vláda“. Zároveň pro úplnost analýzy lze dodat, že, ne že by vše „severovietnamské“ se dalo zjednodušeně interpretovat jako „vietnamské“, nicméně to vypadá, že Severní Vietnam se sídlem v Hanoji, je v československých médiích interpretován jako zástupce celého vietnamského lidu: „*Americké agresivní akce proti Vietnamské demokratické republice vyvolaly hluboká rozhořčení všeho vietnamského lidu.*“²⁸⁶ Lze se samozřejmě i zamyslet nad tím, zda zde není opět myšlen pouze lid Severního Vietnamu, který je brán jako jediný „vietnamský“, nicméně, jak již bylo zmíněno, nedá se říci, že by se média v tehdejších Československu vymezovaly proti samotnému lidu Jižního Vietnamu. To je koneckonců vidět i na příspěvcích o volbách v Jižním Vietnamu, či o tom, že v Saigonu Američané a jihovietnamská vláda musí čelit hladovkám, upalováním a jiným formám protestů, jak je zmíněno již na předchozích stránkách této práce. Nehledě na to, že samotní příslušníci Vietcongu (Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu) byli zejména Jihovietnamci nespokojení s vládou v Saigonu, a tedy nejspíše i s jiným politickým smýšlením. Zároveň je také v Rudém právu článek, který má ukázat vliv „americké agrese na saigonské loutky“, tedy na vedení Jižního Vietnamu, které pod tímto vlivem svoje obyvatele defacto terorizuje: „*Na*

²⁸³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 8.8.1964, 44-45(219), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁸⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁸⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁸⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [4]. ISSN 0032-6569.

tiskové konferenci svolané Nguyen-Khanhem²⁸⁷ tento americký přísluhovač zcela otevřeně prohlásil, že se v Jižním Vietnamu vyhlásuje výjimečný stav.²⁸⁸

Zejména interpretací demonstrací saigonských studentů a buddhistů před československou veřejností, jde médiím v ČSSR velmi dobře vykreslit režim v Jižním Vietnamu jako diktátorský. „*Dav studentů se v pátek ráno shromáždil před úřední budovou jihovietnamského presidenta Nguyen-Khanha na protest proti vojenské diktatuře, která je podle jejich slov horší, než byl režim Ngo-Dinh-Dieum.*“²⁸⁹ Také se toho logicky média snaží dosáhnout vyobrazováním rostoucích obětí při protestech proti vládě v Saigonu. „*V neděli byl zveřejněn dopis vysokého bonza Thich -tan-Chaua generálu Nguyen-Kanhovi, obsahující stížnost na nové represálie jihovietnamských úřadů, jimž v poslední době...padlo za oběť nejméně 24 nevinných buddhistů a při nichž bylo vypáleno 250 domů.*“²⁹⁰ Po tom, že by se Khanh měl po těchto demonstracích vzdát moci, Rudé právo přináší reportáž o stále neobsazené pozici nejvyššího muže Jižního Vietnamu a zmiňuje, že „*režim prodělává velmi těžkou zkoušku, o níž velká část západních pozorovatelů soudí, že ji jak jihovietnamské proamerické živly, tak i samotní Američané asi těžko překonají*“²⁹¹, čímž se snaží podkopat autoritu jihovietnamské vlády až tím, že nevěří, že vůbec dokáže do dohledné doby vydržet. Ve stejném duchu se nese i doslova výsměch americké vládě, že stále chce podporovat odstoupivšího generála Khanha.²⁹² Sluší se ještě dodat, že například periodikum Obrana lidu se zajímá i o jihovietnamskou armádu. V roce 1965 je otisknut článek Iva Vasiljeva po jeho návštěvě Vietnamu, který hovoří o jihovietnamské armádě poměrně do hloubky. Zejména co s týče platů, jak on říká „žoldu“, o rozšíření dezercí a o celkové nedůvěře saigonského režimu u tamních obyvatel.²⁹³

Dalo by se bez přehánění říci, že komunistická média v Československu vyloženě pohrdala vládou Jižního Vietnamu a od počátku ji viděla jako totální chaos, který je, podle slov Rudého Práva, spíše „rádoby vládnoucí“ než co jiného a do jehož čela by mohli Američané dosadit

²⁸⁷ Jihovietnamský premiér, pozn. autora

²⁸⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 10.8.1964, 44-45(221), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁸⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 22.8.1964, 44-45(233), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁹⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 25.8.1964, 44-45(236), s. 3. ISSN 0032-6569.

²⁹¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 27.8.1964, 44-45(238), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁹² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 27.8.1964, 44-45(238), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁹³ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 12.06.1965, 24(24), s. 3. ISSN 0231-6218.

klidně „Mickey Mouse“²⁹⁴, což byla slova jednoho amerického generála, což si Rudé právo s chutí zacitovalo. Stejně tak i jihovietnamští vojáci jsou interpretováni jako nespolehliví a slabí.²⁹⁵ Dokonce i osoba amerického velvyslance v Saigonu předkládána čtenářům jako pozice místodržícího²⁹⁶, kteří navíc na této pozici mají de facto krev na rukou a mají na svědomí smrt amerických vojáků (viz. příloha 4). To je vidět i na detailech jako, že i slovo jako ústava²⁹⁷ je v kontextu státu Vietnamské republiky, tedy Jižního Vietnamu dáváno do uvozovek. Zejména po vyhlášení tzv. Prozatímní revoluční vlády Jižního Vietnamu, již vše jihovietnamské, zejména v čs. filmovém týdeníku, titulovala povětšinou jako saigonské. Jako o Jihovietnancích a jihovietnamské vládě se poté hovořilo výhradně v případě zmíněné prozatímní vlády ustavené za asistence Vietcongu a Severního Vietnamu.

²⁹⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 2.9.1967, 47-48(242), s. 7. ISSN 0032-6569.

²⁹⁵ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 12.11.1970, 29(224), s. 3. ISSN 0231-6218.

²⁹⁶ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 07.05.1966, 25(19), s. 3. ISSN 0231-6218.

²⁹⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 21.12.1967, 47-48(351), s. [1]. ISSN 0032-6569.

6. Zájem o protiválečné hnutí

Protiválečné hnutí a demonstrace jsou vděčným tématem pro komunistická média a z velmi nelibé atmosféry kolem války ve Vietnamu těží. A to tak, že po celém světě. Skoro by se dalo konstatovat, že kvantitativně jde o jedno z nejrozebíranějších témat vietnamské války. Protiválečné demonstrace jsou totiž velmi často součástí všemožných zpráv z vietnamského prostředí. Dal by se při této příležitosti zmínit i hojně zmiňovaný zahraniční tisk, který pokud kritizuje USA a jejich politiku vůči Vietnamu, dostává prostor velmi pravidelně, a to ať jde o tisk ze zemí komunistického bloku, či západních zemí. Zmínkami z obou pólů také propaganda mnohem efektivněji dosáhne představy o celosvětové kritice Spojených států.

Například Rudé právo přináší zmínky o protiválečných demonstracích ihned ve vydání, které referuje o událostech v Tonkinském zálivu: „V hlavním městě Dánska se konala před velvyslanectvím USA demonstrace proti útokům na VDR. Mladí demonstranti nesli hesla „ruce pryč od Vietnamců“ a „za odzbrojení, proti válce“. „Před budovou OSN v New Yorku se konala ve středu demonstrace mladých Američanů, členů organizace „Mladí proti válce a fašismu“. Demonstranti pochodovali s nápisy „Zastavte válku v Jižním Vietnamu!“ a „Přivezte naše vojáky domů!“ Zároveň rozdávali letáky, v nichž obviňují vládu Spojených států, že se snaží zavléci americký lid do nové války.“²⁹⁸ Média v Československu se obecně hojně zaobírají protesty mladé generace v Československu²⁹⁹ a po celém světě. Podobný trend bude v této kapitole i nadále pokračovat a není to tedy nic extra výjimečného. Dokonce Rudé právo s hrdostí prezentuje narůstající zájem americké mladé generace o marxismus-leninismus, kdy citují předsedkyni KS USA: „Novým rysem americké společnosti...živý zájem americké mládeže o myšlenky komunismu, marxistickou filosofii, Sovětský svaz a celý socialistický tábor. Mládež chce vědět co je to marxismus-leninismus...Marxismus je dnes už těžko umlčovat.“³⁰⁰ Nicméně stojí za zmínku fakt, že se takto objevují celosvětové protesty a mimo jiné i negativní reakce zemí jako SSSR, logicky ostatních socialistických států jako například Polsko³⁰¹, nebo

²⁹⁸ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

²⁹⁹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. [1]. ISSN 0032-6569.

³⁰⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 12.8.1964, 44-45(223), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁰¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 13.8.1964, 44-45(224), s. [4]. ISSN 0032-6569.

například i ze zemí jako Indie³⁰², Indonésie³⁰³, či Albánie³⁰⁴ již takto ze samotného kraje americké účasti ve válce. Nicméně zrovna v tomto případě dvou posledních jmenovaných se jedná spíše o vyjádření států navenek než protestů.

Jak je již nastíněno v úvodu, z počátku americké intervence se zase nedá hovořit o masovém odporu k vietnamské válce, a dokonce i v samotných Spojených státech ještě v roce 1967 mělo americkou intervenci ve Vietnamu za chybu pouze 32 % dotázaných respondentů. Dokonce ani později se nedá vysloveně hovořit o celonárodním, či dokonce celosvětovém odporu k americké účasti ve Vietnamu, natož v srpnových dnech roku 1964. I tak se ale zmínky protestech objevují, nicméně z části jsou také ze socialistických, či komunistických zemí jako například KLR, nebo když už se jedná o západ, jmenovitě například Francii a Itálii, může jít o demonstraci francouzských, či italských komunistů³⁰⁵, u kterých se samozřejmě podobné postoje objektivně dají očekávat. Z počátku, když se nejedná o zmíněné případy, jde mimo sovětský blok často hlavně o protesty mladé generace, či odborů, jako například ve Vídni.³⁰⁶

Nicméně důraz na slova „mír“ a „mírová řešení“ je značný, a proti i první příspěvky v Československém filmovém týdeníku mluví o různých mezinárodních otázkách, kde je kladen důraz na kolektivní odzbrojení, mírovou spolupráci a mírová jednání. Je zde myslím na místě se domnívat, že se tímto naráží mimo jiné právě i na vietnamskou válku. Jako příklad se dá uvést díl z letních měsíců roku 1964, kdy zazní reportáž z vědecké konference o mírové spolupráci mezi národy a zmiňuje se zde právě, že vědci zde *“...jednali o uvolnění mezinárodního napětí, nukleárním odzbrojení, kolektivní bezpečnosti a urychlení mírových jednání.”*³⁰⁷ Kromě informací o jednotlivých protestech je celkově kladen důraz na interpretaci protiválečných demonstrací jako celosvětové záležitosti: *“Napriek spravodlivosti a mierovému úsiliu celého pokrokového ľudstva, pokračujú Američania v bojoch ve Vietname..”*³⁰⁸ *“Prezident Johnson hovorí o mieri, pritom vynakladá denne na vyhazovanie Vietnamcov vyše*

³⁰² Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 6.8.1964, 44-45(217), s. [4]. ISSN 0032-6569.

³⁰³ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁰⁴ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁰⁵ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁰⁶ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9.8.1964, 44-45(220), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁰⁷ Československý filmový týdeník, r. 1964, díl č. 1009, stopáž 2:35-2:48

³⁰⁸ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1115, stopáž 9:13-9:41

15 milionov dolárov. Neustálé nálety na Severný Vietnam a barbarské bombardovanie okrajových čtvrtí Hanoja a Haiphongu, rozhorčujú všetkých mierumilovných ľudí sveta.”³⁰⁹

Bez zájmovosti není ani zájem komunistických médií o konkrétní osoby z demonstrací proti válce. Konkrétně Martina Luthera Kinga: *”K budově Spojených národů v New Yorku přišlo demonstrovat na 125 tisíc Američanů proti agresivní válce Spojených států ve Vietnamu. Byla to největší protiválečná demonstrace na americké půdě v poslední době. Proti zástupům, rozhořčeným nespravedlivou a brutální válkou, zakročovalo na 3 tisíce policistů. Ústřední postavou protestních akcí byl černošský vůdce a nositel Nobelovy ceny míru, dr. Martin Luther King.”*³¹⁰ Osoba Martina Luthera Kinga je vděčnou postavou pro komunistická média. Aktivně vystupoval proti válce ve Vietnamu a nazýval USA *”největším producentem násilí ve světě.”*³¹¹ Komunistická propaganda ale zmiňuje i rasovou nevyváženost³¹² v USA a věnuje se rasovým nepokojům na severu Ameriky.³¹³ Ty mají pravděpodobně mimo jiné ukázat jakýsi kontrast mezi *”krvavou a společensky nestabilní Amerikou”* a *”klidnými socialistickými zeměmi”*. Následující trend jsem již představoval v kapitolách věnující se přímo Spojeným státům, nicméně je důležité ho na tomto místě připomenout. Řeč je o důrazu na slavné a vlivné postavy USA vymezující se proti válce ve Vietnamu. Prezentací, buď některých amerických politiků, nebo i apolitických osobností, jakožto odpůrců americké politiky po boku běžných protestujících občanů, může propaganda docílit ještě účinnějšího ovlivnění československé veřejnosti, co se odporu vůči válce ve Vietnamu týče. Jak jsem již zmiňoval komunistická média do jisté míry rozlišovaly vládnoucí vrstvy USA od běžných Američanů, nicméně pokud se najde i mezi bohatými a úspěšnými Američany výrazný odpůrce války, nemůže to v komunistických médiích chybět, a naopak je na jeho postavení kladen velký důraz: *„Příklad za všechny může být slavná herečka Jane Fondová. Hvězda první velikosti, jak Američané říkají, superstar. Nic by jí v Hollywoodu nescházelo, ani peníze, ani sláva, ani uznání celé Ameriky. Jane Fondová však na vrcholu kariéry, ve svých čtyřiatřiceti letech, obětovala rodinu a riskuje kariéru – I když dnes odboj proti válce ve Vietnamu je tak populární, že na to musí brát zřetel i konzervativní Hollywood. Riskovala dokonce i svou osobní svobodu. Dala se plně do služeb boje proti americké agresi v Indočíně.”*³¹⁴ Opravdu je si důležité uvědomit, že komunistická média přikládají obrovský význam a důraz postavení podobných lidí jako je

³⁰⁹ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1105, stopáž 0:53-1:16

³¹⁰ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1146, stopáž 1:30-2:08

³¹¹ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 77

³¹² Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1197, stopáž 8:02-8:31

³¹³ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1159, stopáž 0:31-1:08

³¹⁴ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 13.2.1973, 15(7), s. 13. ISSN 0323-2042.

Fondová, či zpěvačka Joan Baezová, což má jen více vyvolat jednotu všech různých typů lidí v odporu proti válce ve Vietnamu: „*A to v žádném případě nepatří ke komunistické straně a ani s ní nesympatizují.*“³¹⁵ Podobně se dá nahlížet i na to, že v médiích dostal prostor australský novinář Wilfred Burchett s rozhovorem s předsedou Vietcongu³¹⁶. Podobně se dá nahlížet i na to, když komunistická propaganda otiskne silně emotivní dopisy amerických vojáků z Vietnamu. Občan v Československu tedy čte od amerických vojáků věty jako „*Maminko, už nikdy nebudu onen Joe, kterého jsi znala. V minulé noci jsem ztratil svého nejlepšího kamaráda. Na místo, kde spal dopadl ruční granát. Nikdy v životě se už nebudu smát. Jestliže se z toho tady dostanu, nikdy už nechci slyšet o žádné válce.*“³¹⁷ Síla propagandy se prezentací odporu těchto osob má potenciál být ještě silnější a účinnější. A rozhodně je nejedná o jediný případ podobných. Podobných příspěvků je více. Například v roce 1970 Obrana lidu otiskla zápisky amerického vojáka, které jsou plné chmur a deziluze: „*Proč jsme vlastně tady? Tato otázka neustále znepokojuje mou mysl?*“³¹⁸

Pokud bychom se zaměřili na samotné protiválečné protesty a demonstrace, tak je věnován například čas protiválečné demonstraci duchovních v samotném Jižním Vietnamu, na čemž se dalo samozřejmě velmi efektivně prezentovat, jak je i sám lid Jižního Vietnamu proti své vládě: „*Nový jihovietnamský prezident Nguyen Khanh se stal 20. srpna terčem protestů také jihovietnamských buddhistů. Na shromáždění více než 4000 mladých buddhistů v Saigonu kritizoval postup a politiku nového jihovietnamského diktátora Khanha buddhistický hodnostář Tich-tan-Chau... Situace je však nebezpečně výbušná a v Saigonu a Hue stoupá prudce protivládní nálada.*“³¹⁹ A nemohou být v tomto rámci opomenuty i další, zejména studentské demonstrace v hlavním městě Vietnamské republiky: „*Demonstrace jihovietnamských studentů, které začaly minulý týden a k nimž se různými protestními akcemi připojují buddhističtí předáci, se rozšiřují se Saigonu do dalších jihovietnamských měst... V pondělí také došlo k požáru v sídle saigonské studentské organizace. Požár založilo několik provokatérů „loajálních“ vůči Khanhovi režimu. Jde zřejmě o řízenou akci, kterou se Khanhova reakční vláda pomocí nastrčených figurek z řad studentů snaží vytvořit dojem, že současné mohutné protestní hnutí mezi studenty a buddhisty nelze považovat za hnutí celonárodního charakteru,*

³¹⁵ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 13.2.1973, 15(7), s. 13. ISSN 0323-2042.

³¹⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 30.1.1965, 45-46(29), s. 5. ISSN 0032-6569.

³¹⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 20.05.1967, 26(20), s. 3. ISSN 0231-6218.

³¹⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 11.11.1970, 29(223), s. 3. ISSN 0231-6218.

³¹⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 21.8.1964, 44-45(232), s. [4]. ISSN 0032-6569.

ale že jde o pouhé „výstřelky“ extremistických skupin, jež nemají podporu širokých mas obyvatelstva.“³²⁰

Jak již bylo zmíněno, komunistická média se ale zajímají i protiválečné a protiamerické demonstrace, nejen ve Spojených státech, ale například v Austrálii³²¹, či v Londýně a v samotném Československu: *”Protestné demoštrácie množia sa na celom svetě. Jednou z najvätsích bola demoštrácia pred amerických velvyslanectvom v Londýně. Posledné správy hovoria o tom, že juhovietnamská vláda po vyhlásení všeobecnej mobilizácie odmieta podriaďiť sa politickému rešeniu konfliktu. Senátor McCarthy žiada, aby v tomto prípade vláda Spojených štátov odvolala z Južného Vietnamu americké vojská. Vietnamský konflikt sa už nedá vyriešiť silou a zbraňami. Právě tak ako sa silou a kopancami nedajú zmeniť názory londýnských demoštantov.“*³²² Podobné reportáže samozřejmě můžeme interpretovat jako onu demonstraci zájmu o Severní Vietnam, čemuž jsem se věnoval v jedné z předchozích kapitol.

Samozřejmě největší prostor dostává na plátnech týdeníku, z demonstrací, americká veřejnost. Tudiž v roce 1969 logicky nemohla týdeníku uniknout největší protiválečná demonstrace v amerických dějinách: *“...Američtí občané uspořádali Den protestu proti válce ve Vietnamu. Do ulic vyšli běloši i černoši, pracující i studenti, aby vyjádřili svůj nesouhlas s nesmyslným vražděním ve Vietnamu. Chceme, aby byla okamžitě skončena hrozná válka, žádají mírumilovní občané Ameriky. I oficiální tisk Spojených států přiznává, že taková manifestace v historii země ještě nebyla.“*³²³ *Stále viac miliard dolárov stojí Washington tato zločinná agresia. A stále viac Američanov si už uvedomuje, že ani nasadenie najnovších dopravných prostredkov na vzdušných poduškách nemôže v tejto oblasti priniesť vojnový zvrät.“*³²⁴

Média v tehdejšímu Československu vyostřující se protiválečná atmosféra ve Spojených státech zajímala samozřejmě čím dál tím více jak válka postupovala, protože demonstrace a odpor k válce sílily postupně rok za rokem. Že propaganda dávala největší prostor demonstracím v USA je zcela určitě logické. Pravděpodobně není lepší způsob, jak podkopat pozice a autoritu USA než zvýrazňováním protestů u nich doma. A co více než když se demonstruje, jak proti válce protestují američtí veteráni: *“...Americký interventi už desät' rokov bojujú a prolévajú krv vo Vietname. Bolesť, ničenia a smrť prinášajú vietnamskému ľudu vojska Spojených štátov,*

³²⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 25.8.1964, 44-45(236), s. 3. ISSN 0032-6569.

³²¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 11.8.1964, 44-45(222), s. [4]. ISSN 0032-6569.

³²² Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1197, stopáž 9:24-10:06

³²³ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1279, stopáž 7:10-7:36

³²⁴ Československý filmový týdeník, r. 1967, díl č. 1131, stopáž 4:26-5:15

ktoré si na tomto kúsku zeme odzkúšavajú nové druhy ničivých zbraní. Tato politika vyvoláva rozhorčenie a protesty v samotných Spojených štátoch. Pred washingtonským kapitolom sa zišli bývalí bojovníci z vietnamského frontu. Takýmto spôsobom sa zriekajú svojich medailí a vracajú bojové vyznamenania americký vojáci, ktorý mali udržať mier vo Vietname vojnu.”³²⁵ Dokonca v tisku vychádzajú celé články s nadpisy „Vojáci proti válce“³²⁶ či informácie, že „Odpor amerických vojaků proti válce ve Vietnamu se tak rozšířil, že zasáhl i řady důstojníků. A to do takové míry, že to nemá v novodobé americké historii období“³²⁷ a v této souvislosti tisk informuje o zděšení Pentagonu³²⁸. V tisku se dokonce objevují zprávy už i jen o plánování protestních akcí: „Americký výbor pro vietnamské moratorium plánuje na polovinu dubna celonárodní protestní kampaň proti vietnamské válce.“³²⁹ Zájem o protesty je po celou válku tedy velmi silný. Je to také tím, že USA podniká nové kroky a stále je možnost demonstrovat proti něčemu čerstvému, viz. operace v Kambodži a v Laosu. Například, zde týdeník přináší ”ohlasy vpádu do Kambodže ve světě”: ”...předseda rady ministrů Sovětského svazu Alexej Kosygin...rozhodně odsoudil americkou intervenci v Kambodži, která je pošlapáním ženevských dohod z roku 1954 a porušením základních norem mezinárodního práva. Zdůraznil, že vpád Američanů do Kambodže může zkomplikovat mezinárodní situaci. S tváří pokrytce se prezident Nixon snaží zdůvodnit americkou intervenci v Kambodži. Mluví o míru a rozšiřuje válku. Nevěří mu ani samotní Američané. Po amerických univerzitách se rozšířila vlna demonstrací, které probíhají také v ostatních zemích. V Západním Berlíně demonstrovalo 7 000 mladých lidí.”³³⁰ Podobné reportáže mají mimo jiné i demonstrovat jednoznačná a rozhodná stanoviska Sovětů a fungovat jako povzbuzení k podpoře Severního Vietnamu. Naopak také i ukázat těžkou nejednotu západu.

V roce 1972 týdeník přináší ještě další projev nesouhlasu s americkou intervencí ve Vietnamu, a to konkrétně o týdně solidarity s bojem lidu Indočíny: ”...Žádná jiná země však neskýtá takový příklad nepřetržitého a hrdinného boje za dosažení a uchování státní nezávislosti a vybudování socialistického řádu jako Vietnam. Náš názor na řešení vietnamského konfliktu je totožný s postojem lidu Vietnamské demokratické republiky. Spojené státy rozpoutaly agresi a musí tedy s touto agresí skoncovat. Lid socialistického Československa se aktivně připojuje k Mezinárodnímu týdnu solidarity s bojem lidu Indočíny. Za pomoc Vietnamu poděkoval na

³²⁵ Československý filmový týdeník, r. 1971, díl č. 1366, stopáž 3:53-4:49

³²⁶ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 26.11.1970, 29(234), s. 5. ISSN 0231-6218.

³²⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 26.11.1970, 29(234), s. 5. ISSN 0231-6218.

³²⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 26.11.1970, 29(234), s. 5. ISSN 0231-6218.

³²⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 28.03.1970, 29(62), s. 3. ISSN 0231-6218.

³³⁰ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1307, stopáž 4:15-5:11

*shromáždění Pražanů velvyslanec Vietnamské demokratické republiky...*³³¹ Nárůst zájmu o protestní hnutí v roce 1972 může být pouze shoda okolností a náhoda, nicméně je také možné, že je to reakce na vývoj ve válce. Již na konci roku 1971 zůstalo ve Vietnamu "pouze" 140 000 amerických vojáků a ti už se čím dál méně zapojovali do bojových akcí, s čímž rostla aktivita Vietcongu a NVA.³³² To samozřejmě mohlo propagandu, cítící možný konec války, více burcovat ve zprávách, které měli ještě více podryvat pozice a autoritu Spojených států.

Československý filmový týdeník se ale zaměřuje i na protesty jednotlivých skupin obyvatelstva. Řeč jde o protestu českých žen: *"V budově svazu československých žen v Praze protestovaly na aktivu pražské ženy proti cynickým opatřením, agresí a teroru prováděným vládou prezidenta Nixona ve Vietnamu. Předsedkyně Svazu československých žen Gusta Fučíková vyjádřila solidaritu našich žen s vietnamským lidem. Žena velvyslance Vietnamské demokratické republiky v Československu pak ve svém vystoupení ujistila všechny přítomné, že lid její vlasti si upřímně váží pomoci poskytované socialistickými zeměmi."*³³³ A pokud zůstaneme u žen a jejich protestech proti válce ve Vietnamu, nelze nezmínit reportáž o návštěvě Angely Davisové v Praze: *"...Členka Ústředního výboru komunistické strany Spojených států a bojovnice za práva barevných a všech utlačovaných občanů v Severní Americe, bojovnice za mír ve Vietnamu a v celém světě se setkala s pražskou mládeží a se zahraničními studenty opět v sále Lucerny. Účastníci manifestace přijali jednomyslně poselství mládeži Spojených států, obsahující kromě jiného výzvu ke společnému boji za mír, bezpečnost a lepší svět."*³³⁴ Interpretací tohoto setkání s mládeží Angely Davisové s mládeží v Československu se dá plynule přejít k tomu, co se tvoří významnou část komunistické propagandy. A sice snaha prezentovat i odpor domácí mládeže proti válce ve Vietnamu, a to jak protesty: *"Na pochod dlouhý 230 kilometrů z Brna do Prahy se vydalo 13 studentů Janáčkovy akademie múzických umění, techniky a dalších brněnských vysokých škol. Nesli transparenty vyjadřující protesty proti zlům válek a zejména proti válce ve Vietnamu. Cestou se k nim připojila vietnamská mládež, která se učí v našich závodech. Cílem studentského pochodu bylo velvyslanectví Spojených států v Praze. Odevzdali zde rezoluci proti válce ve Vietnamu, jakož i další protesty našich lidí, kteří jim je cestou svěřili."*³³⁵ Tak i různými vyjádřeními československé mládeže, jako například Socialistického svazu mládeže: *„Vyzýváme vládu USA, aby skoncovala*

³³¹ Československý filmový týdeník, r. 1972, díl č. 1433, stopáž 0:31-1:32

³³² Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 159

³³³ Československý filmový týdeník, r. 1972, díl č. 1411, stopáž 0:31-1:16

³³⁴ Československý filmový týdeník, r. 1972, díl č. 1430, stopáž 2:26-3:46

³³⁵ Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1197, stopáž 2:32-3:41

s porušováním svrchovanosti a bezpečnosti VDR...Československá mládež bude i nadále všemi svými prostředky podporovat vietnamský lid při uskutečňování závěti presidenta Ho Či Mina. ³³⁶

Do protiválečného hnutí se bezpochyby dá zařadit i světový tisk, postavení světových komunistických stran, levicového Švédska. Vše je zejména v Rudém právu hojně citováno. A to skutečně z celého světa, pokud se samozřejmě dopouští kritiky Spojených států, což u komunistických stran není neobvyklé a u tisku jde o výběr. Ať již sovětský, což se sluší rozebrat ve specializované kapitole, ale i dokonce britský liberální The Guardian: „...*Prezident Johnson rozšiřuje válku. Spojené státy nemohou očekávat dobrý ohlas tisku zbytku světa.*“ ³³⁷

V 70. letech pak už komunistická média naplno využívají rostoucí nespokojenosti s americkou vládou v samotných Spojených státech: „Demonstrace potvrdily, jak velkou opozici má americká vláda ve svém lidu. Rennie Davis říká: „*To by teprve začátek. Přijdeme zpět. Než nás zastaví, budou muset dát do vězení každého mladého Američana.*“ ³³⁸ Důvody proč právě Mladý svět podobným způsobem referuje zejména o protiválečných protestech samozřejmě vychází již ze samotného názvu a zaměření média, které se snaží zaměřit mimo jiné i na prezentaci moderního stylu života pro mládež. I periodikum Mladý svět se tedy stává poměrně silnou zbraní komunistické propagandy, jelikož skrze časopis mířící zejména na mladou generaci čtenářů, může komunistická propaganda ovlivňovat své občany již od raného mládí.

³³⁶ *Mladý svět: týdeník.* Praha: Mladá fronta, 25.04.1972, 14(17), s. 3. ISSN 0323-2042.

³³⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 7.8.1964, 44-45(218), s. [4]. ISSN 0032-6569.

³³⁸ *Mladý svět: týdeník.* Praha: Mladá fronta, 06.07.1971, 13(27), s. 9. ISSN 0323-2042.

7. Mění se rétorika během Pražského jara?

Při zkoumání roku 1968 jsem se také snažil zaměřit na to, zda se alespoň do určité míry v období Pražského jara mění rétorika československých médií, co se války ve Vietnamu týče. Důvodem jsou i postoje obou vietnamských republik k invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Na rozdíl od prezidenta Jižního Vietnamu Nguyen Van Thieu, který vyjádřil "hluboké politování nad brutálním potlačením vzkvétajících aspirací českého a slovenského lidu na svobodu, nezávislost a lidskou důstojnost"³³⁹, zde zástupci VDR zaujali proinvazní stanovisko.³⁴⁰ V určitých tématech by asi jistá změna rétoriky byla možná, ale co se války ve Vietnamu týče, nedá se to příliš očekávat. Z reportáží o USA a Vietnamu sice nesálá až tolik ostré rétoriky jako jindy, občas mohou působit jako pouhé podávání faktů z místa a již zmíněné reportáže o smrti R. F. Kennedyho mu vyjadřují až náklonost, ale i tak se nedá říci, že by se zařadilo na objektivní notu. Socialistické Československo totiž od samého počátku války patřilo k velkým podporovatelům Severního Vietnamu a nejinak tomu bylo i za vlády Alexandra Dubčeka. Nehledě na to, že jak již bylo zmíněno, určité sympatie k rodu Kennedyů režim ukazoval zejména díky jejich postojům k rasismu, vietnamské válce a pravděpodobně i jejich příslušnosti k demokratické straně. Takže i přesto, že nelze očekávat větší objektivitu a pluralitu názorů v tisku, je třeba dodat, že v letech 1968 a 69 například v československém filmovém týdeníku skutečně ubývá nejostřejší rétoriky vůči Spojeným státům, ale těžko říci, zda to není jen náhoda v několika málo dílech. Rétorika je ale naopak poměrně ostrá v dílech, které jsou věnovány srpnovým dnům během okupace 1968. Ale nikoli proti USA, nýbrž proti Sovětům a ostatním zemím Varšavské smlouvy. Nešetří se tu výrazy o tzv. "spřátelených zemích"³⁴¹, mluví se o tom, že "Sověti a jejich spojenci se neštítí ničeho"³⁴², nebo se tu objevuje ironická poznámka k J. V. Stalinovi, že by "měl dnes jistě velkou radost".³⁴³ V této kapitole analyzuji primárně periodika jako Mladý svět a Reportér, který, jak již zaznělo v úvodu práce, v roce 1968 vedl pozdější chartista Stanislav Budín³⁴⁴, a také Československý filmový týdeník, jelikož na něm je zachycen kontrast výraziva v dílech napříč válkou a dá se i

³³⁹ Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4, s. 131

³⁴⁰ Slavomír Michálek – *Rok 1968 a Československo. Postoj USA, Západu a OSN*, historický ústav SAV, 2008, ISBN: 978-80-969782-4-3 s. 80

³⁴¹ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1215, stopáž 1:19-1:30

³⁴² Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1215, stopáž 3:18-3:28

³⁴³ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1215, stopáž 10:06-10:17

³⁴⁴ Český rozhlas, 9.8.2021 - <https://plus.rozhlas.cz/jeden-z-muzu-roku-1968-kdo-byl-sefredaktor-casopisu-reporter-stanislav-budin-8552032>

vzhledem k jejich menšímu objevu poměrně dobře zanalyzovat, zda se zrovna v roce 1968 rétorika mění. Absence Rudého práva a podobných tisků vychází z toho, že u nich nelze očekávat výraznější změnu rétoriky v podstatě nikdy v žádném období, jelikož jde o hlavní stranické noviny. Pro tuto kapitolu jsem zvolil způsob rozdělení po jednotlivých médiích. Jde tak mnohem snáze rozeznat, které z nich rétoriku mění a které nikoli. Je určitě důležité také zmínit, že samotné zmírnění rétoriky nemusí nutně znamenat přechod na objektivnější notu, ale právě naopak může mít paradoxně silnější dopad na obyvatelstvo než mnohdy patetická a agresivní rétorika, nicméně analýza tohoto typu by byla spíše pro práci, která by řešila mimo jiné i dopad propagandy na obyvatelstvo, což jak je zmíněno v úvodu, tato práce za cíl nemá.

Co čtenáře na stránkách zmíněných periodik jako například Reportér, upoutá je to, jako by v určitých místech byla zpochybňována samotná taktika partyzánů: „Mnoha lidem se jistě nepodařilo pochopit smysl partyzánské ofenzivy. *S výjimkou Hue se Frontě nikde nepodařilo převzít administrativu do svých rukou.*“³⁴⁵ Například takové americké základny jsou poměrně oceněny svou rozlohou a tím, „*poskytují relativní bezpečí.... a Osvobozené vojsko tu vlastně spíše jen znepokojuje, jistě především proto, že nemůže soustředit armádu tak početnou, aby mohla podniknout generální útok. Khe-Sanh může posloužit jako příklad.*“³⁴⁶ Vyřčená slova jsou v kontextu bojů o Khe-Sanh poměrně zajímavá, jelikož Američané byli na základně na čas odříznuti a schylovalo se ke „druhému Dien Bien Phu“, a že toho tisk nechce náležitě využít na všech frontách je minimálně pozoruhodné. Dokonce i americká politika měla určitý punc větší serióznosti. Lyndon B. Johnson není jen vysmívaný kritizován po tom co se odmítne v roce 1968 ucházet o znovuzvolení prezidentem Spojených států, ale i objektivně chválen za kroky v první fázi prezidenství: „*První doba jeho vlády byla přesto úspěšná. Prosadil zákony, které by stěží prošly – alespoň v takové šíři – Kongresem za vlády jeho předchůdce jako zákon o občanských právech a jiné.*“³⁴⁷ Zároveň je přímo řečeno, že „*LBJ jistě nepřevzal lehké dědictví a bylo by nečestné nepřiznat, že jiní presidenti mohli vládnout v podmínkách méně svízelných.*“³⁴⁸ Nicméně se kritiky na jeho osobu ani Reportér zcela nevzdává a zejména běduje

³⁴⁵ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 14.03.1968, 3(11), s. 18. ISSN 0486-4433.

³⁴⁶ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 14.03.1968, 3(11), s. 17. ISSN 0486-4433.

³⁴⁷ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 11.04.1968, 3(15), s. 4. ISSN 0486-4433.

³⁴⁸ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 11.04.1968, 3(15), s. 4. ISSN 0486-4433.

nad jeho povahou a neodhadnutím situace s posíláním vojáků do Vietnamu.³⁴⁹ Zároveň je ale pochválen, že „*při pádu vlastní politiky našel smysl pro čest. Nebývá to příliš častým zvykem lidí u moci.*“³⁵⁰ Tato rétorika vůči Johnsonovi může být dána tím, že na samém počátku roku 1968 časopis Reportér vůbec nevěřil, že by mohl Johnson nekandidovat.³⁵¹ Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, časopis Reportér se liší od běžných periodik jako například Obrana lidu, která v těchto dnech naopak jakoby stále i po těchto událostech, nevěřila Johnsonovi ústup z boje o křeslo v Bílém domě (viz. příloha 10). Čím jde ale časopis Reportér jinou cestou, než například Rudé právo je rozhovor se západními osobnostmi. Interview, jak sám časopis píše, s britským historikem, profesorem Toynbeem o válce ve Vietnamu je logicky plný protiválečných názorů³⁵², ale vyloženě ostrá rétorika v něm nefiguruje a jde o rozhovor se západní osobností, jehož názory chce znát periodikum z komunistického Československa, což je příjemnějším zajímavé.

Na druhou stranu, ale se nesmí propadnout iluzi, že by některá média byla vyloženě objektivní a nestranná Severnímu Vietnamu. Jako důkaz budiž rozsáhlý rozhovor s ministrem zdravotnictví Vietnamské demokratické republiky, profesorem Tchanem, který poskytl francouzskému Le Monde. Jeho obsah, ač není plný agresivní rétoriky, jeho tón o ztrátách a boji Severního Vietnamu zcela jistě má ukázat to, s tím se musí Vietnamci v konfrontaci s USA vypořádat.³⁵³ Heroizace Severního Vietnamu, kritika Američanů, zpochybňování bojeschopnosti jihovietnamských jednotek, či další popularizace protiválečného hnutí tedy nepřestává. Samozřejmě si uvědomují, že odpor proti válce ve Vietnamu neprosazovali jen komunisté a komunistická média, tím méně v roce 1968, mimo jiné po ofenzivě Tet, nicméně je to věc, ze které komunisté těžili a rádi ji ukazovali. Pokud by od toho určité periodikum upustilo, mohlo by to leccos znamenat. Co se týče jihovietnamských vojáků, časopis Reportér je dokonce nazývá termínem „*prostomyslní vojáčky s loupeživými sklony, kteří se vyhýbají krvavým střetnutím, pokud je k nim důstojníci nedonutí*“.³⁵⁴ A jejich chování je přímo oddělováno od

³⁴⁹ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 11.04.1968, 3(15), s. 4. ISSN 0486-4433.

³⁵⁰ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 11.04.1968, 3(15), s. 4. ISSN 0486-4433.

³⁵¹ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 25.01.1968, 3(4), s. 17. ISSN 0486-4433.

³⁵² Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 22.02.1968, 3(8), s. 19. ISSN 0486-4433.

³⁵³ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 04.01.1968, 3(1), s. I. ISSN 0486-4433.

³⁵⁴ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 14.03.1968, 3(11), s. 18. ISSN 0486-4433.

partyzánů z Vietcongu: „A lidé zjistili, že jsou to lidé mladí, zdvořilí a poctivý-což už je dnes ve městech dost vzácnou věcí....Chování Vietcongů se totiž zřetelně odlišuje od chování vládního vojska, které bombarduje hlava nehlava, i od chování přepadových oddílů, jež bezohledně plení.“³⁵⁵ O vládě v Saigonu se stále hovoří jako o režimu, což opět není výstřednost pouze východního bloku, nicméně je třeba si uvést fakta. Kritizuje se cenzura v Jižním Vietnamu, metody potlačování odporu³⁵⁶ a podobně. Dokonce i po ofenzivě Tet jsou na adresu Spojených států vytvářeny vtipy, typu, že „Chytat se zavázanými očima černou kočku v temné místnosti je těžké, i když možné. Činit totéž v místnosti, kde kočka není, je směšné. Spojné státy však v poslední době zvolily tu nejtragikomičtější možnost: Hledají se zavázanýma očima černou kočku v místnosti, kde zmíněná kočka není – a hlasitě volají, že už ji drží. Ta tmavá místnost – to je Vietnam. Ta kočka je vojenské vítězství Spojených států ve vietnamské válce.“³⁵⁷ Zaznívá tu opět až skoro floskule, co se ofenzivy Tet týče: „...a jihovietnamští vlastenci už týden dokazují nejnázornějším způsobem, že pro Američany opravdu není ve Vietnamu bezpečné místo.“³⁵⁸ I přesto, že Reportér píše o prezidentu Johnsonovi i v poměrně pozitivním duchu, zároveň se ale věnuje i republikánské straně a vznáší k ní i poměrně zajímavé myšlenky. Pravděpodobně kvůli tomu, že válka, za vlády demokratů, Američanům přerůstá stále více přes hlavu: „Republikánská strana by mohla mít v letošním volbách velké naděje, kdyby opakovala to, co učinil Eisenhower ve volbách 1952: Kdyby vystoupila jako strana míru a obvinila demokraty, že jsou stranou války (S demagogickými narážkami na to, že kdykoli v 20. století byla Amerika ve válce, zavinil to demokratický president – Wilson v r. 1917. Roosevelt v roce 1941 a Truman v roce 1950).“³⁵⁹ Neznamená to, ale nějaký příklon k pravicovější republikánské straně, jelikož například, oproti Rudému právu, což je zajímavé, bývalého presidenta Eisenhowera za to, že i přesto, že zahájil mírová jednání o korejské válce, se vyjadřuje s proválečnými argumenty ohledně války ve Vietnamu³⁶⁰. Nepřekvapí, že i během roku 1968 pokračuje obdobná rétorika ohledně Roberta F. Kennedyho, o kterém se píše, že „se jasně vyslovuje proti válce ve Vietnamu, má neposkrvrněnou pověst bojovníka za občanská

³⁵⁵ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 14.03.1968, 3(11), s. 18. ISSN 0486-4433.

³⁵⁶ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 14.03.1968, 3(11), s. 17. ISSN 0486-4433.

³⁵⁷ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 15.02.1968, 3(7), s. 19. ISSN 0486-4433.

³⁵⁸ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 15.02.1968, 3(7), s. 19. ISSN 0486-4433.

³⁵⁹ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 25.01.1968, 3(4), s. 17. ISSN 0486-4433.

³⁶⁰ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 25.01.1968, 3(4), s. 17. ISSN 0486-4433.

práva černochoů a vyslovuje se pro radikální opatření a reformy, které mají řešit problém černošských ghett.“³⁶¹

Opět je třeba připomenout, že bývá složité oddělit náhodnou „změnu“ rétoriky a něco, co lze považovat za změnu rétoriky v kontextu pražského jara. Jedna z těchto věcí, je že časopis Reportér v jednom případě nemluví o vydržování Jižního Vietnamu Spojenými státy jako vojenské vydržování režimu v Jižním Vietnamu, ale mluví o tom jako o věnování značných prostředků na jeho hospodářský vzestup³⁶². Komunistická média totiž spíše píší o podpoře Spojených států výhradě jako o vydržování saigonského režimu, zejména vojenském, a to je podle nich jediné co Američané mohou a musí dělat, aby tamní režim udržely a Jižní Vietnam, respektive spíše Saigon, si zavázaly.

I Mladý svět v onom roce 1968 rétoriku lehce mírní. Nicméně opět to neznamená absolutní okleštění americké kritiky. Například, ač během rozhovoru s básníkem Miroslavem Holubem dojde i na uznání americké svobody tisku, je zároveň zpochybněn její význam³⁶³ a také systém demokratických voleb, což jsem již zmínil v kapitole o politickém prostředí v Americe: „Teoreticky můžete volit koho chcete, prakticky pak toho, koho Vám vyberou straničtí bosové, kdo před Vás vyleze z onoho demokratického stroje.“³⁶⁴ Stále je také popularizován i Rudi Dutschke, jehož Mladý svět silně popularizuje slovy, že „Jeho popularita je dnes už větší než popularita mnoha západoněmeckých politiků.“³⁶⁵ Stejně je otisknut i jeho „program akcí na pomoc vietnamskému lidu“ jenž zahrnuje body jako „pokračovat v demonstracích proti americké agresí ve Vietnamu, zorganizovat kampaň s cílem přimět americké vojáky, aby dezertovali z ozbrojených sil USA ve Vietnamu. K tomu využít podzemní aktivity – až po falšování amerických pasů, či organizovat sabotáže proti válečným dodávkám a útočit na továrny, které vyrábí nebezpečný válečný materiál.“³⁶⁶ Veřejná proklamace těchto radikálních cílů stále, i v roce 1968, zapadá do běžné rétoriky komunistických médií během války ve Vietnamu. Zároveň například příspěvek o americkém vojenském středisku Paris Island se píše jako o „Universitě násilí“, kde američtí vojáci zažívají nejhorší možné podmínky, o USA je ironicky mluveno jako o zemi, která „tak tolik usiluje o mír ve Vietnamu“ a válka ve Vietnamu

³⁶¹ Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 25.01.1968, 3(4), s. 17. ISSN 0486-4433.

³⁶² Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 08.02.1968, 3(6), s. 3. ISSN 0486-4433.

³⁶³ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 29.03.1968, 10(13), s. 3. ISSN 0323-2042.

³⁶⁴ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 29.03.1968, 10(13), s. 3. ISSN 0323-2042.

³⁶⁵ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 26.07.1968, 10(30), s. 12. ISSN 0323-2042.

³⁶⁶ Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 26.07.1968, 10(30), s. 12. ISSN 0323-2042.

je dávána na stejnou úroveň s Osvětímí a Biafrou.³⁶⁷ Zároveň zde ale vidíme i poměrně zajímavé detaily jako zmínku omluvy Spojených států Sovětskému svazu za porušení vzdušného prostoru letadlem DC-8, které mělo na palubě vojáky pro Vietnam.³⁶⁸

Pokud bychom zabrousili i do Československého filmového týdeníku, jakožto zdroje velice dobře porovnatelného napříč roky, tak jeden z příspěvků z roku 1968 o válce ve Vietnamu je rozdělen na dvě části. První přibližuje samotné boje, druhá část se věnuje jednáním v Paříži. Co se týče příspěvku o bojích v Jižním Vietnamu, zaznívá toto: *“V deltě Mekongu, v Jižním Vietnamu, nasadili Američané do bojů proti Národní frontě osvobození létající jeřáby. Přenášejí téměř 4 tuny těžké podstavce s houfnicemi a střelivem...Tato nejnovější technika...však žádný zvrat zatím nepřinesla. V blízkosti Saigonu a v povodí Mekongu těžké boje pokračují.”*³⁶⁹ Jak vidíme, skutečně oné nejostřejší kritiky proti USA zrovna v tomto příspěvku ubylo a skoro by se přímo z těchto vět mohlo někomu zdát, že se nemusí nutně jednat o zpravodajství komunistických propagandistických médií. Samozřejmě stále zůstává užíván celý název Národní fronta osvobození a označení Vietcong se nevyskytuje, nicméně se již nesetkáváme v každém příspěvku se slovy “zločin”, či “agrese”. Samozřejmě ale například články v Rudém právu jich nejsou zcela prosty, i přesto, že severovietnamská porážka u Hue je, i když zaobaleně, de facto přiznána³⁷⁰. Tato skutečnost je znát už jen z nadpisu reportáže, který je otázkou Zda skončil boj o Hue. V případě nesporného vítězství Severního Vietnamu by pravděpodobně nadpis vypadal jinak. Nebo je zajímavé zmínit v souvislosti s rokem 1968 i odvolání Williama C. Westmorelanda z postu vrchního velitele amerických sil ve Vietnamu. Ani náznak výsměchu, náznak polemiky s Johnsonem, že se jedná o normální záležitost, že se po čtyřech letech velitel vymění.³⁷¹ Nicméně jedná se spíše kusé individuální případy, jelikož jak již bylo předestřeno, Rudé právo, jakožto stranické noviny, svou rétoriku příliš nemění ani v roce 1968.

Nečekaně se této kapitoly týkají i reportáže o Ofenzivě Tet. Té jsou v československém filmovém týdeníku věnovány dva příspěvky ve dvou dílech týdeníku po sobě a není bez překvapení, že se zde nevyskytuje příliš ostré kritiky a ani to, že boje probíhají na půdě amerického velvyslanectví v Saigonu, není tak propagandisticky využito, jak bychom mohli

³⁶⁷ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 16.08.1968, 10(33), s. 7. ISSN 0323-2042.

³⁶⁸ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 12.07.1968, 10(28), s. 2. ISSN 0323-2042.

³⁶⁹ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1239, stopáž 2:35-3:35

³⁷⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 25.2.1968, 48-49(55), s. 11. ISSN 0032-6569.

³⁷¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 24.3.1968, 48-49(83), s. [1]. ISSN 0032-6569.

čekat: *“Vyše polmilióna amerických vojakov v Južnom Vietnamu bráni sa v posledných dňoch mohutnej ofenzíve Národného frontu osvobodenia. Juhovietnamský vlastenci napadli 43 správnych stredísk, okolo 30 letísk a ťažké boje vedú priamo v Saigone, Hue, v prostore Khe Sahn a v ďalších strategických oblastiach. Už niekoľko rokov bombardujú Američania územie Vietnamskej demokratickej republiky. Toto teroristické barbarstvo však nezostáva bez odplaty. Američania stratili nad Severným Vietnamom už vyše 2 700 lietadel.”*³⁷² *“...Tady vidíte, jak Američané musejí dobývat své vlastní velvyslanectví v Saigonu. Vietnamská válka dostává v poslední době denně novou překvapivou tvář. Zvraty v ní jsou taky podivné, že často nad zprávami zapomínáme na to nejstrašnější, na stovky zničených životů a lidských tragédií. Vietnam není jen zvláštní šachová partie. Je to zločin nás všech, kteří žijeme v tomto desetiletí na této planetě. Juhovietnamský partyzáni pronikli z džunglí do dvou největších miest, Saigonu a Hue a z části jich obsadili. Jednotky Američanů v Khe Sanhu byly překvapeny drtivým útokem partyzánů vyzbrojených dokonce raketami. V bitce o Saigon padol jeden z najlepších veliteľov Vietcongu, severovietnamský generál Tran Quy. Počet vojaků na obou stranách stále stoupá. Američanům už jich nestačí ani dnešních půl milionu. Partyzánů se objevilo jen kolem pevnosti Khe Sahn 40 tisíc. Viac vojakov, znamená viac mrtvých. V příštích dnech padne snad definitivní rozhodnutí. Doufejme, že bude mít větší úspěch velká U Thantova mise v Dillí, Moskvě, Londýnu, Paříži a Washingtonu než jednání amerických senátorů o tom, mají-li být ve Vietnamu nasazeny nukleární zbraně.”*³⁷³ I přesto, že samozřejmě slyšíme o tom, že Američanům nestačí jejich vojenské síly a ostřejšího výrazu na konto amerického bombardování Severního Vietnamu si také nelze nevšimnout, tak rozhodně v případě Ofenzivy Tet by se čekala ostřejší rétorika a také maximální možné těžení z bojů na půdě amerického velvyslanectví v hlavním městě Jižního Vietnamu. Zmínky o tom se nerovnají ani tomu, jakým způsobem se média „vysmívala“ Západu například prostřednictvím demonstrování chování Charlese De Gaulla.

Mírová jednání v Paříži: *“Celé měsíce trvalo přípravné jednání mezi delegacemi Severního Vietnamu a Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu na jedné straně a Američany a zástupci vlády Jižního Vietnamu na straně druhé. Konečně došlo k prvnímu zasedání u obvyklého kulatého stolu. Sjednotit rozdílné názory bude jistě obtížné. Ale konec války ve Vietnamu se tímto jednáním přeci jen snad přibližuje.”*³⁷⁴ Stejně tak zpráva o úmrtí prezidenta VDR Ho Či Mina neobsahuje žádné chvalozpěvy, či jen vyzdvihnutí jeho osoby: *”3. září roku*

³⁷² Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1187, stopáž 1:25-2:31

³⁷³ Československý filmový týdeník, r. 1968, díl č. 1188, stopáž 8:06-9:32

³⁷⁴ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1239, stopáž 3:36-4:12

1969 zemřel předseda Ústředního výboru vietnamské strany pracujících, prezident Vietnamské demokratické republiky Ho Či Min. Pod jeho vedením byla 2. září roku 1945 vyhlášena nezávislá Vietnamská demokratická republika. V březnu roku 1946 byl Ho Či Min na prvním zasedání Národního shromáždění zvolen prezidentem republiky. Zemřel ve věku 79 let.”³⁷⁵

Podobně „suché“ referování o osobě Ho Či Mina není úplně zvykem. Například periodikum Obrana lidu téměř vždy když o prezidentovi Severního Vietnamu hovoří, mluví o něm například jako o symbolu houževnatého a statečného boje národa za svobodu a nezávislost.³⁷⁶ vietnamského Samozřejmě si uvědomuji tehdejší stálou československou podporu Severnímu Vietnamu a v žádném případě se nesnaží naznačovat, že je zrovna Československý filmový týdeník objektivní, nicméně ono zmírnění slovníku, či menší agresivita tvůrců vůči Spojeným státům a jeho spojencům zhruba v letech 1968-69, není bez zajímavosti.

V roce 1969 týdeník přibližuje přepravu materiálu a munice do bojových linií: *“...Z bezpečí někde uprostřed bažin vyjíždí jeden z transportů, který dopravuje zbraně, granáty a municí k bojujícím partyzánským oddílům...Čím více se transport blíží k místům bojů, tím častěji na napadán americkými helikoptéry a letadly. Neznámí vietnamští hrdinové, muži i ženy, riskují denně každou hodinu své životy. V jejich rukou je i osud těch, kteří zatím bojují v první linii. A transport musí dorazit až k nim, bez ohledu na oběti. Spravedlivý boj vietnamského lidu se stává svědomím také americké veřejnosti, svědomím všech Američanů, kteří letos na podzim proti válce ve Vietnamu tak rozhodně protestovali.”*³⁷⁷ Vidíme, že i přesto, že je vyzdvihován Severní Vietnam jako někdo, kdo bojuje za správnou věc, vyložená kritika Spojených států a ostré výrazivo na ně nepadá a spíše se týdeník zaměřuje na protiválečné tendence v USA.

Nicméně na začátku roku 1970 se poprvé tvůrci týdeníku zmiňují o masakru v My Lai. Ten spáchali vojáci 23. pěší divize armády USA 16. března 1968. Zde se logicky už se vrací výrazivo tvůrců týdeníku do starých kolejí. Můžeme se jen domnívat, zda zmírnění rétoriky v posledních dvou letech byla jen náhoda, nebo zda skutečně během Pražského jara a krátce po něm opravdu dochází k jakémusi vysvětlitelnému jevu. Ještě jednou zde pro přesnou ilustraci rétoriky úryvek z týdeníku o My Lai: *“Vypalování vietnamských vesnic podezřelých z pomoci partyzánům, to není výstřelek, to je metoda boje amerických vojsk. Kapitán Medina, svým vojákům vydal rozkaz k zabíjení ve vesnici My Lai. Toto je jiná vietnamská vesnice (na záběrech, poznámka autora). Ale jako v My Lai stejná záměrně organizovaná vyhlazovací akce.*

³⁷⁵ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1269, stopáž 0:33-1:19

³⁷⁶ Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 19.05.1970, 29(97), s. 3. ISSN 0231-6218.

³⁷⁷ Československý filmový týdeník, r. 1969, díl č. 1282, stopáž 1:55-3:00

Záběry mučení a vraždění jsou tak kruté, že je nelze uveřejnit. A to nazývají Američané válkou, která má vietnamskému lidu přinést svobodu a mír.”³⁷⁸ Dokonce je tedy naznačeno, že takových věcí se Američané dopouští běžně. Nedá se exaktně říci, že by tímto končilo ono zmírnění rétoriky, ať už náhodné, či ne, nicméně, je pravdou, že od roku 1970 už opět začíná agresivnější kritika USA v Československém filmovém týdeníku vesměs opět sílit. Může to být samozřejmě i tím, že o rok dříve se ustanovila Revoluční prozatímní vláda Jižního Vietnamu a boj proti Jižnímu Vietnamu i z hlediska médií se stal ještě intenzivnějším. Naopak u časopisu reportér v roce 1968 můžeme vidět poněkud „objektivnější“ typ rétoriky, i když se zcela neuhýbá od protiválečných názorů. Co se týče časopisu Mladý svět, vidíme zde určité zmírnění rétoriky, a i přesto, že jsme viděli stále negativní projevy vůči USA, před lednem 1968 a po srpnu 1968 je rétorika tvůrců periodika více či méně na úrovni Rudého Práva a ostatních médií: „...*Bombardování hustě obydlených pobřežních oblastí VDR, vraždění civilního obyvatelstva, bezbranných žen, dětí a starců...společně se svévolným přerušением pařížských rozhovorů o míru ve Vietnamu, svědčí o snaze amerických imperialistů pokračovat v eskalaci ozbrojené agrese proti vietnamskému lidu. – Z prohlášení ÚV SSM k agresivním akcím USA ve Vietnamu*“³⁷⁹ – Mladý svět, duben 1972

³⁷⁸ Československý filmový týdeník, r. 1970, díl č. 1287, stopáž 4:24-4:59

³⁷⁹ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 25.04.1972, 14(17), s. 3. ISSN 0323-2042.

8. Exkurz do kinematografie o vietnamské válce očima komunistických médií v ČSSR

Samostatnou kapitolou při zkoumání války ve Vietnamu, která by se dala nazvat „život po životě“, je její kinematografické zpracování. Co se týče tématu této práce, budou jako zdroj sloužit dobové filmové recenze, které vznikly v socialistickém Československu. Ty mohou ukázat, jak na válku ve Vietnamu koukali jejich tvůrci v komunistickém Československu třeba i desítky let po jejím konci. Režim zahraniční kinematografii o válce ve Vietnamu československým občanům skutečně předává, což se vzhledem k poměrům dřívější doby může zdát v kontextu minulé doby zvláštní, nicméně válka ve Vietnamu byla zejména pro Američany (hlavního tvůrce filmy s touto tematikou) velkým traumatem a velké množství filmů o této válce bylo často s negativním, či minimálně ne vždy pozitivním zabarvením. A jde vlastně o to, že režim často předával tyto produkty s tím že „podívejte na ně, jak dopadli a jak to bylo hrozné. I oni sami sebe ukazují jako mnohdy nešťastné případy.“ Samozřejmě ona distribuce podobných filmů souvisí i s určitým rozvolněním poměrů v ČSSR v 80. letech³⁸⁰, odkud zhruba pochází většina filmů o válce ve Vietnamu (Apokalypsa 1979, Četa 1986, Dobré ráno, Vietname 1987, či série Rambo, která začíná roku 1982 snímkem „Rambo: První krev“). V Československu totiž v roce 1982 vzniká dokonce první nezávislý film „Pavučina“³⁸¹. Výběr filmů vhodných k distribuci prováděla výběrová komise a pokud proběhlo schválení filmu k distribuci do československých kin, tak film koupil Filmexport, což byla instituce pro zahraniční obchod a předal Ústřední půjčovně filmů.³⁸² Ta jej poté připravovala k uvedení v krajských filmových podnicích. Kina poté patřila pod národní výbory, ROH nebo tělovýchovné

³⁸⁰ Moderní dějiny – Československá kinematografie za komunistické totality – část 3. - normalizace a pád režimu (1968–90. léta 20. stol.) – Martin Muller - <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ceskoslovenska-kinematografie-za-komunisticke-totality-normalizace-a-pad-rezimu-1968-90-leta-20-stol/>, s. 13–80. léta

³⁸¹ Moderní dějiny – Československá kinematografie za komunistické totality – část 3. - normalizace a pád režimu (1968–90. léta 20. stol.) – Martin Muller - <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ceskoslovenska-kinematografie-za-komunisticke-totality-normalizace-a-pad-rezimu-1968-90-leta-20-stol/>, s. 13–80. léta

³⁸² Moderní dějiny – Československá kinematografie za komunistické totality – část 3. - normalizace a pád režimu (1968–90. léta 20. stol.) – Martin Muller - <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ceskoslovenska-kinematografie-za-komunisticke-totality-normalizace-a-pad-rezimu-1968-90-leta-20-stol/>, s. 14 – Kinematografický průmysl v 80. letech

spolky.³⁸³ V kinech v ČSSR bylo v té době zhruba 210 premiér ročně a z nesocialistických zemí jich bylo maximálně 30 %.³⁸⁴

Pokud se jedná o filmy, které naopak třeba Američany ve Vietnamu heroizuje, nebo je zobrazuje pozitivně, režim v Československu stejně nechá obyvatele s těmito filmy přijít do styku, ale využijí to jako zdvižený prst a možnost k „edukaci“ diváků z východního bloku. Jedním z takových je série Rambo, která je také vyprovázena ostrými recenzemi, z nichž jedna je poměrně rozsáhle rozepsána v Rudém právu a, nad kterou tkví nadpis a která má primárně kritizovat film Top Gun: „Nebezpečný hybrid – Pentallywood“³⁸⁵. O Rambovi zde stojí, že „se zbraní v ruce vztrhl do suverénního Vietnamu,³⁸⁶“, že „osvobozuje“ své „vězňené druhy“ a v dalších článcích je nazýván „zabijákem z války ve Vietnamu“, „masovým vrahem“³⁸⁷ a násilníkem³⁸⁸. Dáváním slov například o vězňených Američanech do uvozovek to vypadá jako by se propaganda snažila docílit až jisté delegitimizace amerických vojáků v konfliktu. Samotného Ramba a celý kinematografický průmysl propaganda v Československu zobrazuje vlastně jako něco co zejména americké mladíky negativně ovlivňuje, jelikož jsou vychováváni na plakátech s Rambem s otázkou: „Chceš být Rambo? Vstup do armády!“³⁸⁹ Řadový Američan se tak ocitl v ocelovém sevření vojensko-průmyslového komplexu, který vládne zemi a jemuž se podřizují i nejvyšší činitelé státu.³⁹⁰ Dle interpretace komunistické propagandy se jeví jakoby celý tento „Pentallywood“ ovlivňoval morálku v celých Spojených státech. Dokonce šlo Rudé právo tak daleko, že když přineslo informaci o masakru ve Velké Británii, nadpis zněl: „Vrah jednal jako Rambo.“³⁹¹ Záhy hned tvůrci Rudého práva potvrdili tezi, že

³⁸³ Moderní dějiny – Československá kinematografie za komunistické totality – část 3. - normalizace a pád režimu (1968–90. léta 20. stol.) – Martin Muller - <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ceskoslovenska-kinematografie-za-komunisticke-totality-normalizace-a-pad-rezimu-1968-90-leta-20-stol/>, s. 14 – Kinematografický průmysl v 80. letech

³⁸⁴ Moderní dějiny – Československá kinematografie za komunistické totality – část 3. - normalizace a pád režimu (1968–90. léta 20. stol.) – Martin Muller - <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ceskoslovenska-kinematografie-za-komunisticke-totality-normalizace-a-pad-rezimu-1968-90-leta-20-stol/>, s. 14 – Kinematografický průmysl v 80. letech

³⁸⁵ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 20.12.1986, 66-67(300), s. 5. ISSN 0032-6569.

³⁸⁶ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 20.12.1986, 66-67(300), s. 5. ISSN 0032-6569.

³⁸⁷ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 20.12.1985, 65(300), s. 6. ISSN 0032-6569.

³⁸⁸ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 05.01.1987, 67-68(3), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁸⁹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 05.01.1987, 67-68(3), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁹⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 05.01.1987, 67-68(3), s. 3. ISSN 0032-6569.

³⁹¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 22.08.1987, 67-68(196), s. 7. ISSN 0032-6569.

berou Ramba jako de facto společenské riziko, když citovali britský Daily Telegraph: „*Předstírat, že Rambo, tento idol násilí, nemá žádný vliv na chování lidí, je intelektuální zbabělost.*“³⁹² Zároveň je o něm řečeno, že je „*také směšný, ale těžko se u něj někdo pobaví.*“³⁹³ Ona citace je z článku o kreslených filmech, což jen pokračuje v předestřené linii. Dle interpretace vietnamského kritika Pham Ngoc Truonga filmy jako Rambo „*znevažují národněosvobozenecý boj a neslouží k pokroku a míru.*“³⁹⁴

Tématu kinematografie se hojně věnuje i časopis Mladý svět a filmy jako Rambo nejsou výjimkou. Ne snad, že by vznikaly recenze jako takové, spíše se jedná například o zápis z cesty do Západního Německa a zážitky z tamních kin. Ten bere filmovou sérii Rambo jako něco, co dehonestu je vlastně celý socialistický blok, jelikož se prý „*snaží v divákovi vzbudit dojem, že lidé, žijící v socialistických zemích jsou nelítostná monstra, která touží po jediném – ničit bezbranné americké občany.*“³⁹⁵

Články o filmech o válce ve Vietnamu pracují i s tím, že bývalí vojáci z Vietnamu jsou údajně špatní lidé i po návratu z války³⁹⁶ a jedná se tedy o skupinu lidí, kteří již nespádají do té „nevinné“, či „obyčejné“ sorty obyvatel o které je psáno v předchozích kapitolách, že je oddělována od „vykořisťovatelské třídy se sídlem ve Wall Streetu“. To je vidět i na tom, že komunistická média defacto kritizují zejména občany USA, že hojně navštěvují filmy jako Rambo, který „*rozsévá smrt*“³⁹⁷, nebo Rocky „*jehož celá zápleтка spočívá v tom, že americký boxer do krve zmlátí svého sovětského soupeře.*“³⁹⁸ Toto je označováno jako „oživování amerického šovinismu“ a Američané jsou kritizováni, že „*i tak primitivní a hrubé vyvolávání nenávisti a povzbuzování k použití síly nese stále ještě ve Spojených státech své ovoce...*“³⁹⁹ Komunistická média ho vnímají jako krvelačného násilníka skrze kterého si Američané léčí

³⁹² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 22.08.1987, 67-68(196), s. 7. ISSN 0032-6569.

³⁹³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.08.1989, 69-70(201), s. 6. ISSN 0032-6569.

³⁹⁴ *Zpravodaj československého filmu.* Praha: Československý filmový ústav, 1986, 12(27–28), s. 19. ISSN 0862-4712.

³⁹⁵ *Mladý svět: týdeník.* Praha: Mladá fronta, 09.06.1986, 28(25), s. 13. ISSN 0323-2042.

³⁹⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.06.1986, 66-67(148), s. 6. ISSN 0032-6569.

³⁹⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 17.04.1986, 66-67(90), s. 6. ISSN 0032-6569.

³⁹⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 17.04.1986, 66-67(90), s. 6. ISSN 0032-6569.

³⁹⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 17.04.1986, 66-67(90), s. 6. ISSN 0032-6569.

„mindrák“ z prohrané války a snahu o vytvoření jakéhosi vlastního alternativního světa ohledně války ve Vietnamu.⁴⁰⁰

Samotná doba, kdy Rambo vznikl, byla dle komunistického tisku doba velké poptávky po superhrdinech⁴⁰¹ a na tom se údajně Rambo měl svést⁴⁰². Je možné, že s odstupujícím časem od války a s tím, že Ronald Reagan vlil Američanům opět vyšší sebevědomí, už Američané cítili, že je třeba na válku ve Vietnamu koukat i jinak než jen skrze negativní filmy. Komunisté to interpretují ale jako „*přelakování minulosti a obnovu důvěry v politiku silných svalů.*“⁴⁰³ Ramba zde srovnávají s vrahy z My Lai, dokonce je považují za prototypy filmového zabijáka⁴⁰⁴. Ona recenze na Ramba, zda-li se to tak dá nazvat je spojená s rozhovorem se slečnou Pham-tri-Trinh, která masakr v My Lai přežila. Vše je ukončeno konstatováním, že „*Přetěžko se plačící Trinh vyprávělo. Plakáty v řadě zemí dál lákají do kina podívat se jaký je Rambo „pašák“, jakým hrdinou vlastně je tento zabiják z Války ve Vietnamu. Zeptal jsem se Trinh, co by řekla tvůrcům takových filmů. „To nebyli lidé...“ Odpověděla dívka, která viděla na vlastní oči, jak to doopravdy bylo.*“⁴⁰⁵ Vidíme, že se tedy komunistická média snaží reputaci filmu shodit srovnáním se válečnými zločinci z My Lai.

Největší stopu, co se filmů z prostředí války ve Vietnamu týče, zanechali ale otec a syn Sheenové. Otec Martin je hlavní postavou filmu Apokalypsa z roku 1979 a Charlie se proslavil jako Chris Taylor ve filmu Četa z roku 1986. Zpravodaj ÚPF cituje po kinematografické stránce pochvalnou recenzi: „*Četa je silná autentickým prožitkem, Apokalypsa svou působivostí*“⁴⁰⁶ a v porovnání s nimi je další z filmů Olověná vesta (1987 - anglicky Full Metal Jacket) označován jako „chudý příbuzný“. Mladý svět také Četu cení jako film, který stojí za

⁴⁰⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 30.05.1986, 66-67(125), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴⁰¹ Zcela jistě byli tehdy zejména v USA populární komiksy se superhrdiny, nicméně z filmů uspěl pouze Superman a kinematografický průmysl by tedy neměl diváky ani čím pořádně navnadit do této touhy po superhrdinech. - Písemné sdělení od Algernon (Hroty)/Hroty Algernona z 18.2.2024, za které tímto děkuji

⁴⁰² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.06.1986, 66-67(148), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴⁰³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.06.1986, 66-67(148), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴⁰⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.06.1986, 66-67(148), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴⁰⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 26.06.1986, 66-67(148), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴⁰⁶ *Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce.* Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1988, 1988(3), s. 32. ISSN 2570-9097.

to vidět⁴⁰⁷ a dokonce už v roce 1988 ji vidí jako „slavnou“⁴⁰⁸, ale naopak ji radí po bok Olovené vesty, co se kvality týče.⁴⁰⁹

Četa je jeden z filmů, kterému se komunistický tisk věnuje poměrně dost. A není divu. Četa se umístila v návštěvnosti kin v Československu v roce 1988 na 11. místě s více než třičtvrtě milionem diváků (Ze zahraničních byla 7.) a nechala za sebou filmy jako Bezva Finta, či Vesničko má středisková. Dokonce o ní Zpravodaj ÚPF⁴¹⁰ píše v kontextu nepříznivé návštěvnosti kin takto: „*Situaci tedy zachraňuje Četa, jež dosáhla slušné měsíční sumy a zejména průměrné návštěvnosti na představení (234⁴¹¹). Výsledky od třetího místa jsou již slabé.*“⁴¹² Zpravodaj československého filmu jí věnoval jen krátký sloupek, jak bylo koneckonců zvykem a konceptem tohoto periodika. Jedná o pouhé shrnutí toho, co je ve filmu možno vidět po kinematografické stránce, samozřejmě ale s propagandistickým zabarvením. Film je vnímán jako protiválečný a je mu ponecháno uznání filmových cen, a dokonce přichází pochvala přímo od tvůrců periodika o nezkrasleném obraze Američanů⁴¹³. Rozsáhlý text věnovalo filmu Rudé Právo. Zdeněk Porybný ve svém článku, který pojmenoval „Zamyšlení nad Četou“, nejdříve mluví o tom, jak velkou kritiku někteří Američané, ale Vietnamci v USA proti filmu vyslovují. Sám jejich kritiku shazuje s tím, že než kritizovat věci jako, že je nevhodné vojáky zobrazovat jako vrahy a narkomany, je na místě kritizovat to, že Oliver Stone ve filmu nedělá rozdíl mezi americkými vojáky a vietnamskými bojovníky⁴¹⁴. Vadí mu, že zde není rozdíl mezi „*imperialistickou agresí*“ a „*spravedlivým bojem za svobodu*“⁴¹⁵, či to, že vojáci Severního Vietnamu, či Vietcongu nemá ve filmu prostor a jsou jen „*plakátovými tvářemi*“.⁴¹⁶ Kritizuje i to, že se vše odehrává jen v četi a o „*špinavém pozadí války ve Vietnamu se divák nedozví nic.*“⁴¹⁷ Jinak ale vidí i pozitivní stránky Čety, zejména protože ji

⁴⁰⁷ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 24.05.1988, 30(23), s. 22. ISSN 0323-2042.

⁴⁰⁸ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 30.8.1988, 30(37), s. 22. ISSN 0323-2042.

⁴⁰⁹ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 24.05.1988, 30(23), s. 22. ISSN 0323-2042.

⁴¹⁰ Zpravodaj ÚPF – Informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce - <https://www.digitalniknihovna.cz/nfa/periodical/uuid:946dbfda-55da-4eee-a932-ca08913bb785>

⁴¹¹ Myšleno tisíc diváků (pozn. autora)

⁴¹² *Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce*. Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1989, 1989(1-2), s. 5. ISSN 2570-9097.

⁴¹³ *Zpravodaj československého filmu*. Praha: Československý filmový ústav, 1988, 14(18), s. 17. ISSN 0862-4712.

⁴¹⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 03.04.1987, 67-68(78), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴¹⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 03.04.1987, 67-68(78), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴¹⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 03.04.1987, 67-68(78), s. 6. ISSN 0032-6569.

⁴¹⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 03.04.1987, 67-68(78), s. 6. ISSN 0032-6569.

vidí jako film, který jako jeden z mála staví americké vojáky ve Vietnamu do negativního světla. Tím se film bez přehánění stává pro komunistickou propagandu poměrně vděčným a není divu, že je mu dán prostor.

O poznání jiná recenze vzešla z pera Zdenka Pavelky. Ten o Stoneově Četě píše jen a jen pozitivně. Pouze mu na začátku vytkne přílišnou drsnost, o čemž psal i Zpravodaj ÚPF, který dokonce zmiňoval, že diváci „jsou šokováni a po představení zamýšleně odcházejí.“⁴¹⁸ Pavelka zdůrazňuje, že příběh Chrise Taylora (Charlie Sheen) je vlastně příběhem režiséra Olivera Stonea a v jedné z recenzí je vyzdvíženo, že onen „nováček-dobrovolník...obstojí tam, kde jiní ztrácejí svou lidskou tvář.“⁴¹⁹ Vyzdvihuje a oceňuje i protiválečný tón filmu. Co je až překvapivé, je, jak je zde ceněn Stone zároveň i za to, že „obhajuje Ameriku obyčejných lidí... i myšlenky o svobodě a demokracii, které před dvěma sty lety pomáhaly Severoamerické unii na svět“⁴²⁰ a oceňuje i jeho charakterové vlastnosti, tím, že zmiňuje i to, jak se „snažil dát najevo své vlastenectví, cit kladný a krásný.“⁴²¹ Oliver Stone je obecně i v tehdejší československém prostředí považován za povoláného člověka ohledně podobných témat. I v krátkém příspěvku o filmu Wall Street je psáno, že „je zasvěceným průvodcem v tomto velechrámu kapitálu.“⁴²² I přesto, že jsme v roce 1988 a můžeme si tedy říci, že podobná rétorika již v takovéto pokročilé fázi režimu není až tak překvapivá, nicméně viděli jsme, jak byla o Četě napsána recenze od Zdeňka Porybného. Ten si v určitých fázích, naopak servítky nebere. Četa ale je veskrz pro komunisty přijata pozitivně za její protiválečný tón a ukázání negativního chování části amerických vojáků.

Co se týče Apokalypsy (1979) není příliš mnoho dohledatelných zmínek o recenzích na zmíněný film. Je to pravděpodobně i z toho důvodu, že ačkoli se k tomu na konci 80. let schylovalo, film za minulého režimu v Československu do kin vůbec nešel⁴²³. Proč tomu tak

⁴¹⁸ Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce. Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1988, 1988(12), s. 29. ISSN 2570-9097.

⁴¹⁹ Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce. Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1988, 1988(3), s. 9. ISSN 2570-9097.

⁴²⁰ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 04.08.1988, 68-69(182), s. 5. ISSN 0032-6569.

⁴²¹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 04.08.1988, 68-69(182), s. 5. ISSN 0032-6569.

⁴²² Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce. Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1988, 1988(3), s. 30. ISSN 2570-9097.

⁴²³ Diplomová práce: Luděk Havel – Hollywood a normalizace – Distribuce amerických filmů v Československu 1970–1989, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Ústav filmu a audiovizuální kultury, Brno 2008, s. 54-55

bylo je těžké reflektovat, nicméně skutečnost, že se o uvedení snímku uvažovalo na konci 80. let může naznačovat již jisté uvolnění poměrů od konce 70. let, kdy byla Apokalypsa uvedena ve Spojených státech. Zároveň ani tematicky není pro komunistickou propagandu tak „vděčná“ jako například Četa, pro níž je charakteristická nejednota Američanů a pokřivené charaktery některých vojáků. Podle pár řádků studenta filmové a televizní fakulty AMU byl film Apokalypsa rozhodně něco, co by dle kontextu jeho příspěvku v Rudém právu, zahrnul do těch nejdrsnějších zážitků, co měl možnost jako student shlédnout.⁴²⁴ Je zajímavé, že můžeme vysledovat určitý rozdílný druh chování k zahraničním hercům, a to sice podle rolí, které ztvárňují. Minimálně to tak působí. Například na rozdíl od Martin Sheena, jeho syna Charlieho, či Sylvestra Stalloneho, má Marlon Brando, který ve filmu Apokalypsa ztvárnil zběha, který s vietnamskými domorodci bojuje proti Američanům i proti Vietnamcům, má v periodiku Zpravodaj československého filmu zmínky o jeho úspěších v oblasti kinematografie, a dokonce je mu věnována polovina stránky při příležitosti jeho narozenin a je označován slovy jako „ *vynikající americký herec.*“⁴²⁵ Zároveň ve filmu Apokalypsa hraje ve finále de facto oběť jednoho z amerických vojáků a víme, že na jejich krvelačnost velmi často tisk v tehdejší Československu upozorňoval. Na druhou stranu Zdenko Pavelka ve své recenzi na Četu (1986) vyzdvihuje herce Toma Berengera, který hrál nejzápornější postavu příběhu, seržanta Barnes: „...*a vynikající Tom Berenger (Barnes).*“⁴²⁶ tudíž těžko říci, zda to takto funguje vždy.

Jsou samozřejmě i snímky, které komunistické propagandě vyloženě nevoní. Ohledně filmu Lovec Jelenů (1978) Rudé právo píše, že se jedná „*o provokující a zkreslující pohled na americkou válku ve Vietnamu*“⁴²⁷ a vyjadřuje velký údiv, že byl film vůbec na bělehradském festivalu uveden.⁴²⁸ Podle Rudého práva jsou ve filmu severovietnamci znázorněni „*z pomlouvačných a rasistických pozic.*“⁴²⁹

Pokud se věnujeme filmům o válce ve Vietnamu a jejich reakci na ně v československém prostředí jen těžko můžeme vynechat film Vlasy (1979) od českého režiséra Miloše Formana.

⁴²⁴ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 05.09.1987, 67-68(208), s. [1]. ISSN 0032-6569.

⁴²⁵ Zpravodaj československého filmu. Praha: Československý filmový ústav, 1984, 10(15), s. 10. ISSN 0862-4712.

⁴²⁶ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 04.08.1988, 68-69(182), s. 5. ISSN 0032-6569.

⁴²⁷ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 16.3.1979, 59-60(64), s. 5. ISSN 0032-6569.

⁴²⁸ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 16.3.1979, 59-60(64), s. 5. ISSN 0032-6569.

⁴²⁹ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 16.3.1979, 59-60(64), s. 5. ISSN 0032-6569.

I přes účast českých tváří na tomto projektu nejsou zmínky o něm tak rozšířené jako o filmech jako Rambo, nebo Četa. Co se týče Zpravodaje ÚPF, můžeme hovořit pouze o jednom velice krátkém nástinu děje zhruba jedné větě a o krátké recenzi zhruba jednoho odstavce. Ta má i přes rok 1988, tedy pokročilejší fázi komunistického režimu v ČSSR, zmínku o filmu jako o vzpouře Hippiies „proti blahobytnému establishmentu.“⁴³⁰ Jinak ale výraznější a hlubší recenzi či zamyšlení na filmem nemáme k dispozici, jelikož tyto krátké formáty toto neměly povětšinou v popisu práce. Jsou i další filmy, které propaganda příliš nerozváděla a nehodnotila, například Taxikář (1976) od režiséra Martina Scorseseho, o němž je pouze psáno, že pojednává o tom, jak člověk ve válce „ztratil sám sebe“⁴³¹. Nebo se dá jmenovat film, který nese jméno po dnes již legendární větě, která v něm zazní: Dobré ráno, Vietname! (1987). O něm propaganda v podstatě nemluví a pouze zmiňuje jeho návštěvnost v různých žebříčcích ze západních zemí.

I kinematografie na dané téma je v komunistických médiích probíraným tématem a ať už jsou filmy o vietnamské válce podle propagandy hodnotné, či nikoli, zmiňují je a píší o nich. Záleží však vždy na jejich úhlu pohledu a hodnocení jak film v rámci určité „osvěty“ budou čtenářům předkládat. Tedy buď jako příklad filmu, který ať už více, či méně dobře zobrazuje tragédii války ve Vietnamu, či jako „věc ze západu“ u níž mohou veřejně pojmenovat výhrady, které mají a snímek veřejně zdiskreditovat.

⁴³⁰ *Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce*. Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1988, 1988(3), s. 11. ISSN 2570-9097.

⁴³¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 09.02.1988, 68-69(32), s. 5. ISSN 0032-6569.

9. Závěr

Z toho, co bylo již zmíněno i v předešlých kapitolách o protestních notách ostatních států a některých jejich médií je nasnadě uvést, že komunistická média v Československu se snaží zdejšímu občanovi představit Spojené státy americké stojící jako osamocené pouze s pár „loutkami“ a „posluhovači“ a proti nim v podstatě celý svět jehož vedoucím představitelem je Sovětský svaz. Protože jak již bylo zmíněno, z jeho tisku je často citováno, stejně jako jsou ve velkém citovány projevy sovětských politiků o probíraném tématu, a kromě toho se hojně využívá i názorů ostatních socialistických států, Indie, Indonésie, Albánie, ale i Francie, či jednotlivých politiků západních zemí, kteří s válkou nesouhlasí a samozřejmě již zmíněných demonstrací po celém světě. Komunisté se tedy snaží postavit vietnamskou válku defacto jako model USA proti zbytku světa. Zejména v Československém filmovém týdeníku se režim hojně zaměřoval na obraz Sovětského svazu jako “mírotvůrce” přibližováním mnoha zahraničních jednání a schůzí pod jeho taktovkou. Jako ještě jeden příklad se dá uvést nejedno setkání sovětských a vietnamských představitelů. Například v onom jedenáctiminutovém díle týdeníku jsou k vidění záběry z návštěvy předsedy prezidia nejvyššího sovětu N. Podgornyjho a náměstka předsedy československé vlády F. Hamouze. Dále se dá uvést indicko-pakistánský konflikt o němž týdeník hovoří tímto způsobem: “*Úsilí sovětské vlády, aby na této zmlkly neklidné hranici zbraně, bylo korunováno úspěchem. Takové řešení sporných otázek mez státy, by se mělo stát vzorem pro celý svět.*”⁴³² Tento medailonek je i přímou součástí dílu z ledna roku 1966, kde ke kritice USA používá komunistická propaganda i papežův projev o nutnosti ukončit válku ve Vietnamu. Je tedy více než jasné, že je v reportáži o indicko-pakistánském konfliktu naráženo zejména vietnamskou válku.

Jedna ze zkoumaných otázek této práce je, zda komunistickou propagandu v Československu spíše skutečně zajímá to, jak si vede Severní Vietnam, či Vietcong, nebo je pouze zajímá, že Američané prohrávají. I když by se tato otázka dala zodpovědět spíše po hlubší analýze i období mimo válku ve Vietnamu a zaměřit se například na to, jak moc se o diplomatických stycích s Vietnamem, či jiných reportážích o Vietnamu. Na jednu stranu se týdeník v zahraničních reportážích zaměřuje na Charlese De Gaullea a jak již bylo zmíněno, působí to jako dobrý nástroj pro posměch směrem k Američanům. Nebo na výstavě fotografií v pražských Holešovicích jsou Spojené státy primárně prezentovány pomocí negativních válečných fotografií z Vietnamu, tedy dehonestáčně. Je také důležité podotknout, že komunistická

⁴³² Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1085, stopáž 4:35-4:50

propaganda, minimálně ústy komentátorů filmového týdeníku, se dosti zajímala i o protiválečné hnutí a demonstrace, a to nejen ve Spojených státech, ale i v zahraničí a v samotném Československu. To vše zní jako by propagandu primárně zajímal neúspěch Západu a Američanů. Každopádně v příspěvcích ve filmovém týdeníku se velmi často zmiňuje i samotný Vietnam a jeho lid: *“Je životnou úlohou celého světa, aby tejto nešťasnej krajine pomohol ukončiť krveprolievanie, nastolit mier a opravdu demokratický poriadok o ktorý vietnamský ľud už dlhé roky usiluje.”*⁴³³ Samozřejmě je možné, že jsou tato na city mířící vyjádření zejména popisem amerického “běsnění” a mají tedy za primární cíl poškodit Američany a nejedná se o skutečný zájem o Vietnam jako takový, nicméně podobných vyjádření je více a jak již bylo zmíněno, například právě filmový týdeník věnoval poválečnému Vietnamu a jeho obnově celý díl a kromě toho se ve velkém množství věnuje přímo diplomatickým vztahům s VDR. Zrovna tak se v tomto kontextu dá připomenout i to, jak si v tehdejší Československu připomínali „týden solidarity s bojem lidu Indočíny.“ A tisk, jmenovitě Rudé právo, minimálně ze začátku konfliktu nezapomíná takřka v každém výtisku vyjadřovat solidaritu s VDR. Stejně tak je zřejmé, že zejména ve druhé polovině války se čs. týdeník zaměřuje více na život a obyvatele v samotném Vietnamu než na Američany jako účastníky konfliktu. Také výrazně probíhá prezentace pomoci bojujícímu Vietnamu. Můžeme ke všemu dodat i takový detail jako výstava lidových dřevořezů z VDR, které byly shromážděny českým lékařem Antonínem Kolkem, když působil v nemocnici československo-vietnamského přátelství v Haiphongu.⁴³⁴ Ze všeho řečeného je dozajista cítit přímý zájem minimálně o vztahy se Severním Vietnamem jako se socialistickým partnerem, kterého Československo jako člen východního bloku nechce ztratit. Co se týče samotných bojů, těžko přímo konstatovat, že by propagandu zajímaly čistě jen americké nezdary než severovietnamská vítězství. V tomto ohledu jsou komentáře poměrně vyvážené a zajímají se o obojí, ale o něco více je zde přece jen zmiňováno, jak se Spojeným státům nedaří. Dá se to vlastně vyzorovat i z toho, že komunistická propaganda se, jak již bylo několikrát zmíněno, dosti zajímala i o protiválečná hnutí a protiválečné demonstrace, a to nejen ve Spojených státech, ale i v zahraničí a v samotném Československu, což mělo za cíl samozřejmě více podkopávat autoritu Spojených států a ukazovat na tomto, jak se jim válka nedaří.

Ze zpracovaných a dostupných zdrojů lze konstatovat, že komunistická propaganda jednoduše předávala československému občanovi svět, ve kterém je USA nepřítel a zločinec, Jižní

⁴³³ Československý filmový týdeník, r. 1966, díl č. 1083, stopáž 4:16-4:34

⁴³⁴ Československý filmový týdeník, r. 1972, díl č. 1421, stopáž 4:21-5:11

Vietnam nestabilní a korupční prostředí bez demokracie, Severní Vietnam jako nevinný, usilující pouze o svou svobodu a Sovětský svaz jako mírotvůrce, který vše sleduje a podporuje Severní Vietnam.

Pokud bychom chtěli ještě, než přejdeme k úplnému závěru, schematicky ukázat, jak komunistická propaganda interpretuje válku ve Vietnamu, došli bychom k následujícímu: USA a pár zkorumpovaných v Saigonu x celý Vietnam. Něco jako, více či méně, jednotný Jižní Vietnam v boji proti tomu Severnímu jednoduše jako by komunistická média neuznávala a ani na chvíli tento scénář nezvažovala. Jižní Vietnam jsou pro komunistickou propagandu jeho obyvatelé, Národní fronta osvobození a červnem 1969 počínaje i tzv. Prozatímní revoluční vláda Jižního Vietnamu. Jižní Vietnam v čele s Thieuem a spol. je pro spíše „Saigon“ a v komunistických médiích tehdejšího Československa působí spíše jako malý, válkychtivý, hysterický trpaslík, který potřebuje vést za ruku Spojenými státy a který mu de facto vše nařizuje (viz. příloha 11), a proto ho komunistická propaganda neustále tituluje slovy jako například „loutky“. Jak válka postupovala psalo se také o tom, že se čekají „další „čistky“ v řadách nemohoucí saigonské generality.“⁴³⁵ Média se věnují zejména střetu USA a Severního Vietnamu. Ne, že by snad mohl někdy čtenář zapomenout, že se vůbec Jižní Vietnam války účastní, nicméně zmínky o nich jsou s těmi o USA a jejich intervenci v nepoměru. V roce 1967 dokonce média píše, že „Jihovietnamská vojska nejsou dnes prakticky zasazována do bojových akcí.“⁴³⁶ Na tom je vidět, že tato válka je defacto jen další ze sérií možností kritizovat jednoho z hlavních nepřátel socialismu a komunismu, které ho si vytvořili po druhé světové válce, ani v roce 1968 se toho zase příliš nemění. Sice se v jistém směru v některém zpravodajství občas zmírní ta nejagresivnější rétorika proti Spojeným státům, nicméně je těžké poznat, zda jde o pouhou náhodu, či skutečnou souvislost s Pražským jarem. O to spíše, když vláda Alexandra Dubčeka i během první poloviny roku 1968 podporovala dále Severní Vietnam.

Řekl bych, že zejména z poválečných reportáží hodnotit můžeme zhodnotit, že pro ČSSR byl Vietnam více než jako oběť, ale do jisté míry něco jako socialistický spojenec. Nicméně vnímání války ve Vietnamu jako takové očima komunistických médií nejde shrnout přesněji než následujícími slovy z periodika Mladý svět v dubnu 1972: „Měli bychom říkat vietnamské válce americká, aby vešla pod správným jménem do historie mezinárodních zločinů.“⁴³⁷

⁴³⁵ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 4.5.1972, 31(88), s. 4. ISSN 0231-6218.

⁴³⁶ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 29.04.1967, 26(17), s. 3. ISSN 0231-6218.

⁴³⁷ *Mladý svět: týdeník*. Praha: Mladá fronta, 25.04.1972, 14(17), s. 23. ISSN 0323-2042.

Z předložené citace je viditelně znát, že vietnamská válka se stala jakýmsi zástupným bojištěm, o kterém jsem v práci již mnohokrát hovořil. Zástupným bojištěm mezi východním blokem a Spojenými státy i na úrovni tisku a propagandy.

10. Prameny a literatura

Periodika

Československý filmový týdeník (díly z let 1964-1973)

Zpravodaj ÚPF: informační a metodický materiál vydávaný pro vnitřní potřebu filmové distribuce. Praha: Ústřední půjčovna filmů, 1982-1990. ISSN 2570-9097.

Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569.

Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 1947-1993. ISSN 0231-6218.

Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Naše vojsko, 1.1.1947, 1(1), s. 3. ISSN 0231-6218.

Reportér: časopis Svazu československých novinářů. Praha: Vydavatelství časopisů MNO, 1968, 3. ISSN 0486-4433.

Mladý svět: týdeník. Praha: Mladá fronta, 1959-2005. ISSN 0323-2042.

Zpravodaj československého filmu. Praha: Československý filmový ústav, 1975-1990. ISSN 0862-4712.

Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR. Praha: Naše vojsko, 1952-. ISSN 0018-2583.

Literatura

James R. Arnold – *The Tet Offensive 1968: Turning point in Vietnam*, Osprey Publishing Ltd, 1990, překlad: Hynek Votoček – *Ofenziva Tet 1968: Zvrat ve Vietnamu*, Amercom SA, 2010, ISBN: 978-83-261-0385-8

Martin Kovář – *Prezidenti rozdělené Ameriky*, Info.cz, 2020, ISBN: 978-80-907780-1-6

Max Hastings – *Vietnam 1945-1975, podrobné dějiny tragické války*, Práh, 2022, ISBN: 978-80-7252-943-8

Daniel Kamas – *Válka ve Vietnamu*, Votobia, 1997, ISBN: 80-7198-247-4

Gordon L. Rottman – *Viet Cong fighter*, Warrior 116, Computer Press (CP Books), 2007

Překlad: Jan Machula – *Bojovníci Vietcongu*, 2008, ISBN: 978-80-251-2082-8, s. 19

Slavomír Michálek – *Rok 1968 a Československo. Postoj USA, Západu a OSN*, historický ústav SAV, 2008, ISBN: 978-80-969782-4-3

Robert Dallek – *Nedokončený život. John F. Kennedy 1917-1963*, Argo, 2006

Jan Koura, Mikuláš Pešta – *Československo a studená válka v Africe*, přístupy interpretace a roviny zkoumání, Univerzity Karlovy PROGRES Q09: Historie – Klíč k pochopení globalizovaného světa, s. 3

Magdaléna Leichtová, Linda Piknerová – *Rozvojová spolupráce východního bloku v době studené války*, Bod, Dokořán 2013, ISBN: 978-80-7363-570-1, s. 131

Gareth S. Jowett, Victoria O'Donnell – *Propaganda and Persuasion*, SAGE Publications Inc, 2018, s. 416

Peter Schäffer – *Die Präsidenten der USA in Lebensbildern*, 1993

Překlad: Marie Goldmannová, Marie Pátková – *Prezidenti USA*, Mladá fronta, 1995, ISBN: 80-204-0499-6 s. 409

Denisa Nečasová – *Obrazy nepřítele v Československu 1948-56*, NLN – Nakladatelství lidové noviny, 2020, ISBN: 978-80-7422-688-5, s. 178

Jiří Hutečka – *Generál a jeho historikové*, Univerzita Palackého, Olomouc, 2005, ISBN: 80-244-1089-3, s. 35

Bakalářské a diplomové práce

Bakalářská práce: Rudolf Rudyšar – *Lyndon B. Johnson jako politická osobnost* – Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Ústav mezinárodních studií, Praha 2012, s. 43

Bakalářská práce: Jan Blinka – *Plakát jako médium propagandy*, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2010 s. 73

Bakalářská práce: Ondřej Podlucky – *Válka ve Vietnamu jako zástupný konflikt studené války* – CEVRO INSTITUT O.P.S., Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Praha, 2012, s. 63

Diplomová práce: Ondřej Beneš – *Vietnamská válka a její vliv na společnost a politickou scénu ve Spojených státech amerických*, Západočeská univerzita v Plzni, 2018, Filozofická fakulta, s. 70

Diplomová práce: Luděk Havel – *Hollywood a normalizace – Distribuce amerických filmů v Československu 1970–1989*, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Ústav filmu a audiovizuální kultury, Brno, 2008, s. 181

Bakalářská diplomová práce: Michaela Krečková – *Švédsko jako světová velmoc v zahraniční politice lidských práv – vybrané příklady angažovanosti Švédska v zahraniční politice lidských práv od 2. světové války do současnosti* – Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav dějin germanistiky, nordistiky a nederlandistiky, s. 41

Internetové odkazy

<https://www.digitalniknihovna.cz/nfa/periodical/uuid:946dbfda-55da-4eee-a932-ea08913bb785>

Moderní dějiny – Československá kinematografie za komunistické totality – část 3. - normalizace a pád režimu (1968–90. léta 20. stol.) – Martin Muller - <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/ceskoslovenska-kinematografie-za-komunisticke-totality-normalizace-a-pad-rezimu-1968-90-leta-20-stol/>

Český rozhlas, 9.8.2021 - <https://plus.rozhlas.cz/jeden-z-muzu-roku-1968-kdo-byl-sefredaktor-casopisu-reporter-stanislav-budin-8552032>

<https://www.youtube.com/watch?v=2k Wuqq8pb7Q&t=500s>

vhu.cz - základní informace o čtvrtletníku Historie a vojenství -

<https://www.vhu.cz/veda/zakladni-informace-o-hav/>

Písemná sdělení

Písemné sdělení PhDr. Petra Bednaříka, Ph.D. z 21.4.2023

Písemné sdělení od Algernon (Hroty)/Hroty Algernona z 18.2.2024

11. Přílohy

Příloha 1⁴³⁸

⁴³⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 12.12.1964, 23(51-52), s. 5. ISSN 0231-6218.

Příloha 2⁴³⁹

⁴³⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 27.03.1965, 24(13), s. [3]. ISSN 0231-6218.

Příloha 3⁴⁴⁰

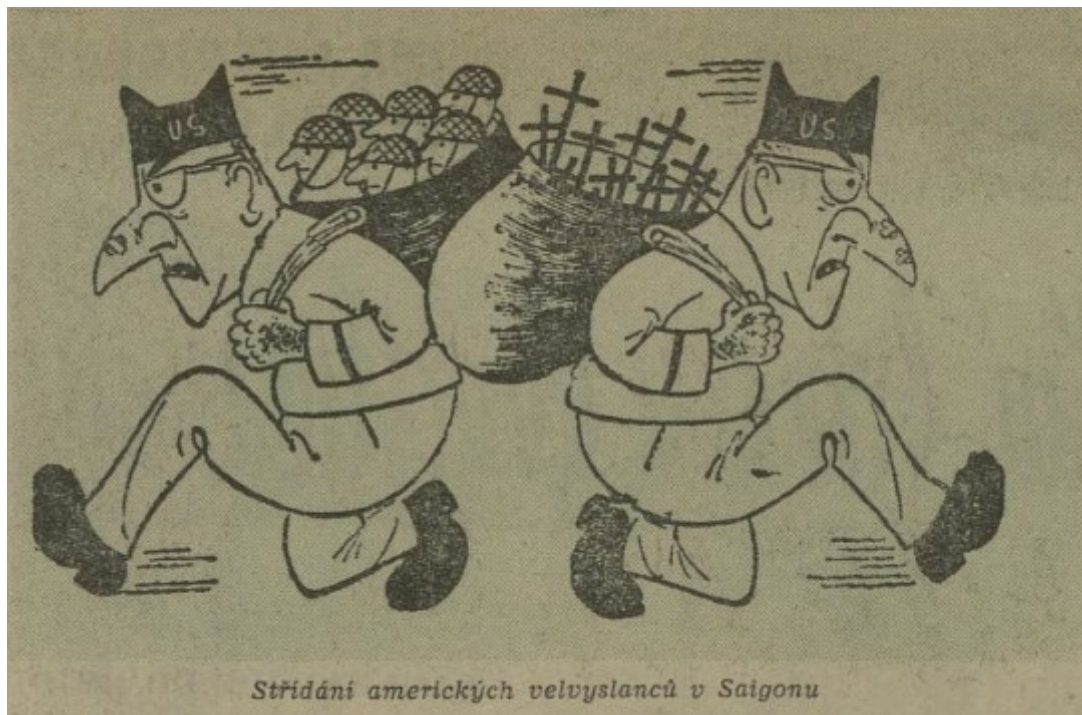

Povzdech dvou Američanů v jižním Vietnamu:
„Nejradši bych se dal vystřelit do toho vesmíru.“
„To já spíš do Spojených států na dovolenku.“

THE OBSERVER, Londýn

⁴⁴⁰ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 24.07.1965, 24(30), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 4⁴⁴¹

⁴⁴¹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 24.07.1965, 24(30), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 5⁴⁴²

⁴⁴² *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 05.02.1966, 25(6), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 6⁴⁴³

⁴⁴³ Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 1.1.1967, 47-48(1), s. 11. ISSN 0032-6569.

Příloha 7⁴⁴⁴

⁴⁴⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 10.1.1967, 47-48(10), s. 7. ISSN 0032-6569.

Příloha 8⁴⁴⁵

⁴⁴⁵ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 26.08.1967, 26(34), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 9⁴⁴⁶

⁴⁴⁶ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 09.12.1967, 26(49), s. 3. ISSN 0231-6218.

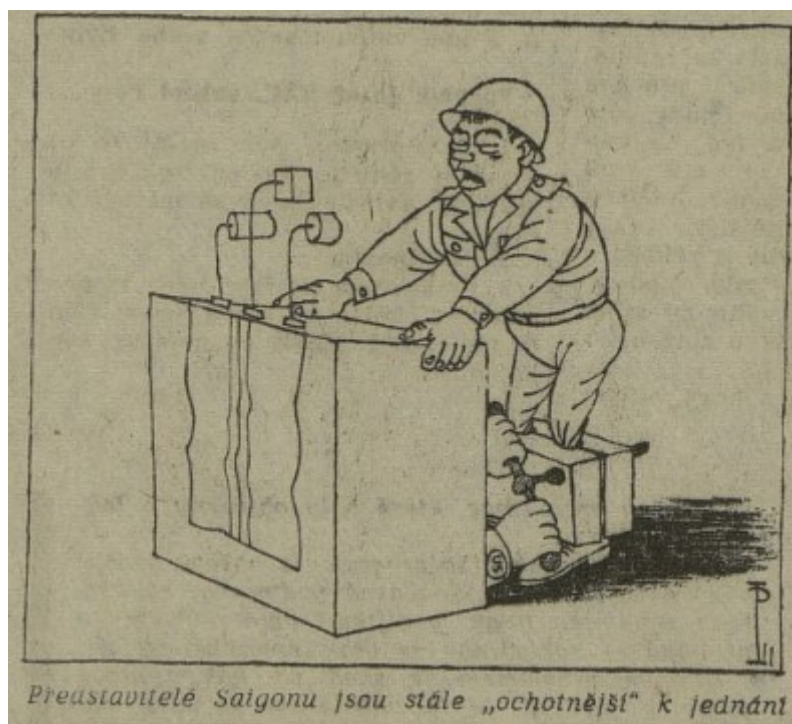
Příloha 10⁴⁴⁷

WASHINGTONSKÝ ŠACHISTA: „První tah — nebude kandidovat na president-
ský úřad. Druhý tah — Hanoi přijme moji výzvu k jednání. Třetí tah — do-
jde k mírovým rozhovorům. Čtvrtý tah — národ bude bouřlivě požadovat,
abych znovu kandidoval...“

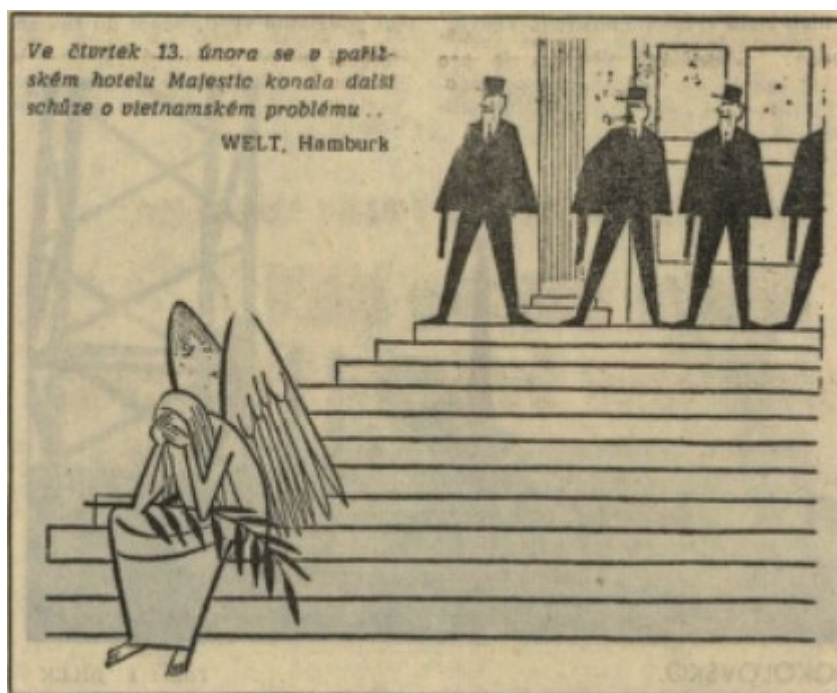
⁴⁴⁷ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 20.04.1968, 27(16), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 11⁴⁴⁸

⁴⁴⁸ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 14.12.1968, 27(50), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 12⁴⁴⁹

⁴⁴⁹ *Rudé právo*: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 14.2.1969, 49-50(38), s. 6. ISSN 0032-6569.

Příloha 13⁴⁵⁰

⁴⁵⁰ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 22.11.1969, 28(47), s. 3. ISSN 0231-6218.

Příloha 14⁴⁵¹

⁴⁵¹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 1.5.1970, 29(18), s. 3. ISSN 0231-6218.